

312.269

OSZK

..... GYAR

IRÓK
KÖNYVTÁRA

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

OSZK

OSZK

OSZK

University of Toronto

SZOMORY DEZSÓ

A PÉKNÉ

MÁSODIK KIADÁS

BUDAPEST

AZ ATHENAEUM IRODALMI ÉS NYOMDAI R.-T. KIADÁSA

1917

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

312269

Lázár Miklós kedves barátomnak.

Sz. D.

Országos Széchényi Könyvtár

Szerző egyéb munkái:

ELBUKOTTAK. (*Novellák.*) Singer és Wolfner, 1892.
(*Elfogyott.*)

MESEKÖNYV. (*Novellák.*) Grill Károly, 1898.
(*Elfogyott.*)

AZ ISTENI KERT. (*Novellák.*) III. kiadás. Athenaeum,
1910. (*Sajtó alatt.*)

A NAGYASSZONY. (*Színmű.*) Nyugat, 1910.

ÜNNEP A DÜHÖNGŐN ÉS EGYÉB SZERELMEK.
(*Novellák.*) Nyugat, 1911.

A RAJONGÓ BOLZAY LEÁNY. (*Színmű.*) Nyugat,
1911.

LŐRINC EMLÉKE. (*Novellák.*) Nyugat könyvtár, 1911.
GYÖRGYIKE DRÁGA GYERMEK. (*Színmű.*) Nyu-
gat, 1912.

BELLA. (*Színmű.*) Singer és Wolfner, 1913.

MÁRIA ANTONIA. (*Színmű.*) II. kiadás. Singer és
Wolfner, 1913.

HERMELIN. (*Színmű.*) Singer és Wolfner, 1916.

LES GRANDS ET LES PETITES MOINEAUX.
(*Nouvelles.*) Alphonse Lemerre Paris, 1900.

AZ ÉLET DIADALA. (*Novellák.*) Nyugat, 1917.

Sajtó alatt:

HARRY RUSSEL DORSAN: A NÉMET-FRANCIA
HADSZÍNTÉRRŐL.

A PÉKNÉ.

Ijedezve gondolok rá, siralmas emberi lélek szegény, mint egy elgázolt narancs a nagyvárosi aranyszemétben, drága Hódl Józsi! Csak a jó Isten tudja a dolgokat és számunkra alig van valami, aminek megfejtése volna. A feje nagy volt és szomorú bizony, az alsóbbrendűség hiányosságával, tökéletlenül kikészített és ostobán modelált, bús gyári fej, dúrva *en gros* munka, a népes külső városrészek emberműhelyeiből, hangos tenyészudvaraiból, ahol a kéj robotnak virul, a gépies szaporodás rengeteg gyümölcsözésével.

Olcsó fej volt, szegény fej volt, korán kopasz, a homlok aránytalan frontjával, mint egy ócska tükör. Számos szürke és rozoga hajszálak, összetömörülve és egészen fönn a fejedűbján, mint magányos csokrok, nőttek. És a szemén kívül, szürkés

pislantások, az orrán kívül mint egy banán, az ajkán kívül, amelyet nyitva tartott a szökés bajusz gyér szálai alatt, a lelkén kívül, mely ki fog bontakozni, valami fanyar kis illata is volt, valami sápadt presztizse az egész alakjának, vasárnapi dicsőségének, elunott szegénységének, amint kiöltözött, bús péklegény s némi világos nyakkendőket kötött. Agyonsülve a kenyérkemencék előtt, a pékpincék mélyén éjjeli robotban, megpörkölt szőrzetével a meztelen mellén, amint a parázsból rubintfények érték: már rég nem dolgozott, de bizony nem dolgozott s csak sétált mint egy Esterházy, nyugodtan és lapos léptekkel utcahoszat az estéli világosságban, elveszve a tarka szoknyák hullámzása között, hazatérő nők szagos nyakszirtjei mögött, friss eseléd lányok ténfergése mentén, mint egy csüggedt zászló a szélben.

Holott olykor felbuzdult a fényben s mámoros képzelete némi világosságot gyújtott elunott élete éjszakáján. Ilyenkor veszélyes vágyai ébredtek, régi s lappangó kísértések mint gonosz virágok, a lelke mélyén kihajtottak. Amint elvonult a térben, a világos kirakatok mentén, a lámpák alatt, a tömegben, a szagokban és a fényben, ret-

tenetes öntudatokra eszmélt a mozik világos portáljai s patétikus plakátjai előtt. Valami titkos és kegyetlen sóvárgás gyötörte. S így jött az estében eltikkadva, kábult és üres fejjel, éppen amiért így tele volt mindennel, szegény emberi pária.

— Ha nincs a pékné! — motyogta és utolsó állomására gondolt, a Zerge-utcai híres sütődében.

Csak rövid és primitív hangulatai voltak, keserű szájízben. Ahogyan az ember csak éppen mond valamit, röpködő, homályos sóhajokban. Aztán el is akadt minden gondolata. Semmi se volt olyan fontos különben, hogy valami kiválót gondolhatott volna és másrészt olyan sivár és reménytelen volt minden, hogy akármit gondoljon, a nyomorát nem éri föl vele. Így van ez a lét keserű alján, hogy minden mellékes voltaképen.

— A pékné! — ismételte mégis, végkép tanácstalan. — Most nincs helyem, — fűzte tovább — és nem is lesz — gondolta megadással.

De nem ám. Nem volt hely, csakugyan nem. Az égen sem volt hely, ahogy tele volt rakva májusi csillagzással, mintha tavaly óta új csillagok születtek volna. Egyáltalán

nem volt hely sehol. Fönn az ég és lenn a föld, az egész világ, hegyek, folyók és tengerek túlsufoltaknak rémlettek e vergődő és elunott agy fantazmagóriában, mely a maga színeit és képeit a tömött munkástan-nyák és párolgó hónapos ágyak vízióin me-lengette s leborult, mint az áldozat, a nyomora előtt. Drága, finom, csengő szavak hiányát is érezhette, melyek a disztingvált nyomorgót megbékéltetik, ahogy Lamar-tine mondja, a költészet e legnagyobb ze-nésze. Minimális szóbősége, benső berendez-kedésének siralmas semmiségét csengte vissza a szegényes érzéshálózat kultiválat-lan húrjain.

— Nincs is mit akarni, — gondolta, amint éppen átjött az utcán, — nincs és nincs — és igaza volt. Az ember úgy születik nyil-ván, ahogy elvetik a magját. Nagy nyo-morok és nagy inségek élnek tovább oltha-tatlan emberi vezérképviseletekben és ezek törhetetlen cölöpök és erős fundamentu-mok, amelyekre minden egyéb épül a vilá-gon. A feje fölött, egy nagy szürke bérház nyitott ablakain át, némi zongorázást hal-lott és szeretettel de szórakozottan követte egy szelemtelen keringő röpködő hangjait, elvesző, béna ritmusát a térben. Egy női

arcot is látott valahol odafönn, az emelet sötétjéből válva ki ocsmányan, vonzón és fehéren. De az óra megkondult a terézvárosi templom tornyán. És Hódl Józsi ment tovább.

Amint betért a Spanga-kávéházba, ahol facér péklegények e földi balsorsukat némi kártya- és billiárdjátékkal javígtatták, már füstben rekedt minden s a megaludt tükrökön túl, mint ócska tejfelületek, a törpe fal mentén, sűrű makulákkal, kiemelkedően ült a kassza márványlapja előtt, dús pléhkanalak és torz cukorkockák között, Marosi Lóri a kaszirnő. A füstök ködfátyolán át vöröses szélű szeme világított, a tekintet zord közönyével, amint a maga robotjához szokott. Az arca halovány volt, mint egy hervatag tejjel fröccsent és némi kéklő árnyalatokkal, amit az érhálózat irizált a rosztatag bőrfelületre. A szája megkent és elvirult, a mesterséges pír rikító ellentétével a sárgás fogak és tág orrcimpák között, melyek az elmerült orresont híján, magát az orrot alkották, kizárólagos szélességben. Az elmosott blúz alatt, aránytalan térfoglalatban, dús keble vonult s valami különös jellegzetességet kölcsönzött e női személynek, valami moziplakátszerűsé-

get, a figura túlzott formáival. És a homloka eltűnt a fekete hajkorona alatt, mely vastag fürtjeit lenyomta egészen a szemöldökökhöz.

— Jó estét, — mondotta Józsi, lágyan közeledve. És az emelvényhez dörgölődött, kétes graciozitással.

— Feldönti a kaszát, — szólott Lóri egykedvűen és csak rakosgatta a cukrait.

Mégis, hirtelen, a szemök öszenézett.

— Mi baj van? — kérdezte a hölgy.

— Semmi, — felelte a nyakkendőjén babrálva, — semmi. Miért, hogy azt kérdezi mi baj van, amikor nincsen semmi baj. Mintha mindig azt hinné, hogy valami bajnak kell lenni.

— Hát persze, hogy azt hiszem, — pörölt a nő meggyőződéssel, — amikor csak lézeng és nem csinál semmit. Ebből lesz a baj, — tette hozzá telített hangsúlyozással, mintha valami jóízű dolgon nyaláncodna.

De az ember kitért a célzások elől és unottan a vállát vonogatta.

— Hát ennek is vége lesz, ennek a rossz állapotnak, — magyarázgatta. — Lássa, hányan vannak itt facérok és nem csak itt vannak, a Dungal is tele van velök. Nem

hogy a bér rossz, még azt sem mondom, de a munka kevés ilyenkor és a mesterek se fűtenek hiába. Még azoknak jó, akik kártyáznak vagy billiárdoznak. Van olyan, aki a maga két koronáját is megnyeri egy nap. Csak én unom el magamat. Halálra elunom magamat, mint a kiszáradt kút nálunk odahaza, tudja.

— Tudom, — mondta a nő.

— Dehogy tudja, — felelt szeliden és a szürke szeme tágra nyílt. A torz fejét két kézre fogva, gyér hajbokrait gyötörgette és nyirkos homloka elborult.

— Maga nem tudja, hogy nyom engem minden, — mondotta elernyedve, — az élet, minden, hogy nyom engem! Egész Pest mintha a csigolyámon ülne, olyan nehéz a fejem. Az este, az utcák, a lámpák, a sok villamos és a sok ember, mintha mind rajtam gázolna, — egész Pest! mondom. Az imént is, mintha homlokon csaptak volna valami rézkoronggal, amint harangoztak a Terézvárosban. Végre valami műveltsége is van az embernek, ha már más nincs, hát nem igaz? Az utolsó helyemen a könyvet is én vezettem, a leveleket is én írtam a nagy malmokba s ha nincs a pékné, még ma is ott vagyok a jó helyemen, tudja.

— Ha nincs a pékné, haj bizony a pékné!
 — ismételte Lóri, alattomos inszinuációkkal. — A pékné bizony, az volt a baj úgy-e? Valami nagy fene lisztes tyuk úgy-e? — kérdezte, vörösen pislogatva.

— Valami nagy fene lisztes tyuk? — hebegte utána tájékozatlanul.

— Hát persze! A pékné! Nem érti?

— Nem.

— Mi volt vele? No mondja! — nógatta a leány a fejét előreahajtván.

És az orrát is fintorgatta, mintegy képzelt illatokhoz.

— Hát nem mondja? — kérdezte, hogy az ember nem felelt.

— Mit mondjak? — szólalt meg végre.

— Mi volt vele? A péknével? — kérdezte felpezsdülve.

— Semmi se volt.

— Nem ám! Képzelem!

És szakavatott fölénnyel rázta a fejét. S hogy éppen egy pincér pattant elébe, némi kanalak után nyúlván s a tálcákat prezentálva, néhány kocka cukrot csapott le oda, a csorba csészék mellé.

— Képzelem, — ismételte felbigyedt ajakkal.

— Semmit sem képzelhet, — mondta

Hódl, — ki sem találhatja, ami a péknét illeti, hiába okos lány, mégis, ki sem találhatja!

— Nem ám! Amilyen nehéz kitalálni!

— Nehéz, — felelte hirtelen elbúsultan, a hangjának oly sajátos csengésével, hogy a hölgy meglepetten nézett reá. S amint távolódott vagy eltántorgott inkább, amint elmaradt egy pillanatra valamelyik szomszéd asztalnál valamelyik társa mellett, akitől egy cigarettát kért s amint rágyújtott s a gyufa lángján szinte eltorzult arca megjelent: oly különös, oly szokatlan volt, a lerongyollott élet s az olthatatlan áhítozás minden nyomorába fűröszött, amint még mindig a felkavart víziót követte, a pékné látását, szédüldözve! A megrándult ajkát látta Lóri, a gyér bajuszt a száj fölött, melyet leperzselt a vágy, a nagy sárga orrát, oh főleg ezt, a nagy sárga orrát, eleven banán, kinyúlva és vonaglón egy egész nagy világ fölött, hallatlan íveléssel, lehetetlen örömök után.

Megejtve, valami furcsa kíváncsiságot érzett, valami különös vonzódás ébredését e kábult péklegény iránt és elfásult képzelete, hirtelen a maga javára számlálgatta e rejtélyes indulatok kétségbeesett erejét.

És mindjobban elmerülve és elsodortan az ösztönei sugallatán, valami kedvesebb és tetszetősebb képre ébredt, valami homályos vízióra maga is, amint lassanként ki-
lendült az élete silányságából, a pléhkanalak és csorba cukrok mellől, a kis kávéház kihűlt füstjéből és megpörkölődött bűzeiből, bizsergő hetéra! Még nézte az embert, mosolyogva már, a dús keble pihegésével és a vöröses szélű szeme fénylett. A szépsége részleteit, álpresztizsét e lezüllöttségben, a rikító nyakkendőjét, egész vonagló fiatalságát valami titkos sovárgás dicsőségében, most figyelte meg először s most formálta át magának izgató tulajdonokra, mint ahogy a nő szokta ezt, ha valakit megkivánt. De nem árult el egy hangot, sőt érzéktelen viasztüppedt a bús üzem unalmába, a füstökbe a tükrök alján, miközben Hódl ismét visszakerült hozzá és hanyagul az emelvényhez dőlt. Előttük az asztaloknál filléres kártya járta, az időnként vitás hangok keserű baritonjaival. Nagy, sápadt kezek, a körmök gyászszegélyével, aggódva a kártyát szorongatták. Olykor egy-egy hevesebb kijátszásra, a pártik végén, a lecsapott öklök súlya alatt, egy asztal dörgött a diadalban. És távo-

labb, makacs egyformasággal, meg-megkoppant egy billiárdgolyó.

— Milyen furcsa szaga van magának, — mondotta Lóri, az ember válla fölött.

— Egy kevés parfüm, — felelte a zsebkendője után nyúlva, — néhány csöpp, ami még volt.

És hirtelen felderülve:

— Maga jó volna nekem Lóri, — mondotta röhögve és a lány kezét kereste. — Különösen, amiért így lézengek, volna maga nagyon jó nekem. Én is magának, persze. Várnám, amikor hazamegy éjjel és elkisérném a sötét utcán. Maga nagyon jó volna nekem, Lóri.

— Mint a pékné, mi?! — morogta.

S hogy az ember nem felelt:

— Mint a pékné, hallja?! — ismételte.

— Ne beszéljünk kérem a péknéről, nagyon kérem, — felelte csendesen. — Hagyjuk a péknét, mire is való az? Nincs is értelme, kérem.

Még várt egy percig, aztán minden átmenet nélkül, egyszerűen:

— Még nem is vacsoráztam, — mondta.

— Kávét? Akar?

— Hm, — dünnyögte elhárítólag.

— Egy kis hideg hust! No nézze! Milyen jó, hogy megmaradt ebédéről.

A márványlap alól egy tányért vett elő. Egy izzadt husszelet pihent benne, a meg-aludt mártásban.

Az örömtől az ember megrázkódott. Mőhőn egy zsemlyét csent magának s a tányérnak jőtt, nyitott szájjal. Egész nyomorult emberi sorsa e dős falatnak szegeződött.

— Kinek hagyta meg ezt a cica? — kérdezte negédesen, a kitartott szerető elkényeztetettségével.

— Neked apám — felelte Lőri, e hangnembe vágva és vaskos emlőjével elterpeszkedve a márványlapon, csőndesen elnézte, amint a zsebkése hegyéről a szájába kapkodja a szapora falatokat s nagyokat nyel jóízűen.

— Így van ez, — mondta közben, — így van ez. — S a mártást lapátolta egy zsemlyedarabbal.

Aztán, hirtelen, felnézett a leányra, jólakottan, mint a párdue. Egy pohár sőrt is kapott és akkor is csak nézte, ivásközben, a pohár fölött meredő tekintettel. Ott volt előtte Lőri, egészen közel, a szemével a szemében. A kifent szája virult az arc vi-

zes színében, az erektől kéklő árnyalatokkal. Az orra, elszélesedve a tárt cimpák izgalmaiban, majdnem az egész száj vonalát követte és apró sárgás fogai látszottak, valami öntudatlan harapásrakészen. S a le-süppedt haj, majdnem a szemöldökök ívéig, mindent beárnyékolt sötéten. Marcona fej volt e percben, a maga tömör és széthulló vonásaival, megsebzett fiatalságával, amint végkép abszorbeálva, valami önfeledt tündésnek engedte át magát.

— Hát nem bánom, várjon meg — szólott hirtelen feleszmélve. — Éjfélkor vége lesz. Bezárunk. S mondani is akarok valamit.

Az ember intett. S egy utolsót seperve a tányérban s egy utolsót hörpintve a pohárból:

— Úri nap volt, — szólott lelkesülten.

És eljött a kasszától. Békén betelve minden jóval, egy percig még a billiárdozókat nézte és egy hetyke szivarral a szája szélén kifordult a küszöbre, szétnézett, megindult.

Odakünn, örködő fényeivel, a távoli vil-lamgömbök lilaszín sorozatával, mint egy nagy ravatal ragyogott az este, a ritka járókelők árnyyszerű tovasiklásával a kihalt utcák céltalanságán. A körút sarkán,

hirtelen, egy-egy rajongó leány tünt fel mint az őrszem s rögtön vissza is kotródott a sötét mellékutcán. Egy-egy villamos gurult a gyér utasok merevségével, sárga fényekben és frenetikus csilingeléssel az alvó házak sorfala között. És a terézvárosi templom tornya, az óralap méla szemével, valami meredező kimérának tünt, amint súlyos tömegével elveszve a homályban, mozdulatlanul bögte ki magából a tízórai harangkongást.

Ment tovább, megbékülten, a szivarját szíttá kifeszült mellel, dacosan mint egy úr s könnyel átengedte magát az esti séta hangulatának. A teli gyomor s a sör utóíze a füsttel keverődvén, csöndes megelégedettséggel fűtötte át homályos érzéshálózatát és nyers élnivágyása a néptelen utcán az útszéli leánycsapatban, némi távoli fényekben, sőt egy-egy autókürt hangjában is örömöket talált. Szimatolva, a sötét kapualjak szorongó szerelmeseit vizsgálta, tömör szakácsnékat és ájult kis bakákat a homályban, majd egy-egy világos ablakon akadt meg kalandos tekintete, ahol a lebocsátott függönyfelületre fantasztikus árnyképek vetődtek. És mégis, hirtelen, egy sóhaja szállt, a fejét lehorgasztotta. S a saját

lépteit figyelgetve már, szegény elnyűtt lábait a járdán, izzó buvárgatással holmi pénztárcákat kutatott, elkallódott ékszereket keresgélt az utcák szemetében. Más föl-néz, ő lebámult, — más! Miért hivatkozni boldogabb lelkek nosztalgiáira, mikor ez is, szegény, csak élt ahogy tudott, magányos ember, aki ment, hogy betöltse a sorsát, bús szürke legény, akire milliárd csillag ragyogott felülről, miközben hirtelen feldühödve, egy üres gyufaskatulyát rúgott fel a járdán és rugdosta utcahosszat maga előtt, az út széléig, ahol unottan eltaposta végül.

Most már nem volt hátra más, mint megvárni Marosi Lórit, a kis kávéház küszöbénél s elmenni vele hazáig, vagy azon-túl, ki tudja! Holott alig vonzódott már. A vágya elhűlt, a Lóri képe, csendesen kialudt a szívében, mintha azt is eltaposta volna azzal a szemét kis dobozzal. Estéli emlékei sorra eltűnedeztek s amint a szivarja végét is elhajította s a körömnnyi maradék, még egyre parázslón, csak fénylett mögötte két kőkocka közt: mintha távoli partok tűnő tüze lett volna, amelyhez semmi köze többé. Ellágyulva és felzaklatva, régi dolgai gyötörték e bús jelen nyo-

morába fúlva, a régi sütődék boszorkány-pincéje, az utolsó állomás kenyérkemen-céje, a tűznyílás parázsrózsái, melyeknek meghajlott gerinccel a meztelen vállát szegezze, a nagy fejét elkopaszodva, a banán orrát, a melegtől megpörköltén — s mi minden még, ami e multakból felmerült előtte! A világos péküzlet odafönn a Zerge-utca sarkán, a sárgás zsemlyék mint a naran-csok, a kiszolgáló kisasszonyok fehérben s valaki még fehérebben, kivirultan, istenie-sen, a két fiatal karjának imádandó tün-döklésében, amint a pénztárban ült mint egy királynő s olykor rámosolygott, csak a szeme játékával, az ajkát bevonva titkon úgy mosolygott, amikor a friss kenyereket hordva föl elébe, megjelent meztelen mellel a fal tövében, mint egy tűzisten, kigyúlva! A pékné, aki nézte, uram isten, s akihez e robotban, lehajtott fejjel, alig hogy fel-pillantani mert, szikár rabszolga a ke-nyerei terhével, a tűztől bronzszínű kar-jain! Mindaz, ami elmúlt, ami élt mögötte, tikkasztó alkonyatok, friss kenyérszag s két női szem, amint végigsiklik rajta s fel-perzseli a bőrét a titkok édes tekintetével, mult éjszakák és mult vasárnapok, amint holtrafáradtan leste órák hosszát egy röpke

szó, egy hitvány fejbólintás gyönyöréért, egy szaváért, mely oly ritkán ha megcsendült, az elfulladt vágy s a kívánság olthatatlan kínja, mind a szívébe markolt, mind, amint elkábultan és szédüldözve már, egy falnak dőlt és röhögött:

— A pékné!

Hát igen, ott volt előtte, hogyne, a pékné, a túlsó sarkon a Király-színház kapui előtt. A pékné, amint élt s virult, ígért és hazudott, a pékné, atyám, a kék szemével, a bevont ajkával, a keblének két ezüst almájával, a pékné üdén és omlatag fehérben, a hattyuprémek fejedelemségében, ott vonult el a tömegben, s a szőke feje ragyogott az estében! Elhülve nézte, mozdulatlanul, s magába szíтта, mint a fényt. A tumultusból kiválasztotta, kiemelte mint egy bálványt, csak őt látta, csak őt követte, visszafojtott lélegzettel, a falnak tapadva, hogy meg ne zavarja, hogy el ne tűnjön s mereven a nyakát kinyújtotta utána, mint a ló holtra szomjadtan, az egész nyakát, megnyúlva a térben, a torz feje vonaglásával. Oh, dehogy is tűnt el, sőt, enyhén megállott, elbűvölő fiatal jelenség, viruló kis polgár-asszony a prémjeibe burkoltan s a szoknyáját megemelve a zománcos pikkely csillo-

gásával, a pazar ruháját két apró lába fölött, melyek leányos kecsességgel, félénken, egymáshoz szorultak, mintegy szokatlanul és gène-ben a kövön. És nyugtalan elnézett a feltorlódó kocsisoron, amint mögötte s körülötte, a Király-színház kapuján, kitódult a tömeg, a kalapok, ruhák, meztelen vállak, kihevült arcok s megglazult hajfürtök százféle formáiban, röpködő női tarsolyok és színházi látcsövek keverékében, színes tolongás az éjnek lendülten, betelt örömök hullámozásával.

Kocsit várt, keresett, olykor szólítgatott is, de a hangja alig hallatszott a térben, magányos madársipongás szopránja, kis üde női szó, ami elveszett. És intett is a gyönyörű karjával, mint az opál fényrezgése az éjben, amint kibújt és kinyúlott a prémtömegek, a bő ujjak alól, az eleven hús üdeségével. Még nézte onnan, a fal tövéből, elfúlva és roskadozva s aztán, hirtelen, áttántorgott hozzá levett kalappal, drága ember és megállott előtte meggörbülten. A pékné volt, igen a pékné, így közelről is, isteni Rausch Mária asszony, tavaszi Mária, mindössze még fehérebben, még vonzóbban, még kedvesebben, az ékszerei szikrázásával a prémjei fölött, mint egy ki-

rályi ágyastárs, derüs, világos, ragyogó, a szőke hajak koronájával. Mit mondjon? Mégis, valamit hebegett, valami választ is várt, de a kék szemű Mária megriadva nézte, miközben kis nyugtalan mozdulatokkal az erszényében keresgélt.

— Hozzon egy kocsit, — vetette oda végre, az ajka hegyéről, könnyedén.

Akkor lassan, forrón, megemelte a fejét, szédülten felnézett reá. A szürke szeme mámorával az asszony arcán elmerült.

— Józsi! — szólott meglepetten, ahogy megismerte, — no lám, maga az, Hódl Józsi, milyen furcsa!

És nevetett. S egy pillanat alatt, rögtön, finom kis lénye minden jóságát kitárta, megszelidülten kedves tekintetekben. Valami kimondhatatlan báj lebegte körül, rendkívüli szivélyesség az egész alakját, üde illatokban. De már intett is újra s már kocsija is akadt akkor, már fel is lépett a hágesón és a szoknyája felszökött a lábán, csillogón felszökött magasra, fehérselyemharisnyás tömör formákon, melyek áttetszőn, a hus színével világítottak.

— Oh! — hebegte Hódl megtántorodva, a kinyult orrával lebegő illatok után. Még itt volt minden körülötte, holott már elgu-

rult a kocsi, még itt volt minden, mint ahogy álomból ébredve érzi még az ember a hatások intenzivitását. Négy kerék zörgött messze s a kocsi lámpása mint elkallódott csillag, elúszott a mélyben.

Akkor feleszmélt, megindult, a falak mentén, hangtalan lépésekkel, tragikus csendben, mint az árny. És izzó kis darabokban, részletező gyönyörűséggel a Rausch Mária képét idézgette. Elfuló lélegzettel, időn és téren kívül, az egész lelke e selyemharisnyás lábszáron vonaglott, mint szélben a rongy valami rúdon. Elment, elmúlt, nem is bánta, amint a kép még egyre minden csepp vérét átfűtötte, az emlék lázas párájával. És olykor, mint a vad, felhorkant az örömtől. Mint rendszerint a gyöngelények, rettenetes energiákat érzett. Kiválva az életéből, a nyomorából, az utcák sarából, felfrissülve és felüdülten, idegen álmokba lendült, az olthatatlan vágy fantasztikus szárnycsapásán. Zord és durva szavakat harapdált kínzó elkívánczolásban e nő fátylai és selyemrongyai után. És a húsának dőlt mint egy hegyoromról a mélybe. Régi epedések mérge, fülledt éjjelek vakmerő reménye, mikor meglapulva az ablaka alatt valami titkos jelekre várt,

a rossz gyönyör, amit fiktív egyesülésekben kiváltott e gyötrelmekből, minden amit akart, keresett, marcangolt, minden vétke s minden érzéki keserve, az egész lelke sebektől felfakadtan, az egész teste megborzongva, ime e régi kísértésnek szédült, felzaklatva s agyoncsigázva ez álomszerű találkozáson, e váratlan föltündöklésen, hősi péklegény, amint megpillantotta, mint egy nagy, hajlékony nőtényhattyút az éjben.

— Meghalok, — lihegte.

És elfúlva, megállott, várt. A helyzetet, viszonyokat, az esélyeket latolgatta, a szerencsáját méregette, a chance-ait! elborult agygyal a reményeit sajtolgatta, mint nagyszerű gyümölcsöket. Mit várhatott, mit remélhetett, letört s elkuszó féreg e tündéri nő selyemtopánjai előtt, az utca szemetében? És mégis! Üres élete, a tétlenség s az elunottság minden hatalmával, a betöltetlen idő minden pazarságával, e nő bírását magába szíttá, s elnyúló tervezgetése végén úgy látta, bírja már! Csak a tökéletes nyomorgók s a fantasztikusan gazdagok tudják ily törhetetlenül magukhoz váltani a vágyaik aranyígéretét. Emitt az eszközök pazarsága mindent felhajt, mindent megvalósít; amott a szertehullott ener-

giák, a felhasználatlan akarat és a vergődő elhatározás hirtelen egy csomóba gyűjti, egyetlenegy merev és végzetes eltökélésbe a vágy kísértő fixa ideáját. A gyöngék, a henyélők, a lézengők, a kimerültek, az elfáradtak nagyszerű revanche-a ez, egyetlenegy pillanat titán-ünnepében. Akik évekig henyéltek két izmos kar izzadt himbálásával, akik gyáván elsompolyogtak egynémely vaskosabb bőrönd mellől, sem-hogy felvigyék egy emeletre, olykor egy lázas óra munkájában, néhány perc freneziájában, dulakodásban s öldöklésben túltesznek Napoleonon.

A jövője fényén Hódl Józsi hirtelen ki-gyulladt, elapadt lelke fellángolásával. A tűz égette belülről s szürkés szeme csillogón, még egyre a pékné vízióját rakosgatta össze, sugárzó lényének, imádandó nőies-ségének izzó reliefjébe. Rausch Mária, — suttogta e név gyönyörével az ajkán, a nyitott szája vonaglásával, amint az elbűvölő részletek és benyomások egy egységesebb képbe tömörültek. A pékné!? Hogyan!? És elveszve és agyongyötörve e töprengésben, az emlékei zűrzavarával, hogy a megértését segítse, fogyatékos képzelete mindössze annyit sejtett, hogy e ragyogó női jelen-

ségben, a prémjeiben, a gyöngyeiben, a dús haja szabad lobogásában imhol a pékné elveszett. Vagy feltámadt mindegy, de ez nem az többé, aki volt, szerény kis polgári asszony a Zerge-utcai sütőde, liszt és kovász illatában, a friss kenyerek és üde zsemlyék között, a torták üveges fénye és a sütemények apró kis habtornyai előtt, amint nyájas szavakkal ajánlgatta mindezt s elperdült a pénztár fiókjához egy szál fehér ruhában, a kivágott blúz áttetsző battisztjával rózsaszínű bőrfelületeken, az egész alakja kéjes ringásával, ami szerelmi képzeteket keltett. A szemek kék világa is maróbbá lett azóta, mintegy mélyebb tüzek ébredésével, apró, villámló fénylésekkel a tekintet legalján. Imhol elbűvölő, minden gyönyörre nyílt szemek ezek, amelyeket egy intenzívebb élet, remegő örömök s nyílt epedések, valami finom érzéki kultúra gyújtott ki, a lappangó mámor dicsőségével.

Tájékozatlan péklegény szegény, mit tudta ő! Naiv bírálgatása, bizonytalan megfigyelései, egybeszűrten múltakkal s a jelennel mintegy a kutatása eszközéül, csak ingadozva hozták elő, mint egy rossz s homályos képlevonat, e mennyei nő szent hi-

vatását földi szerelmekben. Elbódulva pillantotta meg benne nagy és fojtó éjjelek nagyszerű fehér kancáját, a kibontott hajak szőke sörényével, lobogva a gyönyörben! Óh kétségkívül, valami szerelmi atmoszféra lebegte körül tündöklő homlokát a gyémántos ezüstkarikával, az egész alakját illatos vizekbe fürösztötten s ragyogó elegancián túl, mint egy jeles tábornok a harc vonal mögött, jó mélyen valami klubzsölyében s kéklő szivarfüst mögül, diszkrétén felmerült a szerelmi mecénás silhouettje, távoli mosolygással.

— Valami nagy úr, — dadogta megriadt alázatossággal, — valami nagy úr, aki kitarthatja, — fűzte tovább, s a homlokát törülgetve tovatántorgott, elsöpörten.

Az éjszaka mintegy elmerült a csendben. A kihalt utca kongott körülötte. Az ég tele volt rakva csillagokkal. S a gázlámpák merev rúdján, a portól szőke üvegkalitkákban, alig pislogott a láng. Rég ismert utcákon az útját kereste, eltikkadva. A járda kinyúlt előtte üresen, a nappali élet letűnt tumultusával, elnyomorodott gyalogosok siralmas trotoirja, otromba kőköcek végtelen sakk-táblája, ezernyi lábak egymásba taposott nyomával, szegény, nehéz, fájós lábak ki-

hült és megdermedt kínjával az elkopott szürkességükön.

— Valami nagy úr, — röhögte, hirtelen nekigyürkőzve, amint váltakozó érzéshullámzása némi lázongást kevert ösztönszerű meghunyászkodásába, drága Hódl Józsi! De vajjon honnan került elő, micsoda távoli udvarok mélyéről, ismeretlen szülőknek nyomortól s italtól átfűtött rubintos véréből, hogy ily mohón nekirugaszkodott holmi elérhetetlen lidércnek, s falta magába ruhástul, gyémántostul, udvarlóstul, a beváltott szerelmek üres diadalmasságával mint egy párdue, ha egy szalmazsákot nyelne le. A kopasz feje mintegy elkallódott a térben, a felesleges gömb hivságával. Az orra kinyúlt, sárgás banán, mint az élve horga, meggörbülten. Még egyre kutató, keresett, töprengett s azt mondta: mindenkié! Valami homályos jogérzete támadt ősrégi ösztönök egyenranguságán. Aki bírja, marja. Mindenkié! Az enyém is — miért ne? S már szórta elébe az energiája kincseit, hősi szákmányolásokból. Rabló-ösztönök kísértgettég, elfulladt s vaskos kavargással, mint a forrásnak indult szurok, a kazán mélyén, megpuffadtan. S a karját kitárta nekilendülten.

Már ekkor, az utca végéről, Lóri intett, várta, hívta, a rikító ellentét rémképével. Plakát alakját, a keble duzzadt dinyéivel, némi sárgás fény érte a küszöbről, ahol éppen az üvegajtót reteszelték be, a rozsdás zárok nyikorgásával. A bevégzett munka s a csukott bolt melonkóliája mintegy végigöntötte a romlott tejek s maradék kávék színeivel, a csorba csészék, pléhkanalak, kihült füst és emberszag kísértésével s elnyűtten a haját igazgatta, amint vaskosan az arcába omlott. És hirtelen, az utca homályában, az orra s ajka elmosódott az arc horpadt elevenjén. S csak vörhenyes szélű szeme világított, mint két színes s kemény ércdarab véres karikákban, a hajakkal bekent homloka alatt.

— Hol maradt ilyen soká? — kérdezte elunottan.

— Sehol, — felelte.

De amint rábámult s megindult mellette, amint érezte maga mellett s roskatag csípője, menetközben, olykor surlódva az övéhez ért, szegény emberi szív logikátlansága, egyben vonzódott s rémüldözött is. A nagy fényen innen, ami elragadta, mint az őrtorony a szemhatár legvégén, még itt volt ez éjjel oceánja, amit átúsznia kellett. De a

kényszer ingerelte, a siralmas lekötöttség és szinte elbődült a zürzavaros vágyai marcangoló iróniáján.

— De hát mi lelte? — kérdezte Lóri.

Nem is hallotta a hangját, pillanatról-pillanatra eltökéltebben, hogy rögtön felrúgja s hogy magához is ölelje rögtön. S hirtelen kitört a maga humbug-presztizsével, fölényesen, hogy megbolygassa.

— Láttam a péknét! — szólott kihívóan, a túláradt lelke remegésével.

De nem volt hatása. A munka végén, üzlet után s hazamenőben, őt magát is, bús kaszirnő, felszabadult reflexiók gyötörték s ő is elmerült, meghajszolt nőstény, az életének istálló-nyomorába.

— A péknét? — kérdezte egy hangos ásításban. S már alig emlékezett.

Az ember is megenyhült, rögtön. A Lóri hangján, az unalmán, az ásítása szabályos decrescendó fuvallatán, minden hetykesége megtört, s úgy olvadt be e hatásokba, puhán, mint a vajba. S már csak a bánatát hajtogatta, kapirgatta, szegzett vitorlák vonaglásával, az emlékei gyászos vizén.

— A pékné, az ám, no lássa, nincs mit titkolni rajta, ha már elmondom, lássa!

Maga a pék behalt mellette, a gazda! olyan bolondja volt. Az egész környék, aki tőle hordta a süteményt, aki csak bejött, mind imádta. Nekem mi dolgom volt vele? A béremet adta hetenként. „Itt van Hódl“, mondta. Olykor velem íratott a malomba, lisztért. Olykor az üzleti könyvbe is velem íratott. Sokszor megbámult, nevetett, — rám nevetett, mikor a friss kenyeret hordtam föl a pincéből, vörösre izzadva és félig meztelenül, amint a pék már szokta, — rám nevetett! De egyszer, este, amint hazajött az üzletbe, felemelte a hosszú fekete fátylakat az arcán s azt mondta: „Maga veszetlenül néz engem Hódl!“ Erre, micsoda? mit mondjak? Rögtön elfakadtam bögve, mint a borjú, holott nagy szál ember, aki vagyok, még a könyemet nem láttam. „Jobb, ha elmegy, mondta, ha tüstént elmegy.“ Azóta elmentem. Azóta az üzletet is eladta s nem láttam többet.

— Ez egy regény, — szólott Lóri.

— Ez az én életem, — felelte a hangjának oly sajátos, oly lerongyollott mélységével, hogy a leány akaratlanul hozzásímult s átfogta a karját.

— Nagy buta állat, — szólott vigyorgón — az a maga élete, hogy az ilyen lusta buta

kutyát lesaralják, letapossák. Mért nem mozdul? Én mondjam meg magának mi minden van ezen a világon!

— Semmi sincsen.

— Nekem mondja? Csak egy kis hotelben voltam, például, például, nem is Pesten, csak Szegeden, egy kis hotelben s hogy megéltem, hogy kerestem! Zágrábban is a *Zöld Császár*-ban, hogy kerestem!

— Nőnek az más, — mondta szakértelemmel.

— Férfinek könnyebb — duruzsolta.

— De hát mi az ördögöt csináljak? — kérdezte kétségbeesetten. — Olyan szédült vagyok. Már nem is tudom, mi van, mi lesz. Már mennék is fejjel a falnak. Már lopnék is, mint más, mint a gazdag, csak volna honnan! Már le is ütnék valakit egy sötét utcasarkon.

Oly puhán hebegte ezt, majdnem gyöngéden, a vergődő energiái oly bánatos lagymatagságával, hogy Lóri felnevetett.

— Az ám! — mondta. — Éppen maga.

— Én, — erősködött.

— Egy ilyen nyafi-mafi.

— Egy ilyen, igen. Éppen egy ilyen. Egy ilyen rongy, egy ilyen.

A hangja elfult.

— Egy ilyen! — lihegte, — mire képes!
Nem tudja senki mire képes!

S a péknére gondolt, elrettenve. Még egyszer, mint a kísértet a gyászos utca éjjelében, fölbukkant, hófehéren. Tündöklő alakja omlatag kibontogatta, a fátylai lágy villanásán a keble két ezüstalmáját, s eltikkadva, oly különös tekintete, zord, elborult s mosolygó mégis, mintegy a bűnök mérges virágait kereste. Mit akart? Mit kívánt? Mit követelt? Micsoda áldozatokat? Hová csalta el, s micsoda utakon?! Mert már-már valami isteni szörnyeteggé exaltálta szegény elbódult fejével s felcsigázott képzeletében csakugyan úgy látta, amint borzalmas mészárlások fölött, milliónyi fő véres torlódásán túl, a két kezét kinyújtja emberi tragédiák után. A pékné! a nő! e földi célok legtetetjén s úgy ugatott volna fel reá, mint az eb a holdra, elrémlten!

— Mindent! — dadogta.

De Lóri rántott rajta egyet.

— Hát üsse le ezt itt, aki jön, — mondta mulattatva.

Hódl megremegett. Egy rendőr fordult

be a sarkon. Láttá, békén kitért előtte, s nem tudta mért, de köszönt is neki.

Már ekkor haza is értek. Egy kis utca végén, két gázláng virrasztásával a homályban, egy alacsony ház előtt Lóri megállt a küszöbön.

— Hát az van, — mondotta hirtelen, — hogy holnap már nem leszek a kávéházban. Ugyanis kiléptem, — tette hozzá valami láthatatlan nyüg lehullásával.

— Mindenki javít a sorsán, — mondta Hódl s a jövedelmezőbb utcai szakmára gondolt, erkölcsisége ösztönében. — Jobb is lesz magának, ha teljesen szabad lesz, — jelentette ki, a fejét lehorgasztya.

— Azért még nem leszek teljesen szabad, — felelte — csak éppen jobb dolgom lesz. Csak ezt akartam mondani.

És tartózkodón nem mondott többet. De az ember a keze után nyúlt.

— Köszönöm a bizalmát, — szólott csendesen — s bizony rosszul esett volna lássa, ha holnap bemegyek a Spangába s magát nem találom ottan. Most már aztán talán én sem megyek be többet.

Akkor a nő felengedett. A gázlámpa fényén a Hódl szemét látta szürkés csillogással, az orrát megnyúlva, az egész arcát el-

búsultan, meghajszolt, magányos, kopasz ember, a titkos hév lappangásával. S a fanyar illatát érezte a bő inggallérja közül.

— Az este bejött Steinné, — vallotta be, — a jó öreg kis fehérvarrónő Steinné, aki földim, hál istennek, hogy még van valakije az embernek, egy földije, a Steinné! „Van ám egy jó helyem a számodra Lóri, no, no, nem egy grófnál, ne hidd, mondta, de minek törnéd a derekadat itten a sok facér közt, úgy sem lehet keresni tőlük“, mondta. Ez egy jó, finom hely, valami gazdag özvegyasszony, aki ismerőse, aki megbízta, drága, finom asszony mint egy angyal és gyerek sincs s csak könnyű munka és a bérem is több öt forinttal s rögtön be is állhatok. Hát ha másért nem, hát már a változásért is beállok, hát nem igaz, már a változásért!

— Igaz, — felelte Hódl.

— Aztán meg nem is bírom tovább, jaj dehogy bírom tovább, a karomat nem érzem, a lábam is fáj a sok üres állástól, inkább vagyok szobalány, vagy gazdasszony, vagy házvezetőnő, mint Szegeden vagy Zágrábban a *Zöld Császár*-ban, hát nem igaz, inkább vagyok, — és közben sűrűn nyomkodta a csengőt valami kimérikus tá-

voli jövevény után, aki ki tudja micsoda álmok fenekén gőzölöghetett valahol az udvar mélyén.

— Igaz, — motyogta Hódl és csoszogó lépéseket hallott a kapu mögött lassú közeledéssel. Egy lépést hátrált maga is, elúnottan. S valami hetyke s néma felkínálkozással a leányra nézett. A nyomor nyilván, a legerősebb kötelék.

Nem is akart elválni e percben, a kétséges viszontlátás érzetében, apró előnyei kárvallásával s túlbánatosan s túlgyáván is ahoz, hogy így elmaradjon drága ember, magányosan az éjszakában. A leány száján megsápadt a festék és az ajkak, helyenként, a maguk nyers színét mutatták. Az elmerült orra előtt, a cimpák tárt szárnyával, valami keserű inspiráltságot érzett s a mellezet túlzott alakzata s a csípők kihajlott masszái holmi roskatag monumentálisban, az érzékei ihletét ébresztgették. És a vaskos haját is nézte, amint a szemöldökig ereszkedve, valami marcona fönség erejével hatott s vonzotta magához. Tragikus és megbélyegzett, ijesztő kisasszony, valami pátosza volt, ami lenyűgözte.

— Tudja jól, hogy szeretem, — mondta ódalogva.

A leány viszanézett rá, a megkivánt nyomorúsága komor tekintetével.

— Kissé fáradt vagyok, — mondta.

— Én is, — felelte.

— No akkor jó, nem bánom, — szólott nevetve, s betolta maga előtt a kapun.

Azontúl, buta s brutális párosodásukban, hosszú heteken és hónapokon keresztül, aligha érezték az örömök szédületét primitív elragadtatásaikban. Az alsóbbrendűek sajátos józanságával szerelmi dolgokban, költészet és illúziók nélkül, nagyon jól tudták mit akarnak egymástól, mikor elborultt homlokuk összeért. Hódl pontosan feljárt a leány új helyére. Az életének siralmas változatlanságába, némi kispolgári jólét látzatát keverte, amikor esténként, elkanyarodván a Margithíd mentén, lágyan besompolyoghatott, a várt szerető biztonságával, egy fegyházszerű bérpalotába, s felkúszva a hátsó lépcső gyér lámpái közt, végre ott lehetett Lóriver a konyhában, egy nyitott szekrény ajtószárnya mögött, hogy inkognitó maradjon. A tágas konyha, egy szomszédos hálókamra ágyas idylljével, a maga fehérbe cserepezett falaival vette körül, a csillogó főzőedények barátságos naprendszerével a tűzhely fölött s enyhe

tükröződéssel, amint vörösréz és nikkel felületeik a villanylámpa fényét reflektálták. A poharak üde üvegje az elcsent borosüveg körül s a tányérgulák föstött virágfüzére a maradék ételek pazarságával, a jóízű, bár titkos vacsorákra látszottak készen a tárgyak merev megadásával s az ingyenc-menük változatosságával. Az egész lakás, az emelet sarkáig terjedve a szobái sorozatával, mintegy ide sugározta ki, e fehér konyha csendéletébe az interieur-ök parvenü pompáját, s olykor, egy-egy ajtónyíláson át, nagyszerű szögletek bronz- és márvány-dísze fénylett, távoli csillogással. Csöndben egymás mellett, a lefüggönyözött ablak mentén s a szekrényajtó nyílt szárnya mögül, a szándékkal nyitva felejtett ajtók körül rejtőzve, gyakran állottak lesben, figyelgető meredezéssel a benső termék s az ágy kárpitja felé, az egymás elfúlt lélegzetét hallgatva, egy-egy távoli árny tovasiklásán.

— Szeretném ha látnád a bestiát, — mondta Lóri gyűlölködően — ha látnád! — s rögtön hátrált is ijedten, az ajtót betámasztva. — Most beinn van nála az úr, — hebegte.

— Az úr — ismételte Hódl s arra a má-

sikra gondolt, a város túlsó végén, arra a másik fantomra, aki a pékné estéit világítja ki a csillárok kristályüvegével, a pékné életét zengi át a pazar jólét aranyhárfaival. A pékné is így lakhatott, így élhetett, a fehér konyháján túl, a termei dicsőségében, a fülkék és szögletek tükreiben fűrösztve mint ezüst tavakban kinyúlt alakját a pamlagok selymén, a gyönyörök csendjében, amint minden elhalt s elmúlt körülötte a szőnyegek süppedt mélyén s a dús selyemfüggönyök redőiben. Olykor, mégis, felizgulva e képzelt s gyötrő analógiákon, az úri kéjre kíváncsian s női sóhajokra is, perfid kémkedéssel az ajtónak dőlt, a fülét leragasztva. De alig hallott valamit. Egy-egy hang, elvetődve, egy-egy távoli szó olykor, értelmetlen hangfoszlányokban vergődött át a falakon, zajtalan röpködéssel, mint egy messzi madár, elveszve a térben.

— Különben bánom is én! — mondta csalódottan s vigasztalódva is, elkerülve az ajtó mellől s fáradt kanyargással a tűzhely mentén, amint leült újra az asztalhoz, Lóri mellé. Oh ez, ez várta, nézte, figyelte, villogó szemekkel, elterpeszkedve a székén, keresztbe szegzett térddel a lábszárát mu-

tatva sárgás harisnyákban. S egy pohár bort tölt elébe nyugodtan.

— Hát nem igaz? — folytatta Hódl, még egyre előbbi eszmekörében — hát bánom is én, ezek is csak azt csinálják, hát nem igaz, amit mások, mégha aranyban is, hát nem igaz?

És felhajtotta az italt. A csendben kifáradt, elmerült, eltespedt. A konyha fehér határoltságban, rejtőzve és feszélyezett mozgással, kinosan elunta magát. Csakugyan, valami különös csend olvasztott magába mindent. Borzalmas téglatömegével a ház aludt, zord kőóriás, mintegy a karjai kitárt merevséggel a néptelen folyosók szétnyíló masszáiban, az udvar sötét mélye fölött. Olykor egy dunai gőzös füttye halatszott megriadt sikongással, s valami kalandos hajózás képzetét keltette, valami titokzatos bolyongás lidércét az éjjeli Dunán. A nyomasztó nyugalom, az esték elfúlt varázsa mintegy belülről áradva ki a háborítlan szerelmi magány bástyái közül, valami fojtó s kéjes atmoszférát hömpölygetett a füledt s vibráló némaságban. Kábító hatásaiban, sugallataiban, izzásaiban s örömeiben, amint e bűntárshangulatok felkavarták s kergették a vágyat a hirtelen s

gyakori megvalósulások felé, a mámorokban amit provokáltak, Hódl, szegény, már-már kimerült bizony, letört kegyenc, az unalmát pergetve, Lóri mellett aki kigyúlt, Lóri! A könnyű munka, a tétlen esték, a gazdag konyha az ágyas fülke hátterével, ellankadt hevét ébresztgették s e szerelmi légkör átfűtöttségén, lágy hangjain és képein, az illatokon miket magába szítt, a fátyolruhákön, melyeket megérintett, az egész lakás rejtett tündértaván ő maga is, folyatós bagoly, a szárnyait csapkodta, felriadt nőisége lázas ösztönében. Még nem rég, a Spanga-kávéház feslett plafondja alatt, a márványkassza pléhkanalas felszereltsége előtt, a facérok szivarfüstjébe fúlva, elbódultan megadta magát az élete gyalázatának. De itt a fényben, hirtelen kivirult és élni akart újra! Kibontakozva, megváltva, fellobogva, szinte követelően dőlt neki, átmenet nélkül, meglepődöttség nélkül, e könnyed élet bőségszarujának s ami odabenn volt fény s öröm a termék búja völgyén, mind megismételte künn, a konyhája hagymaligetében, az ágya durva párnái között. S az elcsent parfümök, fátylak és selyemrongyok mámorában, sűrű és lázas lopkodások eleganciát s illuziót keltő

expediensében, az úrnője életét élte mohó és elszánt utánzatokban, az egész gáláns Watteau kéjes színpompáját, gyöngédségét, finomságát, lágy hintáit és báránycáját, epekedését és nuditását, kínos és trágár kópiákban. Sőt többet akart, mindent akart, vérmes és komplikált számíttatással magát a mecénást, a bőkezű urat, a mesés szeretőt akarta, a tetszését, az érzékei szeszélyét keresve ostoba kis praktikákkal, holmi esetlen szoknya-emelgetéssel, mintegy véletlenül magosabbra, a csípője kanyargatásával, az élvezeteg mosolygásával heroikus emlői fölött, s még százféle kacérságokkal, hivalkodással, otromba pretenziókkal, kábult cseléd, aki úrnőjénél, mindenkinél különbnek tartja magát. De a nő, az úrnő, az uri hölgy tündöklőszőkén, az illatos angyal fátyolpeplumokban, melyek a tagjai kecses vonalát mutatták, az egész kéjes női figura, elfinomultan, hajlékonyan és remegőn, a Dürer-szűzek extátikus bánatával szőke pillái alatt, — a bestia, ahogy ő nevezte, az útjában volt s nem engedte! Sugárzó tekintetében gyakran fedezte fel a gúny s a mulatság derűjét e bohózati szirénkedésen s az elferdült száját is látta vonagló széleivel, az egész keblét fojtó pihegésben, mikor

már-már ájuldozón e konyhaszagú csábnőn, a kitörő kacagását alig bírta elfojtani. Nyilván azért is tartotta meg, azért tűrte meg itt maga mellett, hogy lenézze s mulasson rajta, öntudatlan női gögje fensőbbbségében, hogy élvezze e komédiát, de sőt, hogy előkészítse, megindítsa, megismételje, a vég-sőkig felfokozza, mikor egynémely elunott estéin, dús szeretője érkeztekor, ő maga rendelte be a leányt. S magukra hagyva őket, a szomszéd szoba függönye mögül nézte vonagló testtel s fuldoklón a gyönyörűségtől e konyhai Delila szoknyaalebegtetését, csáblépteit és csípődagasztását, a függönyt harapva, rángatva, holtra kacagva magát kurtizánlelke elragadtatásában. De amikor már-már ájuldozón s megrogyanva a nevetéstől ismét előkerült s extátikus szeme mintegy a tébolyig derülten s a könnyeitől nedvesen még, hirtelen összeért a Lóri két szemével, szinte megriadt e vörhenyes tekintetben, mely mindent megértett s nem bocsátott meg semmit, izzó s rejtett gyűlölségben.

S ettől fogva, lassu, telített, titkos folyamatban, egész bensőjét feldúlva s megtépázva, párolgó kövérségével, mámorosan a gyűlölelettől, valami kigyómérge terjedt s

betöltötte, elragadta, elbűvölte a meddő öröm vibrálásával. A női lélek számára, a vele egyenrangú nővel szemben, már a pusztá gyűlölet is diadal. De emez, elnyűtt pincérleány, sötéten e fény tövében, le-törten ott, ahol minden virult, cselédsorban ama másik mellett, aki nálánál aligha lehetett jobb, felkorbácsolva, a maga balsorsáért dühöngött, a maga gyászos életéért, kivette, kihajtva, kitaszítva, mikor másnak olyan könnyű! S gyötrődő elmélyedésében, az ösztönei hullámozásán hallatlan gabszágokat érzett, valami cudar világ bitangságát, mely vakon csak az egyiknek ad, az egyiknek mindent s másnak semmit, neki semmit, legázolt teremtés!

És a gyűlölete mélyén, zord és lázas irigységekbe fult. Remegőn az ember mellett, hangosan és feszélyezettlenül, amikor az úrnője nem volt otthon, rebellis szavai röpködtek, ostromló köpködéssel a bús szerető orra alá.

— Mi mindene van, ha tudnád, mi mindene van!

— Hát van, — felelte kábultan Hódl.

— Mennyije van! — sivította.

S már ráncigálta magával az üres szobákon végig. A csillárokat mind felgyújtotta,

a szekrényeket kitárta. És leittasodott a díszruhák gyűjteményszerű színpompáján, egymás mellett szorongva a csipke, gyöngy és szalagdíszek kényes változataiban, a nagyszerű fehérneműek pántlikás kötegein s túlsufoltan a polcokon, fehér és rózsaszín tömegük hihetetlen pazarságával, üdeségével, friss orgona illatával, egy isteni női test képzetét idézve.

— Oh a cudar! — lihegte, mintha e hamvas vásznakból maga a nő nyúlna ki fehérén. És elragadtatva, a mohó lelke kivirágzásával, a két kezét befurta a batisztgulákba s felkavarva mint a habot, magához vont s magához ölelt mindent, elvadult női lelke extázisában. A szoba fényén kigyúlt, feleszmélt, harsogott. S úgy gurult végig benne, szilajan és megriadva, mint a patkány valami elhagyatott várteremben, a falakat csapkodva, a butorokat vagdosva a keze élével, a nagy tükrök előtt, melyek némán reflektálták kísérteties freneziáját.

— Itt vannak az ékszerei! — hebegte egy bronzveretű fiók előtt, — itt van a pénze! — röhögte — a sok pénze, amit elrakosgat!

— A sok pénze, — ismételte Hódl, egy elfulladt lehelletben.

— S itt van az ágya!

— Az ágya! — motyogta a másik, elképedve a faragott famasszák láttára, a selyemdrapériák előtt.

— Az ágya, igen! — harsogta Marosi Lóri.

— Igen, — hagyta helyben az ember.

— Csak le kellene nyulni ide, mikor alszik...

— Lenyulni ide?! — kérdezte bambán.

— Hülye! — förmedt rá. — Lenyulni ide, lenyulni, igen, a két kezeddél, a nyakára, érted? Amikor alszik, amikor alszik, megfojtani! — hörögte.

S rámeredt villogó szemekkel s levonta maga mellé az ágyra. Valami pokoli próbára gondolt, homályos és spontán serkentésre a gyönyörben. A feldühödtt szerelmi hévben van valami a gyilkosságból. A karjai közt elragadta kivételes lendületekbe. A nagy bűnösöknek majdnem mind, a női test az iskolájuk. S már számított rá, hogy ez az ember mindenre képes lesz érte.

— Ha férfi volnál — dadogta józanul és elragadtatva.

— Férfi vagyok, — röhögte.

— Megfojtanád.

De a hangja elfult a Hódl reszkető keze alatt, a torkán. Elbűvölve nézett fel reá,

mámorosan, a hálás nőstény elborult tekintetével. S hirtelen, mint a vad, megmarta.

— Minden a miénk lehetne, — hadarta — ami csak van itten, minden!

S még hányszor mondta: minden! minden! mintegy felvirradt örömben. S mikor fölszökött mellőle s magára hagyta, a selyem kárpitok között a fényben, azt hitte, ime elhintette a mérgét, a jövőt elvetette.

Az ember elaludt, kinyúltan az ünnepi ágyban, kopottan s elborulva. De rögtön fel is riadt s kisompolygott Lóri után, a konyhába. Így ültek órákhosszat, szótlanul egymás mellett, mint egy más világból, távoli csilagokból és muzsikákból roskadva vissza egyforma estéik unalmába. Olykor, a leány, magasra szegzett térddel s az állával a tenyerében, mintegy téren és időn kívül csak pergette, a féllába öntudatlan ütemverésével, az álmok rokkáját, a vágyai, a tervei, az ábrándjai elszabadult fonalával valami réveteg végtelenbe. Olykor egy-egy szava hangzott, csonka és meggyötrött csendéssel, egy félszava vergődön, mint kurta sirálysipongás a hullámos vizek fölött. Egy sóhaja szállt, elunottan, kétségbeesetten, forrongó s zürzavaros képei után, a remény-

sége roncsain sodródva merev tekintete előtt. S olykor, loppal, a szeme szögletéből az embert nézte, aki ivott és hallgatott. És hirtelen megrezzent közeledő lépések zajára, bizonyos jól ismert szoknya suhogásokra a folyosón.

— Jön! Jön! Éppen most jön! — rebegte s az ablakhoz szökve, óvatosan félretolta a függönyt s magához intette az embert.

— Akarod látni? — kérdezte izzón.

De az ember nem mozdult.

— Minek? — morogta elunottan.

— Minek! Minek! — csattant ki remegőn, a válla rángatásával, — minek! — sívította már, feldühödve e gyávaságon, mikor a csengő beszélította.

Ekkor Hódl egyedül maradt, egyet rázott magán, kifujta magát, megpihent, mint a megkergetett vad az erdő mélyén, elveszetten. A hajsza, forrón, még perzselte az arcát s valami lázas gőzölgésbe vonta a fejét. Dúlt szavak röpködtek körül izzó női lehetekben, felkavart ösztönök, gonoszságok, buzdítások, csábítások zárták körül a kísértés lombzúgásával. És elernyedte energiái megriadtan hasogatták valami hirtelen s könnyű cselekvés fantazmagóriáját, a nyers

színek száguldozásával, a feldúlt termék, feltört fiókok zsvány-prizmáján át. És remegőn az asztalnak dőlt, a fejét lehajtva, a kopaszságát hűsítve, gyér hajbokrait pödörgetve izzadt tenyerével, megenyhülve egy percre s rögtön megborzadva újra, amint lassú csírázással, elfonnyadva és kisarjadva, hirtelen minden kihajtott s kivirult körülötte, egy egész mező a bűnnek fojtó illatával, egy egész nagy rét fantasztikus virágzással, pokoli termés, ami eltemette! És rémüldözőn, már-már felhorzsolva, amint sodródó víziói lefoglalták, az ágy kárpítja mint egy selyemvitorla, egy elfuladt hustömeg a tíz körme alatt, az egész bitangság amint lefogta a bevégezettség förtelmével. De hát miért is került ide, bús emberi sorsa fonalán, e fehér konyhába, istenem, miért?! Elkallódott emberi féreg miért nem tudott kitérni tragikus csillagzata elől, bármerre szédült a vágyai után. Az asztal fáját harapdálva, elázott arccal, a régi idők szemetét söpörgette legázolt banán-orrával, a Spanga-kávéház facérszép világát megrekkenve a füstben, magányos sétáit a bús utcákon át, az elnyűtt kövezet Golgotháján. Hol van mindez és mért veszett el és mért nem térhet vissza többé!?

Elrettenve ismerte föl olthatatlan lekötöttségét, megmásíthatatlan rabságát Lóri mellett, az egész létét e szörnyeteg hatalmában. Ingatag akarata benne olvadt föl, az ő akarataiban, legyőzve és eltaposva e szivós nőstény-energiák alatt, melyeket megtagadott női mivolta, a gyűlölségben fuldokló lelke, acéllá kovácsolt. És tehetetlen nyomora, lírai-péklegény gyámoltalansága, a keresztet ölelő mártir meggörnyedtségével símult e női teremtéshez, a gyöngesége, a gyávasága, a munkától irtózó distingváltsága, az üres gyomra panaszában. Holott rongással, valami szabadulást sugaltak egy rongással, valami szabadulást sugaltak egy rendkívüli perc tiszta fényén, mely talán mindenkinek kijár egy döntő pillanatban, mikor a születésünk ártatlanságának utolsó bucsúvillanása rezdül. Elveszve, gőzölgő fejével az asztalon, az élete jobbik felét kutatta, mohó szaglászással a két karját kinyújtva, derűsebb horizontok után. És ott is, mintegy a tulsó partokon is, e lázas éjjel, e fojtó légkör kisértésein túl, ott is csak a kisértést látta, a vétket még vonzóbban, még nagyszerűbben, még ragyogóbban, amint régi vágyai, régi álmai lidéretüzén, a pékné képe felmerült. Agyongyötörve,

felüvöltött, s Lóri állott ott előtte, a fal tövében, sápadozva.

— Lefeküdt, — súgta.

— Lefeküdt, — hebegte utána.

— Tedd meg, — mondta még — most tedd meg, eredj be.

— Most menjek be? — kérdezte fuldokolva.

S felállott, kinyúlt, a vonagló fejével. Egy lépést jött is előre, az ajtó felé, megtántorodtan.

— Most menjek be? — ismételte mintegy önmagának, a tébolyát hevítve.

— Eredj, — lihegte Lóri.

S hozzátapadt, előretolta, borzongva a gyönyörtől, tárt szemekkel.

A küszöbön túl, a szobák sora kigyult, az éjszaka csendjében. S a homályon át, távoli fény rózsaszíne, egy magányos lámpa derengett a mélyben. S valami átható illat terjedt, párolgó fürdők szagos atmoszférája, megrekedt levendulák, a szőnyegtömegén s a függönyökön át.

— Eredj, — ismételte.

De az ember nem mozdult. Az ajtófélfának dőlve, torz homloka elborultan meredt a küszöbre, ahol két lompos lába az eltaposott cipőkben, valami reszketeg táncot járt.

— Hát ma nem... ma nem! — lihegte.
 — Ma nem? — rebegte utána.
 — Majd máskor, — könyörgött.
 — Majd máskor? — kérdezte.
 — Majd egyszer... majd egyszer meg-
 teszem, — dadogta.

— Majd egyszer?! — mondta elfagyva a mámorban s szédülten a csalódástól.

S befordult a falon, az ember után a konyhába s egy széknék roskadt némán. A nyakát előreszegve, egymásba tördelt ujjai közt a dühét morzsolta, vonagló ajakkal. És hirtelen, az emberre nézett.

Fagyos tekintete, az eltorzult ajkak kíséretével, valami olthatatlan megvetést sugárzott, a nőnek ama rettenetes nézésével, amelyben egy ember veszve van. Hajdani vonzódások, kötelékek, estéli beszélgetések, vacsorák, reménységek s még a közelmúlt órák érzéki fergetegje is, nyomtalanul kiváltak a szívéből, a kifőzött rongy érzéketlenségével, emlék nélkül, meghatottság nélkül, színtelenül és síváran. Leszakadtan róla, kétes szépségének még nemrég oly izgató részletei hirtelen elmosódtak, a dúlt homlokát, a szürkés szemét titkos tüzekben, a hosszú orrát nem látta s nem érezte többé s humbug prezstizse lefagyott az egész alak

megdermedtségén. Egy emberi hústömeg volt, csontos és megkövült a széken. Egy emberi salak a nyitott szájával, amint az ajkát, bárgyuan, lehullatta.

— Hát nézz ide Józsi, — szólott elfúlt hangon, — jobb lesz az, ha te elmégy, ha elmégy az utadra Józsi. Nincs annak semmi értelme, hogy csak így hiába felkavarsz engem, hogy nekigyűröd magad, hogy azt mondd megteszed, beemégy, azt mondd s rögtön reszketsz a küszöbön, összeroskadsz a hasadtól, no nem igaz, a fájós hasadtól, igaz? Nem vagy te férfi, nem vagy te semmi, puha facér vagy, egy rongy!

Az ember mozdulatlan maradt. A fejét lecsüggesztve mondta:

— Majd egyszer, megteszem.

Akkor Lóri kicsattant.

— Erre várjak?! Erre számítsak?! — kiáltotta. — Majd ha kedved lesz, mi? Majd egyszer! Majd ha fagy!

— Nem majd ha fagy, — dünnyögte.

De a leány odalendült mellé, szorosan az arcához.

— Hát nem, hát nem, — köpködte az orra alá — hát nem akarok többé, érted, nem akarok! Nem kínlódom itt többé, nem hordom e ringyóra többé a szagos vizeket.

Elég volt, nem akarok, nem küzködök, nem dolgozok, nem hizlallak, majd bolond leszek, hogy hizlaljalak, hogy tömjelek, majd bolond leszek! Te csak sétálsz, te csak úr vagy, én meg csak a barom legyek, úgy-e? Hát nem fiacskám, fütyölök rád, nem is kellesz, ha gyáva vagy, ha nincsen vér bened, ha csak azt tudod, hogy rámnehezkedsz, eszel-iszol szürke rigoly, hát nem kellesz! Van itt más, aki fullad utánam, komoly urak, egy jogász is van, aki fullad, hát nem kellesz! Eredj, pusztulj innen, eredj!

És lecsapott a vállára, marcangoló kezekkel, éktelen dühében, hogy rögtön kilódítsa. De heves mozgásán felborult a szék és elvágódott átfogva az embert, kettős súlyuk zuhanásával a kövön. Izzó gomolyagban, husmasszáik kidagadásával, rögtön, hogy megmarja, a nyakát kereste, lágy részeit az arcnak és tárt szája, a fogak élével, zihálva fújta, vaskos sűrűsödésben, a lehelete hóhullámain. És egymást gyúrva és egymást cibálva, a vonagló tagjaik dühén, hirtelen az ember is kirobbant, részegen a haragtól s megtébolyodottan, felkavart legény, valami hősi mámorba gyúlt e forró női száj alatt.

— Megteszem! — hörögte eltökélten.

— Mikor? — fúlt az arcába, a szavát habzsolva.

— Rögtön.

— Holnap — dadogta elragadtatva.

S mint a fergeteg elgurult vele, a szoknyái lobogásával, a gerincök vonaglásával, valami állati egyesülésben. Nagyszerű s förtelmes percek voltak. Pokoli ölelkezésük e gyilkos megegyezésben, mintegy a halált sodorta, a halál formáit bontogatta ki, amint egymásba forrtak, őrzöngve és marcangolón.

Aztán, később, amint felhevülten még, ismét egymásra leltek, szemtül-szemben az asztalnál, imhol elszántan és mosolyogva és némi üdítő italok előtt, olthatatlan közösségükben a holnap boszorkányvarázsa terjedt, egy egész új élet, ami ébred!

— Soha sem fogja megtudni senki, — mondta Lóri.

— Nem fogja? kérdezte Hódl ingadozva.

— Biztosan nem, ha mondom. Téged senki sem ismer. Hogy itt ülsz, hogy itt vagy, ki tudja azt? Én pedig, magamban, hát tudnám?

— Nem tudnád, — felelte homályos szakértelemmel.

— Aztán, meg nem is fogok mozdulni innen, sokáig nem fogok mozdulni, amíg csak el nem felejtik s mindennek vége nem lesz. Csak amolyan kitartott! ki törődik az ilyennel? Apja, anyja, családja, senki! Csak az úr fogja keresni, amíg meg nem únja. Bánják is a férfiak, hát bánják? Kap az más szeretőt a pénzéért, külömbet. Ez mér csak a Dunának lesz jó, az öreg Dunának!

És halkán, magának, kacagott, a reményeibe fulva, a véresszélű szemei elborult nézésével.

— Hajnaltájt majd bedobjuk a Dunába, — morogta maga elé. — Egy lélek sem jár ott olyankor. És minden a miénk lesz, — mondta még egy elepedt sóhajításban.

— Minden, — ismételte Hódl csendesen.

Azontúl már alig beszélgettek. Csak ültek a csendben és csak vártak és csak hallgattak, zord testvériségük halottvirrasztásában, az úrinő körül, aki szőke fönségében békén aludt odabenn a rózsaszínű lámpa alatt, a drapériákban, — aki virult, aki élt! És a térben, a csendben, az éjszaka végtelenjén egy budai templom harangja kondult, lágy és távoli zengését elhullajtva a Dunán. S egy hajófütty is szólott s valami

regényes utazást panaszolt könnyed sípolással.

— Hát most eredj haza, — mondta Lóri. — Itt van egy forint is estélig. Holnap majd lesz több, — holnap!

És óvatosan kinyitotta az ajtót, kinézett s intett az embernek, hogy mehet. Nesztelenül, Hódl elsompolygott.

Odakünn még ragyogott az éjjel, az őszi égbolt csillag-sivatagján. A budai oldalon távoli fények örködtek s a halmok konturja beleolvadt a kéklő homályba. Magányos templomtornyok, mint az égnek szegzett rudak emelkedtek. Egy ablak fénylett messziről a sötét tetőzet alatt. Hús fuvalat szállt a Dunáról. S tragikus hömpölygése fölött, a parti fények fürdésével, a híd üresen kinyúlt.

Hódl jött előre a parton. S a túlsó oldal háztömbjei, a templomok s a bástyák meredt lámpások között, a vár kimagasodva s elborulva az éjben barnáló kőmasszáival, az egész horizont túlannan, a beépített halmok megdermedt monumentalitása a lombozat sötét foltjaival, az egész nagy világ körülötte a csillagos ég alatt, csak nyomta a lelkét, elseperte, magányos ember, aki jött a csendben. A Duna zúgott alatta, a

léptei kongtak, s előtte a villamos sínei kanyarogtak, az úttest kígyózva át és csillogóra kicsiszolva. Hova menjen? S elveszett, eltévedt, holott tudta jól, merre jár. S szürkés szemét vonzódva emelte az Akadémiára, miközben a kiszögellő falak homályába egy pernyi sükségre megvonult. Aztán jött tovább, üdülten, fáradtan, szédülten elkallódva. Hova menjen? Az ott-hona alig vonzotta, dohos ágya egy csomó ágy között, az alvó testek meztelenségével, fenevad hortyogásban. Felnézett az égre, felnézett! mikor virrad? S megremegett — holnap! A lépteit számlálta, hogy másra gondoljon. S izzadt keze a zsebe mélyén a Lóri forintját szorongatta. Holnap lesz több, lehetne több, gondolta mégis. S a háztömbök között, az utcák végtelenjén, régi megszokott utakat kereste. A lábai vitték, mint az emberi konstrukció szívós géprészei, két szegény lompos lába, mint két szegény testvér a homonim cipőkben. Olykor egy autó rohant el mellette hirtelen kürtöléssel. Megriadt, a falhoz lapult s aztán, hirtelen, ismét megállott, várt, nem tudta mit. Egy női alak jött mesziről, könnyedén. Aztán egy másik, egy harmadik, egy egész társaság, élénken, finoman, az

őszi fátylak lengésében, a könnyű ruhák nyári színeiben még. És üde női hangok zengtek a kísérő férfiak tenorja fölött. Megremegve, a kecses lábak formáit nézte, a vékony lakkcipőket, a harisnyákat az áttetsző selymekben, a felvont fodrok szélei alatt. Egy fehérselymeset is látott, rózsaszínű irizálással. És jött tovább, csalódva.

Hova menjen? A forintja boldogan gyötörte. Majd elköltöm, gondolta. Majd beállok péknek újra, ezt is gondolta. A hajdani sütőkemencék, a parázs piros rózsái kísértették, a pincék tüzes mélye mint a pokol, a fekete csótányok lomha kéjeltésével a melegben. Eltűnődve, az új sütődét idézgette, a nagy luxusüzletekre gondolt, Schachnernél talán van hely, Spolaritsnál se lehet rossz. Az új gazda, az új személyek érdekelték, ismeretlen s obskurus pékcsaládok primitív vonatkozásaikban, érintkezésükben, jóindulataikban, talán barátságosak, szivélyesek, soványak, kövérek, nyilván bitangok, bizony. S a pékné vajjon, ki tudja! Mert régi emlékein, olthatatlan epedésén fakadtak újabb képzetek is, s érzésvilága legmélyéről egyazon kép tüzelt elő az új jövő új figurái közt. És mindeütt a pékné volt, a régi pékné, az új sü-

tődék fantáziáiban. Hova menjen? S már akkor ott volt a régi helyén a Zerge-utcában, a zárt redőnyök előtt szaglászva liszt és kenyérszagok után, az üzemet fontolgatva, a cégtáblát olvasgatva, amelyen egy idegen név merült fel a Rausch Mária utódlásával.

És elborult, — Rausch Mária! És a redőnynek dőlt keserű homlokával, az élete, a múltak után. Ami itt volt, ami itt élt lapangós fojtott szenvedélyben ez ajtók mögött, e fal tövében, mikor megjelent előtte, izzó mellkasával, heroikus szőrzetével, bronzkarokkal, mint egy wagneri isten a kenyereket cipelve! És várt, nézett, figyelt, mint egy nagy eb alázatos szemekkel, akit künn felejtettek. Hajdan sírt is itt egyszer, sírt! — hát lehetséges! *Jobb, ha elmegy Hódl, ha tüstént elmegy!* Letűnt percek, elmúlt szavak, kis rongy szavak, hát lehetséges, hogy így felkavarják, meggyötörjék, az egész életét letapossák olthatatlan zengésekkel! És elsodortan, az emlék lázán, a kigyulladt fantomot követte, már-már rohanva az utcán távoli hivogatására, tündéri ellebegésére a csillagok alatt, az éjben. Fölcsigázott érzékei, a Lóri hevén meggyötört agya fantasztikus képeket sodort, tit-

kos részleteket marcangolt, két női lábszáron vonaglott tragikus epedéssel. A színház előtt, elkábult fejével, odaszögelte, amint elvonult, a pikkelyes szoknyáját megemelve, a hattyuprémei szűzi üdeségében, a gyémántos homlokával, amint látta egyszer! Hol van vajjon, hogy még egyszer lássa, és hol találja föl? Hol van, hol él, merre jár, ki tudja! Mert már nem ott kutatta többé feslett analogiákon, a fehér konyhán túl a termek kigyulladt fényén, lágy szögletek illatában, — isteni szőke pékné, túlonnan kereste! Nem itt találta többé rejtélyes élete hasonmását e dunai szobasoron, ahol fehér alakja letörpült apró realitások méretein. És a tárt szekrények díszruhái előtt élettelen dicsőségben, kábult tekintete elsiklott a pikkelyes szoknyák fölött, amint rohant eleven ragyogása után, a képzetek labirintusában. S hogy így közel nyílt minden, kitárva, megfejtve, kézenfekvően, mind messzebb lihegett utána, mint ahogy elszédül s eltévelyeg az ember, ha bizonyos primitív rejtvények utána, elejtve, túl rajtok keresi egyszerű megfejtésöket. Túl rajtok!? Mindenben túl és mindenben felül, egy-egy hirtelen ragyogásban látta, a nyomora mélyéről. S ott volt a

pékné, ahol elérhetetlennek tűnt s ott volt, ahol a legmagasabbnak tűnt, ott volt, ahol szegény emberi ideálunk elszörnyedve várja, hogy elérjük.

S akkor csak ment, csak ment Hódl Józsi s amint elgurult az utcákon, a terézvárosi templom aggtornya alatt, utcai Don Quichotte a kopasz fejével, hirtelen ott volt újra s Spanga-kávéház előtt s bejött a küszöbön a régi bejáratos tájékozottságával, az izzadt forintjával a zsebében. Mégis csak itt volt a legjobb, úgy érezte. A sok facér mind körülfogta, majdnem ünnepelte, Hódl Józsi! Hódl Józsi! hangzott, s az új kasszirnő is ránézett a Lóri örökhagyása mellől, a pléhkanalak rozoga arzenálja mellől, fáradt tekintettel. A régi kép volt, a régi helyzet megismétlődve más szereplőkkel, akikkel épúgy kezdődhetett, épúgy fejlődhetett volna minden, az élet örök mehanikájában. S hívták a kártyások, a billiárdozók és érdeklődtek nedves kézszorításokkal s a régi nyomorokat ujságolták, nincs hely! nincs hely! — az bizony baj, mondták röhögve és a Fürt Frici is lopott s elment, eltűnt, — hová? kérdezte, de már nem feleltek. A forintját elköltve, már-már nem is igen törődtek vele,

igaz, néhányan pékcímekkel is ellátták: nézz el ide! nézz el oda! s már ekkor derengett odakünn a kora őszi reggel, opál-tónusokban.

Akkor, hirtelen, az idő múlásán, az ébredés omlatag unalmán, újra elfogta a láz, az előző este minden emléke, valami enyhe rózsaszínbe fűrésztve, amint már csak a lámpát látta az ünnepi ágy drapériái alatt, már csak a lámpát s nem tudta mért! El kell hogy oltsuk, dadogta akaratlanul és meglepődött az energiái ébredésén, fásult elhatározásokon, holott a karja sajgott, ki volt merülve, el volt csigázva végkép. Holtrafáradtan, minden idege vibrált s valami zord józanság kábítgatta hideg mámorával. Mégis bejárt reggel egy csomó péküzetet, jelentkezett, ajánlkozott, s szórakozott füllel hallgatta az elhárító magyarázgatásokat, olykor sértő kommentálásokkal mint: rossz híre van, vagy túlelegáns péklegénynek, elegáns! oh istenem, szegény. Már-már röhögve, eltikkadva, a lompos lába megcsúszásával fordult ki s beletaposott küszöbökön, pék-küszöbök, ahol maga is kenyérért járt humbug presztizse lerongyoltságában. Délben már semmije se volt, elveszve a város közepén, meghajszolt

állat, az egész nagy házrengeteg, zord téglatömeg, förtelmes kupolák mint óriás nők bádoghasa, elkopott falak a vakolat könyhullásával, sívár kőhorizontok, mint rettenetes mészhegyek, mint börtönök, mint tébolydák, mint vályogtengerek mind feléje torlódtak, körülzárták, letaposták, agyonnyomkodták, amint kízó éhsége valami sajátságos szédületté vált. Az ebéd varázsa, meleg tálak hivogató párolgása terjedt melodikus harangkongásra s tovább sodródó tömegek vonultak el az utcán, mint a nyáj a déli etetéshez. Dülöngve, reménytelen, éhesen, vaskos konyhaszagok kíségették zsíros fuvallatokban a nyílt vendéglők mentén, amint kivetődött a Dunaparra, a nyomorgók ama sajátságos ösztönével, mely a vízpartokhoz kergeti őket.

Ledőlt egy padra, hogy aludjon, de a gyomra nem engedte. Zárt szemekkel felfelriadt egy hirtelen hajófüttyre, megtépett idegzettel. Felállt, előrejött, ismét leült, a két karja himbálásával valami homályos felkészültségben, amint a lelke mélyén, lázongó vágyak ostromolták. S az éhes gyomra vonaglásán, a multak, az emlék, a jövő rajzásával már-már minden elfajult és keserű kétségbeesése a köznapias ebéde-

ken és konyhai örömkön túl hallatlan orgiákat kavart, feldühödt lakomákat, ősemberi zabálásokat vad és lázas ünnepeken át. Mindent felhabzsolt magába. A nyomora legmélyéről nagyszerű izzásokat látott régi kisértések tüzén. A péknét akarta. S még egyszer sírt, eltorzult és száraz könnyezéssel, azzal a rettenetes könnyezéssel, mely nem árad túl a szemén s belülről szikkad el. Az enyém lesz! dadogta. S ott látta az utat fehér testéhez a rózsaszínű lámpa derengésén. S már-már kihányta elébe az életét, fölexaltálta a bűnben. A rablotti kincseket, mint hordta elébe, mintegy távoli hegyormokról jövet, ahová fölkúszott, véres titán, érte! *Maga veszettül néz engem Hódl*, nyilván ezt fogja mondani, gondolta. Veszettül, hogyne! Hiszen itt van az életem, a sorsom, a vér amit ontottam! ezt fogja felelni. S elfúlva, az öklét harapdálta s alig várta, hogy este legyen.

S amikor végre, késő este, besurrant a konyhába, Lóri várta már.

— No itt vagy, — mondta — itt vagy! — s magához ölelte.

Az ember nem felelt. Komor öntudatokban, az ereje lappangásával, az imminens cselekvés fülföldt izgalmát érezte. A lelke

mintegy önönmagába görnyedt a megkér-
gült elhatározás befejezettségével. Mégis
kitért egy végső pillanatra, habozott, várt,
nem tudta mit. Hogy Lóri megmarja, hogy
belódítsa, hogy a sorsa magától meg-
induljon.

— A két lábamat lejártam munkáért, —
panaszolta. — Egész Pestet bejártam,
hiába.

De a leány, rögtön felszisszent:

— Oh most már! most már! — dadogta
izzón.

— Most már, micsoda? — kérdezte el-
tikkadva.

— Most már mindegy! — hebegte. —
Munka, ördög, egész Pest, mindegy!

És kicsattant:

— A dáma vár.

— A dáma? — kérdezte elfúlva.

— A dáma, aki alszik odabenn.

— Éhes vagyok, — mondta.

— Majd eszel aztán — aztán!

S a két kezével a kilincsen, az ajtót
lágyan megnyitotta s az emberre vissza-
nézett. Ez hirtelen megindult s ott volt a
küszöbön, kinyúlva.

— A lámpa — súgta. — De hiszen nem
alszik!

— Hát altasd el! — súgta vissza.

S már le is csavarta a villanyt. Egy női hang riadt fel belülről, ijedt, konfuzus, sipongó s rögtön el is halt és megdermedt a csendben, nyilván a rémülettől. Hódl beoldalgott, nesztelen, mint a macska, ha a tejet érzi a fal tövében. Aztán, gyorsan, az ágy felé jött, néhány jó hosszú egyenes lépésben, mint egy tragikus automata. A két karja a mélybe nyúlt, valami inyenc-kifeszültséggel, mohón. Egy puha női nyakra bukkant a verejték langyos harmatában. S amint lefogta, a fej nem mozdult többet. De nagyszerű húsokat érzett az izmok fulladt vonaglásán. Az egész nagy női test megrándult alatta, a combok lázas csapkodásával, a legázolt emlékek borzongásával, izzó s néma agóniákban. S még egyszer, egész harmatos meztelensége végigkanyargott az ágyon, egy utolsó tompa surlódásban, a lepedők vászonfelületén. Aztán vége lett, kinyúlt, mereven a csendben.

Az ágy szélén, kimerülten, Hódl várt és lihegett. Elpárologó melegével a fiatal női test, az egész szobát átfűtötte. Sajátságos szagok terjedtek, valami hideg ámbra illatában.

Egy óra üdén csilingelt. És Lóri közeledett. A villanyt újra felgyújtotta s úgy jött a fényben, lázasan a kulcsokért.

— No gyere, — szólott az ember felé, — jobb nem nézni, no gyere már!

Hódl nem mozdult. Megdermedve az ágy szélén, a hirtelen világosságban, a megfojtott hölgyet bámulta. Kidülledt szeme e női szemeknek szegeződött, e torz női arenak elrettenve, a téboly üres tekintetével.

— A pékné! — dadogta bambán.

És hirtelen felpattant s a falnak dőlt, megkövülve.

— A pékné! — ordította.

De Lóri ráförmedt, megriadtan a tárt fiókok mellett.

— Ugyan ne üvölts, ne bomolj, mondtam már, ne nézd! Most hamar szedjünk ki innen, amit csak lehet. Aztán főzők hét tojásból rántottát. És hajnalban majd viszszük a Dunába.

A TALLÉR.

Mindenki elmondta volt már a maga szomorú kis történetét, mert mindenkinek volt egy szomorú kis története és egy távoli szerelme, ami elveszett.

De én még hallgattam, még sokáig hallgattam, holott nekem volt a legszomorúbb kis történetem és a legfinomabb szívem és micsoda szerelmem, nagy isten, amit elvesztettem! Mégis alig mertem elmondani és egyáltalán beszélni is alig mertem. Olyan kábítóan éreztem e percben, hogy a finom szívem tele van sebekkel és a régi idők emléke egymás mellé tömörül és egymásba olvad mint a mozaik, mindenféle színes nyomorból. Irgalom atyja, szánj meg a fájdalomban és enyhítsd a szenvedésemet.

Mások is sirtak, mondtam, de én arccal borultam rá a véres szívemre, mint egy párnára, szétszaggatva! Azóta, hogy nem

járok többé egymagamban és békén hazakerültem, mennyit szerettem hévvel és izzón, a halovány testemmel! A vágy oly gyönyörű s oly rettenetesen gyötrő, amiért az igazat igéri, az igazat egy pillanatra valami mennyei oltáron s valami ismeretlen végtelenben. Azok mind oly nemesek, akik a sárban fetrengenek s halálra isszák magukba a kéjt. S mi mindent nem tettem érte, a vágyamért! Olykor, eliszonyodva, csak az ajkamat harapdáltam, hogy magamnak se beszéljek. Mégis, minden gyönyöröm mélyén és minden vétkes mámorom után csak ő volt, csak ő élt, felejthetetlen! Az Avignonba vezető úton, egy törpe leány, aki koldult.

A földnek kuporodott testtel és féloldalt egyik sziklafalnak támaszkodva, egészen magányosan volt itt, csendesen és türelmesen, elveszett parány, apró remegő folt a kihalt táj színében, amint a déli napfény a nagy utak porát, a sziklák szürke meredezését csillogón bevilágította.

Előtte, a derűs horizont mélyén, a város tömörült, Avignon, világos háztetőkkel. A hajdani vár, megkönnyült vonalaival, izzó falaival s a tornyai búbjával, távoli s omlatag tündér-építkezésnek tűnt s az ég-

bolt kék selymébe olvadt. A fehér út mentén, a sziklákon túl, olajfák sorakoztak még gyéren itt elől, de immár igen sűrűn a távolban, ezüstös-zöld galyaikkal egymásba borulva.

A leány várt, csendesesen a fényben. A füle mögé egy szál virág volt tűzve, egy szál gránátvirág. Az éles színe mint a rubint piroslott a napban, vagy sajgott, mint egy olthatatlan vércsepp. A rongyok, amik földték a testét, az egész teste is és minden, áthevült és fénylett. Meztelen karja megnyúlt s barnás színével mint a tündöklő bronz emelkedett a fehér sziklák mentén. Egészen fiatal, gyöngéd és epedő formájú kar volt, könnyed és hajlékony a csukló irányában, sima és telt a könyökön túl, ahonnan lágy hajlásban kapcsolódott a váll lejtőjéhez. Óh e váll, vonzó és szűzies, mintha borostyánból lett volna. A halvány-sárga, mintegy avult-narancshéj alapszint mégis egy kevés homály tompította, oly sajátságos, oly enyhe homály, a dús szőke haj árnyéka.

De senki sem jött az úton, legfőlebb vasárnap ittas földművesek. Ezek Avignonból kerültek emerre és durva dalokat énekeltek. A leányt alig vették észre. Egy-

némelyik mégis megpillantotta, egy obszcén szót hajított feléje, meghasadt szájjal, mint egy seb. Egy másik, egyszer, meg is közeli-tette, hozzásompolygott, a derekát érte s nekilendült, hogy öleljen. De rögtön hátrált, rémüldözve, megriadt szitkozódással. Tudni-illik a gránátvirág pirosuló rubintja mellől, két gyöngyszínű szem meredt, üres és tragikus nézéssel mint a kéklő tej, rettenetes. A leány vak volt.

Amikor mind elmentek, mind elmentek uram istenem s csak a roskadozó égbolt volt fölöttünk s mögöttünk az olajfaerdő, hirtelen térdre roskadtam előtte s epedőn az arcának szegeztem, a kioltott szeme förtelmének, a lelkem minden kívánságát. Reszkető ajkam megindult az ajka felé, a merev pillája irányában, olthatatlan vágyakozással. A kezem, gyöngéden és mohón, végigsiklott a testének meleg vonalzásán s irtóztató volt figyelni, amint kihalt tekintete felfogta és követte, micsoda mámornak készülök. Hol és hogyan láthatta meg magát bennem a vak szemével, mint egy tükörben?

— Nagyon szép vagy, — rebegette s a keze a homlokomhoz ért, a hajamhoz, nagyon lágyan. — Oly szép vagy és fiatal, — mondta még, amint az ajka az ajkamat ke-

reste, hogy az arcomat már-már elvontam előle s hátráltam, eltikkadva. A holt szemek is kutattak, gyötrődőn a fényben.

Mégegyszer elgondoltam, az olajfaerdő itt van mögöttünk, a nagy homály, a csend. Mégegyszer, rémüldözve, minden csepp vérem feléje zengett, valami öntudatlan siránkozással. Mégis gyáván s erőtlenül e kinzó vágy nyomorában, csak hátráltam s megindultam mintegy lesujtva s álmatagon ki a hegyekből, a fényből, vajjon hová, micsoda gyötrelmekbe, sajgó emlékek szomorúságába, mely az életemnek örök fájdalma már.

Ott fönn, a sziklák mentén, ifjú bronztestével csak ül és vár, két vak szem megsebzett opálja, mely egyszerre kelti föl s riasztja el a vágyak kinzó gyönyörét. Ki jön el érte mégis és miért nem én? E holt tekintet éjszakáját ki zengi és sikoltja át leittasodva, s miért nem én? Ki szereti, szent isten, ki hozza el, ki kíséri ide nap-nap után ez izzó sziklák tövébe, a fehér út omlatag bársonyába, melyből itt-ott egy csillogó göröngy tűnik elő, mint durva ezüstdarab az éles világításban. Hogyan jön el a kiégett szemével? Az út vad emerre, kanyargó, veszélyes. Helyenként megszűnik,

eltűnik s csak amolyan szűk sikátor vezet tovább a szédületes örvény fölött. A sasok kerengenek itt s az ember fél.

Egy nap, egy reggel, óh micsoda éjszakák után, még egyszer felvergődtem hozzá, lihegőn, hogy szeressem, két vak szem mérge, isteni életem! De rögtön láttam, amint az olajfák mélyéből egy fiatal legény siet elő, zord és elvadult fej, ijesztő és kecses, néhány fűszállal, egy-egy falevéllel a felkuszált hajakban.

Amint elsiklott a leány mellett, emez rögtön megérezte, megremegett, hozzáepedt a vágyban megnyúlt karjával, tündöklő bronz. Az ember megállott, habozott, a válát vonogatta, elnézett Avignon irányában a háztetők fénylése felé. Aztán, mégis, leült a leány mellé, a ruháját nézte, a rongyait. A ráncok közt keresett, kutatott, dűnnyögve és egykedvűen.

— Nincs itt semmi — szólott.

— Nincs, — felelt élénken, — nincs. De majd csak lesz, — folytatta reménykedően, — majd csak lesz estére, amikor az angol fiú felkerül.

— Az angol fiú? — nevetett az ember.

— Az majd csak ad, az biztosan ad egyszer, egy nagy ezüstöt is bizony.

— Egy nagy ezüstöt? — kérdezte hevesen.

És a leány karját megsimogatta. S érdeklődve, talán szokásból is a szemébe nézett. A vak tekintet lekötötte, megejtette, vonzotta és rémítgette. Mit nézett, hogy nézte, micsoda elkábult merengéssel! Mintha régi tavak tükrébe nézne, holt vizekre, melyek örökkön mozdulatlanok. Az élet egy parányi fényét, lappangó mécsvilágát kutathatta a tejszinű szemgolyókban kékes vonalkákkal, rejtelmes recézéssel, melyekben tovasikló rózsaszín derengett, távoli vérzések reflexe, mint egy elgurult hajnal a mélyben. A leány visszánézett reá. A szőke fejét megemelve, féloldalt tartva, maga is keresett az éjszakája mélyén, tragikus epekedéssel. Sikoltón, szilajan, üresen, az embert kereste.

— Be szép vagy! Be szép! — rebegte mint nekem.

— Az angol fiú csakugyan fog adni egy nagy ezüstöt? — kérdezte a másik fel-tüzelve.

— Oh, biztosan, ha jönni fog, egy egész nagy tallért!

— Egy tallért? — dörmögte.

— Egy tallért bizony, — zengte bele a fénybe.

Azontúl hallgattak. A tallér kísértett s felmerült enyhe csillogással, mint a vándor hold nyári éjjelekben. Az ember a homokban kapargált, az izzó göröngyöket rugdalta tova. A leány várt, pihegett, a keble formáit tartogatta mint két arany gyümölcsöt. Az ajka megnyílt, az élő és forró száj, a kiégett szemek holt ostyája alatt.

— Gyerünk az erdőbe, — sugta biztatón.

— Hát az angol fiú, ha jön? Ha épen most jön? — szólott a másik.

— Ha jön! Ha jön! — felelt eltikkadva, hát bánom én! — S csak estefelé jön.

— Az erdő messze van, — szólott a fiatal ember — és jobb, ha itt ülsz békén s vársz.

Azzal felállott, a völgynek szegzett arcával elmerengett, kémlelt, kutatott, a vágyával átsiklott a távoli háztetők kúsza vonalzásán, messzi utcákon és szögletes tereken, ahol a vásár folyt s a hajdani vár kötömeget is nézte, a tornyok búbját omlatagon a kék egekbe váltva. S megindult.

— Hová még? — kérdezte a leány.

— Megyek. Csak megyek. A merre az út vezet a városba.

— Csókolj meg, mielőtt még, — könyörgött.

De a másik habozott, tünődött, visszakerült s lehajolt a leányhoz.

— Majd ha eljött volt az angol fiú s meglesz a tallérod, — mondta.

— Oh, — sóhajtozott a leány s a sziklának dőlt.

És soha fel nem mentem többé.

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

FLORIA TOSCA.

Cette femme charmante et douce cherchait sans cesse des plaisirs rares et defendus. *Auteur inconnu*

I.

— Jöjjön drága gyermek, aranyos, — szólott egy homályos nő felém fordulva a Continental verandáján és intett a napernyőjével.

Régi ismerősöm, vagy útszéli ismeretlen, szerelmi primadonna, nagy, sovány nő, amint az első látásra megéreztem, oh máskor, a jobb időkben, *aux jours anciens*, ahogy Verlaine dalolja, oh máskor nyilván röpültem volna, felpezsdülve és rajongón! Oh máskor, persze... mindenki tudja azt, micsoda kegyetlen varázsa van a távoli örömnek, letűnt és kiélt idők gyönyörének a kietlen jelenben.

Egy oszlopnak támaszkodva, alig mertem megmozdúlni.

Párisi kirándulásom ezúttal kétségbeesett jellegű volt. A nagy utak előtttem, ahol a vonatom végiggurult, a nyílt és mintegy fesledező tájak körülöttem a télutó nyomorában, vagy holmi ingatag tavaszban, az egész nagy koldusvilág, a kopasz fák sivár és ellenséges ág-szuronyzatokkal, szürkés mocsarakkal és elhagyatott tanyákkal, úgyszólván külső és mesteri képe volt a lelkem tiszta kietlenségének.

Mögöttem gyönyörűen le volt tarolva minden, letarolva, ami még nem is jelenti azt, hogy minden fel volt dúlva és legázolva bennem. Elernyedtt életkedvem, meg-lazult ösztöneim valami keserű ízbe fullasztották bele mintegy a létem gyökerét és permanens rémüldözéseim aggódva tértek ki minden kínálkozások, alkalmak és ígérgetések elől, az újabb csalódások és fájdalomak baljóslatú előérzetében. Már élni is alig mertem és elbágyadt csillagzatom, végkép kialvófélben, csak a homályt hintette rám.

— Nem megyek, — dadogtam, csak-ugyan mint egy gyermek, makacsul az öreg fejemmel.

De a homályos nő felállott és meglendült a selymekben.

Amint jött felém, a fejét könnyedén előreszegezve és a lakktopánok megvillanásával, rögtön megismertem s egy önkénytelen sóhajtasban, mintegy magamhoz csen-dítettem, mint egy távoli ezüst harangot hajdani időkből. Floria Tosca volt, csekély-ség! az égi test, egy csöppet lesápadva és kiélve ő is szegény, kifüstölve mint egy nagyszerű pipa, ámbra és tubarózsa tónu-sokkal az arenak lágy és meggyötört ele-venjén. A szemek alatt, egészen enyhe és rejtett kéklések, mint nyílt vallomás az izzó vágyat panaszták, amint még mindig hitt a gyönyörben, a szerencsétlen! Az alakja kinyúlt és oly könnyedén vonzó volt a minden hajlásra képes vonalzatával.

— Üljünk le ide, csöndesen egymás mellé, — mondotta, a kezem után nyúlva.

S a mozdulatának oly édes omlatagságá-val vont le magához a szomszéd székre, hogy ösztönszerű tartózkodásom eltikkadva engedett föl valami megmagyarázhatatlan szédületben. Mintegy hozzáomlottam, fel-oldódva az ismeretlen keserűségben. Mint egy bús víz dől a másikba. Mint az élet egész nagy szennyébe, észrevétlenül.

— Lássa, aranyos, — mondotta — én nem fordulok el magától, és a bús látszatok

el nem térítenek, hogy fel ne szedjem egy irgalmas tekintetemmél, mint ahogy egy lehullott és eltaposott rongyra nézek. Még mindig jó vagyok, higgye el, holott maga megse ismert, azaz hogy rögtön megismert, mihelyt a szememet látta.

— Oh a szemét, persze, — feleltem megremegve, — hogyan is felejtsem el? Gyakran láttam olyan közélről, hogy már közelebbről nem is lehet s az én pillám érintette a maga pilláját, emlékszik?

Csak egy könnyed fejbólintása volt: emlékszem.

— Ezt sohasem fogom elfelejteni, — tettem hozzá az érzékeim rabságában.

— Én sem, — felelte.

Mindez olyan ostoba volt. És csak folytattam:

— Oh maga sem, maga sem, hogy higgyem ezt — és nevettem.

És nevettem és nevettem, amiért e nő emlékében rég el voltam kopva s amit adtam s amit kínlódtam s amit gyönyörködtem, az egész ifjú gladiátortestem, a két karom mint a márvány s a szám mint a piros téboly és minden ami lihegett közöttünk rég elapadt s el volt felejtve e rendkívüli gazhölgy lelkében.

Lehullott és eltaposott féreg, amint elmerengett rajtam bizonytalan könyörülettel, hidegen s mégis oly megejtőn, a fensőbbisége lesújtó varázsával, olyannak tűnt mint valami öreg, nagyszerű erdő, amelyben eltévedt s lerongyolódott az ember. Miért jött felém, miért szedett fel újra, miért zárt magába az emlékek bántó zúgásával? Micsoda kíváncsiság, mit tudom én micsoda rút szánalmak s diadalok mulattathatták, holott magam is csak megenyhülhettem, hogy ime ő is elvirúlt a harcban. Micsoda titkos vágyak, lehetséges, hogy még egyszer magába öleljen a meggyalázott szerelmek ama késő órájában, mikor a kéjt a kín kavarja föl, elnyomorodott zokogással. Oh ez a kín, a könny, a nagy sírás és minden, szent isten mégis vonzott és perzselt és elkábított, az avúlt arc, az egész nagy test feldúlva s megsebezve, hogy még egyszer az enyém legyen! Már-már el is fakadtam sírva, eltorzult arcommal a vágyban. S amint megértette, enyhén és készséggel visszánézett reám és sokáig hallgatott. Gyönyörű csend volt ez, a néma elkészültség, a szótlan megegyezés a kéjre.

II.

Különben is késő volt már.

Az idő múlása, az omlatag és beteges éjféli, a kihalt hoteltornác, ahonnan a zenészek elsompolyogtak már, a csönd a mélyben és az elepedt pálmalevelek tikkadt hajlongásban, mintegy hozzáformálódtak a kései vágyhoz, hangtalan s buzdító sugallatokkal. Minden oly bágyadt, rendetlen, elhagyatott volt; a kialvó lámpák, az elnyűtt pamlagok, az összes tárgyak, az egész terem körülöttünk, afféle szalon-tornác, mintegy meglazulva a nappali élet fegyelmében, a maga megbomlott erkölcsiségével kísértett és a vétket hömpölygette.

— Hát mindegy — rebegtem a nő kezét megragadva, — most már haljunk meg és éljünk még egy órát. Úgy vagyok itt maga előtt, ahogy megkínzott s legázolt és lássa attól szenvedek a legjobban, hogy maga kell nekem.

— Ha a meztelen vállamon megrázkódna sírva, az volna ám csak édes, — rebegte Floria. És sok minden más, amit csak én tudok, higgye el, az életből s a szerelemből, Szeretni jó, de ki tudja azt mit jelent sze-

retni?! Valami irtóztató titok van itt a zseni számára, hogy no rajta! fejtse meg! Nagyszerű mozgások s valami heroikus szárnycsapás, mint a sas keringője odafönn, a végtelen zamatjával, ritmusával, mit tudom én, holott mégis tudom, csak beszélni nem tudok róla. A testem forró és fagyos. Olyon különös este van, nem igaz? De amiért csak a testemről beszéltem, csak a ritmusról beszéltem, ne higgye, hogy a lelkemnek nincsen muzsikája. Oh, az én lelkem! — tette hozzá remegő orrcimpákkal — az én gyönyörű lelkem mint egy véres gyümölcs, akarja?

— Hallgasson — könyörögtem.

— Miért? — kérdezte elmosolyodva. —

A szavakban is annyi kéj van, no nem? A szám ragyog a képzetek színétől. Épen a szavak kenik el rajta a sokféle festéköket. Nagyszerűen érzek mindent. Mint egy festő, mindent. Mint Albert Besnard, hogy már semmi sem marad. A végső leheletig, megfoghatatlan szinekéig s azon is túl. Az utolsó gagyogásig mindent. Én vagyok a legfinomabb nő.

Megdőlt a székén s hátrahajlott fejjel úgy kacagott zengőn, a kalap tollai lobogásával, ijesztően és vonzón és a fehér foga

látszott. Megejtve, e fogakat néztem, apró, heves gyöngyszemek, a száj piros mélyét szögelve ki a fényökkel. Langyos lehellete, üde és illatos, valami különös melege az eleven életnek, a női szájnak, a női vágy-nak, megcsapta az arcomat. Úgy élt remegőn, nagyszerűn, kacagva, a gyöngéd keble, az egész teste hullámozásával, kibontakozva s egyedül az éjszakában.

Egyedül, persze. Mit mondjak még e különös percekről? A gondolatomat követve csak rettenetes vágyakra lelek, izzó formákra és képzetekre, melyeket a magány felszított lihegő freneziákig. Semmi semmit nem jelentett e nő bírásán kívül. Oh ami odakünn van, a mások élete s az enyém e kollektív nyomorúságban, a holnap, a jövő és minden konfuzió, amiben még résztvehetek, de hát mirevaló s egyáltalán miért kellene az, hogy még tovább éljek? Valami gócpont volt itt, a végső cél, a végzetem diadala, hát ime ezért volt, istennek hála, hogy születtem. A csillagzatom homálya az arcomat égette. Szerelmi átöröklések, ha bevállhatom, bűnös és megrontott vérek ritmikája, a befejezés s a megoldás tragikumához hömpölygettek el, mint az opálkavicsot a tengerszélek hullámfodrozása.

Oh lenni az örömben, akarhattam-e mást? A rémületem mind nőtt, valami kimondhatatlan reménységben. A hajnali kivégzés tudata, az utolsó megismerés szemtől-szemben a sorssal, nyújthatja ezt a mámort. A perceket számláltam, a zengő kongásokat, amint az óra ütött a mélyben, az elhagyatott bútorokon túl. A lelekem, a szám, a fejem megtelt keserűséggel e szédítő áhítózásban. A nő térdét láttam a konturok heves kiválásával. A fogai még egyre fénylettek. A keze, türelmetlen omlatagsággal a gyűrűk fényét csillogtatta, a füle is kivált s kivirúlt a magányos brilliáns szikrázása fölött, megvilágítva, mint egy kagyló, áttetsző, drága, mesteri! Csak az kínozott, amit mondhatnék e fülnek, amit belőlem meghallhatna s felszíhatna magába. Amint szerettem, amint kívántam, az érzések százféle részletezésével, ő épúgy jött felém, százféle apró érzékével, külön-külön minden vágyamhoz a maga vágyával, mintha az egész teste fel volna osztva s feldarabolva a kéjek apró rekeszeire. Oly pazar volt minden e számígtatásban, oly szép, oly rút, oly üde és elvirúlt és oly múltékony minden, mint egy első pillanat egy nyári reggelen és egy utolsó perc az agóniában.

— Jöjjön, — rebegtem a füléhez hajolva.

Akkor, hirtelen, levont a szájához forrón, a szemét kimeresztve, mint a szfinksz. De rögtön el is háritott ijedten. Valami apró, elfojtott sikolya volt, mint egy gyöngesíp, ha megszólal véletlen. Egy ember jött a tornácon, egy magányos ember, fehéren, feketén, csendesen és elbúsultan, egy öreg ember.

— Látja, most jön — rebegte Floria.

— Oh istenem, hát bánom én, ki jön?
— feleltem remegően.

— Nem bánja? — súgta. — Holott most jön, fehér nyakkendőben s frakkban, egyenest a színházból most.

— Egyenest a színházból?

— Egyenest igen, hogy meghaljon.

Csakúgy ismételtam:

— Meghaljon! Meghaljon! Miért is ne haljon meg?

— Egy öreg ember, — mondta a nő, — gondolja meg.

— Meggondoltam.

Micsoda tréfa volt ez, micsoda képtelenség, egy magányos öreg úr, aki a színházból jött éjfél után, aki ment a tornácon, a lépcső felé és csak ment és csak ment és semmivel sem törődött, holott mi itt vol-

tunk ketten és néztük és figyeltük, hogy ő megy, csak megy és egyenest meghalni megy.

— Maga nem is tudja aranyos, milyen rettenetes ez — magyarázta Floria — s egyben milyen gyönyörű!

— Oh én nem, én nem, igazán, én nem tudom s nem is akarom tudni. Jöjjön.

— Még nem! Még nem!

— Jöjjön.

— Oh rögtön aranyos, rögtön megyünk, igen, csak egy percig várjunk még, mert most még nem lehet, még nem.

Az árny elvonult, az ember feketében. A lépcsőn is láttuk még, amint lassan ment föl és eltűnt. Micsoda rettenetes ösztönöm sugalta e percben, hogy minden nyomoromat bevalljam Floriának, a lelkeimet kitapossam oda elébe, hogy elinduljon rajta! Félttem, hogy elvesztem? Hogy elhárít végül, hogy nem akar, hogy nem jön? Szédülőzve, holmi vad szavakat kerestem, vad fegyvereket a tíz újjam remegésében, hogy lefogjam, lekössem, megtartsam magamnak. A fejemmel a keblén, mint egy márványkapu előtt, a lénye rejtélyét kutattam s hallottam a szívét, a szívét, amint dobban, a szívét, amit akartam.

— Mert szeretem lássa, mert nem is az, amit maga gondol, de mert szeretem, mert szeretem!

— Meglátják aranyos, hogy így van itt a fejével a mellemen, — felelte.

— Mert szeretem — folytattam — és amit mondhatnék még, amit elsírhatnék még, minden csak az volna, hogy szeretem. Nem is tudok mit mondani, nem is tudok, a vágyam minden szót leperzsel, valami nagy súly van a fejemben, úgy állok itt mint egy malomkő alatt, lesújtva. Csak azt tudom, hogy nem tudtam elfelejteni és úgy tele vagyok emlékekkel, lázzal, örömmel és irtózattal, amit maga nyújtott hajdan, mint féreggel a gyümölcs, illatosan elrothadva. És várjon csak, még van valami, még az van, hogy mindenből kiszakadtam, minden elmúlt előttem, mögöttem. Kéjesen szerencsétlen vagyok és gyalázatosan boldog vagyok, hogy semmi rend, semmi szabály nem köt le többé és felszabadulva, vagy végkép elzüllötten, magában ismerem föl a romlottságom aranyalmáját elragadtatva, elragadtatva! Egy jelére, egy hangjára, egy szempillantására kész vagyok, mit mondjak, amit akar, sőt!

— Sőt? — kérdezte ragyogón.

— Sőt, én szeretném a legjobban, ha valami vétket keverhetnék közzénk, rettetes zamatokat a véres fogammal, valami nagyszerű rettegést, mondja, ami fojtogat s lerészegít, ami kerget, kinez s az eszemet veszi. Szilaj szeretők között mindazt, ami lehetséges: a gyönyörök mélyén az összes titkokat s mindazt még, amit megborzongva el se merek mondani. Mit gyűjtanék föl, elképzelheti! Mit élveznék, tudja jól! De hiszen maga szeretné a legjobban, ha egy holttest volna az ágyunk alatt, szerelmem!

— Oh képtelenség, — felelte Floria megremegve, — de szeretem, ha így beszél. S micsoda képzelet! — tette hozzá kacagva.

— Jöjjön.

— Rögtön. Egy percre még.

— Egy percre?

— Amíg az öreg ember lefekszik, aranyos. Az öreg ember, akit az imént láttunk. Már el is felejtette? Az öreg ember, aki az uram.

III.

Ez éjszaka, a kéklő mécses fényén, a karomban volt, egész testében kinyúlva, mint egy isteni zsiráf.

— Nem hallasz semmit? — kérdezte hirtelen.

— Óh semmit, — feleltem azzal a mennyei közönnyel, amit a mámor ad. S opálos fehérségét még hevesebben öleletem magamhoz.

— Óh aranyos, hogy el tudsz merülni az örömben — folytatta, az ajkával az ajkamon. — Hogy nem hallsz, nem látsz, — tette hozzá azon a vontatott s színtelen hangon, mely félig alszik már. — Holott odabenn van az öreg ember, érted, az öreg ember a szomszéd szobában. Óh valaki benyitott hozzá bizton, mert hallom az ajtót, vagy csak én hallom így, mit gondolsz?

— Álmodol édes, — rebegtem.

— Óh igazán? — kérdezte s ásított.

Holott e percben magam is hallottam, vajjon mit is hallottam, micsoda távoli ajtót, holott itt volt a közelben, micsoda halk lépteket a szomszéd szobában, a szőnyeget surolva, mi mindent még az ittas érzékeimen át, e nagyszerű kábulatban, mely

mindent feloldott, eltompított s eltorlaszolt előlem.

— Mégsem álmodom, — rebegte Floria — dehogyan is álmodom, aranyos. Mert világosan hallok az egész nagy küzdelmet odaát, rövid és éles zamatokkal, apró vonaglásokkal s bariton hörgésekkel, amint ölik az uramat. Mint egy emberi forgatag, nem-e különös, nem-e nagyszerű? Óh, csak ne múlna el, csak tartana még, úgy-e aranyos, csak sokáig volna még!

A hangja elhalt a remegő figyelgetésben. Mi volt ez? Csakugyan történt itt valami, e küszöbön túl, a szomszéd szobában, melyet kettős ajtók zártak el? Hát történt... De mit is törődöm vele? A nagy valóság, izzó karokkal itt ölelt magához a Floria opál teste mellett, a mécses kéklő fényén. Itt éltem csak s itt voltam lekötve s eltemetve a gyönyörben. Azontúl mit is kergethetett a szél, mit sodorhatott a végzet, micsoda tömör tragédiákat, vajjon rám tartoznak-e? S mégis valami homályos sejtésem támadt, valami ösztönszerű nyugtalanságom, amint Flora elakadt lélegzettel figyelt s elbódult fejemet gyötörgette apró hegyes körmeivel. Ittasan, apró sóhajokkal, melyek rövidke sikolyoknak hangzottak,

hozzám simult egészen. A testének remek vonalzása valami sajátos szoborszerűség érzését keltette bennem, s nem tudom, miért volt az, hogy minél szebbnek, minél vonzóbbnak s imádandóbbnak találtam, annál jobban éreztem benne a síma bűnt s a gyalázatot.

— Valaki járt odabenn a szomszéd szobában, — szólottam már-már megriadva. S felültem az ágyban.

De a karja utánam nyúlt, az egész hosszú fehér karja.

— No lám, hát te is hallottad végre, — mondotta boldogan.

— Mi történt? — kérdeztem mind növekvő rémülettel.

— Oh félsz aranyos? — felelte, — no lám, micsoda gyermeek. Nem vagyok elég szép neked?

Az egész feje, a lázas hajakkal, az ölembe dőlt. A szemek rám meredtek.

— Oh, dehogy nem, — dadogtam — a szépséged oly meggyötört, oly feldúlt s ez nagyszerű!

— No úgy-e? — kacagta a mellemnek szorulva.

— De az öreg ember nem mozdul odabenn, — folytattam eliszonyodva.

A száját megnyitva, hallgatott egy per-
cig mosolygón és elámulva.

— Csakugyan, — mondotta, — nem moz-
dul, magam is épen erre gondoltam. Ho-
lott máskor oly nyugtalan alvása szokott
lenni s olykor kopogtat is az ajtón. Talán
meghalt, oh biztos, vége van. S arra is gon-
doltam, hogy talán épen te végeztél vele.

— Én? — hebegtem.

— Egy röpke zsinórral a nyakán, — foly-
tatta elepedve.

És elragadtatva nézett, az elbűvölt szeme
nedves tekintetével.

— Oh aranyos! — kiáltotta magánkívül
s izzón levont magához.

Rettenetes percek voltak. Mivé lehet-
tünk, s mi volt a formánk ez olthatatlan
rémületben? Valami kettős felhőzet, durva
s alaktalan, valami sajátságos súly, lágy
és hajlékony, frenetikus hústömbök egy-
másba sodródva, a küzködő végtagok kí-
gyószerű zürzavarával, vagy ennél is több,
ijesztőbb, rettenetesebb, valami fantasz-
tikus építkezés ingatag kupolái, amint az
árnyékunkat láttam a falon.

— Ha te fojtottad meg, ha neked kö-
szönhetem, — lihegte a fülembe perzselő
leheletével, — úgy hát valld be, mondd

meg, minek tagadnád, aranyos? A bűnödöt üvöltsd bele a hajamba, hogy csak én halljam, én halljam jól és senki más... A vágy elragadt úgy-e, a végső csúcsokig s mindaz, amit elsírtál az este, gyönyörű dolgok mind... szilaj szeretők között, mindaz ami lehetséges, óh istenem, be boldog vagyok!... Te voltál úgy-e, aki besurrantál hozzá, aki megfojtottad egy zsinórral a nyakán? Valld be, mondd, te voltál! Oly rút vagy így, megbélyegezve, oly förtelmes s nagyszerű, véres karmokkal meztelen oroszlánom! Mondd, hogy te fojtottad meg, drága szerelmem, mondd, hogy te!

— Én! — hörögtem.

Elragadtatva, egy rettenetes sikoltása hangzott, mély és rekedt, mint a medve-morgás. Förtelmes és zengő sikoly, a fulladásig vibráló s heves, amelyen gyönyörködő lelke szinte meghasadva úgy pendült meg az egész lénye gyökeréig, mint az örvény, ha beletorkol a szél.

IV.

Aztán, később, amikor csakugyan sírva fakadtam az illatos hajában, enyhén megvigasztalt.

— No nem baj, ne búsulj aranyos ... —
mondotta. — Az út még meszee van odáig,
mikor e gyilkosságért vezekelned kell. S
talán épen a nap fog sütni rád e percben.

A bűn, minden bűnök, az öreg úr meg-
fojtása s azon is túl az összes bűnök, az ösz-
szes bűnök, a torkomat fojtogatták. Oh,
gyönyörű életem, mi volt ez, micsoda rot-
hadás! Apró megtévelygések, apró hibák s
lényegtelen megbotlások, holmi hazudozá-
sok emléke, jelentéktelen mulasztások, me-
lyek nyomtalan tűnnek tova a más ember
szívében, micsoda féktelen hullámozást kel-
tettek föl bennem, mi mindent, szent isten,
a nagy gazságok, a súlyos infámiák öntuda-
tát a véremig ható, mérges hömpölygéssel.
Holot csak kivételes érzékenységem haj-
szálnyi ingalebbenése volt, az ok nélkül
való s megfejtethetlen szenvedésben.

— Hát megöltem, jó, de hát miért is tet-
tem volna? — kérdeztem a nő hajába fúlva.

— Oh drágaságom, együgyű kincsem,
miért? — felelt borzongva az örömtől, hogy
tovább fúzi e képzetet, — miért? Ez éj-
szaka nem érte meg neked a rőfnyi zsinórt,
mondd, szívem? Ki másnak lehetett érdeke
kihúteni az öreget, mint neked, aki itt fek-
szel velem s habzsolod a hajamat? Ki van

még más, aki úgy szeret, mint te s a gyönyör izébe a halál zamatját keveri? S aztán, hogy el ne felejtse: azzal, hogy megölted, ime szabad vagyok, gazdag, oh istenem minden az enyém! S még a tiéd is lehetek, ha ugyan — s a hangja egy ásításba fúlt.

— Ha ugyan mi? — kérdeztem.

— Ha ugyan el nem fognak reggelre, aranyos.

— Nyilván elfognak zengő opálom. De micsoda bizonyíték?

— Óh semmi, csekélység, — felelte Floria. — A tíz körmöd véres, nézd!

S a lámpát megemelte.

— A válladat sebeztem meg szerelmem.

— Ki hiszi el ezt? — felelte elborulva s még egyszer, mohón, az ajkát nyújtotta föl.

Így múlt az éjjel s már-már derengett, mikor végre elpihent mellettem. Az ablakra meredő szemmel, kimerülten és agyongyötörve, a fényt vártam, a reggelt, hogy kiosonjak innét. Az álom kísértett. Felriadva, távoli hangok zaját hallottam a folyosón, gyors léptek ritmusát, közeledve. S amint a fény már átszűrődött a függönyökön, a véres körmömet pillantottam meg.

Kiszökve az ágyból, a falak mentén a szomszéd szoba ajtajához értem. A zár engedett, a küszöbön voltam. Elakadt lélegzettel a második ajtó kilincsére tettem a kezem s megborzongtam az ércfelület hideg érintésén. De az ajtó megnyílt. S rögtön láttam az öreg embert, békén és kopaszon az ágyban, a falnak fordultan kigömbölyödött háttal. S titán-hortyogása bősz morgásokkal vegyest, bezengte a csendet.

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

MELEG TÖRTÉNET EGY SZEGÉNY NAGY BORJURÓL.

Józsi volt a nagy borjú szegény, de mi-
csoda nagy borjú, nagy állat, nagy kamasz
és minden, és angyali kék szeme volt, mint
épen a borjúnak a jászolban és valami
titkos és zengő tragikum volt körülötte, —
az ő élete, a sorsa, az ifjúsága, ami mind
benne fénylett a homályban.

Miért volt ebben a finom házban, a kék-
selyem szalónban, együtt a többiekkel, a
Rózával és a Lolikával, akik szűzleányok
voltak és az öreg Beckerrel, lágy és meleg
úr, aki a szűzleányok apja volt s aki to-
vábbá a családfő volt. Özvegy és lírai és
igen tekintélyes a maga kerületében, az
öreg édes Becker, ahogy körülötte mond-
ták, hajdan gyakran szeretett a tűzhelyétől

távol eső nőket, mit tudom én micsoda nőket, nem is illik ezt kutatni.

A nagy borjú itt volt, itt élt, itt virult a gyönyörű leányok körül, holott nem volt sem cseléd, sem úr, csak egy nagy, rózsaszínű ifjúság volt, egy csöppet elborult és bánatos olykor, amikor a két leány közrefogta, vallatta, pofozta mulatságból.

Oly bájos és heves délutánok a fehér leányszoba mélyén, ahol a nagy tavaszi ablak világított, tele virággal. A guvernáns is itt volt valahol, kis sovány angol nő, egy szögletben, valami selyemmel a térdén: egy szál szoknya volantjával, amit foldozgatott s nem is figyelt nagyon, nem is értette még a hazai beszédet s talán csak gondolta: hej, haj, magyar leányok. Holott az ifjabbik leány, a Róza, aki bizony már a franciákat olvasta, inkább gyöngéd és álmatag leány volt, de a másik, a nyulánkabb és hattyúszerű, aki semmit sem olvasott, azonkívül, hogy már majdnem tizenhatéves volt és tele volt indulatokkal, napfénnyel és jázminilattal, bizony egy csöppet kegyetlen is volt, makacs és cudarka, villogó fogakkal. Amint a tenyere elcsattant a fiú arcán, ok nélkül, zenés szeszélyből, ösztönből, ki tudja, mind fölnéztek, a Róza s a guver-

náns is, aki varrt. Az élet, az ifjúság, a friss hús csengése volt s valami titkos s izzó erő az érzékek legmélyén.

— Nem baj, — rebegte a nagy borjú, az arca pírját ragyogtatva, mint egy szétfeslett rózsát. S aki jobban figyelte, láthatta, hogy gyönyörködik is.

— De baj! De baj! — kacagta vissza Lolika, a selyemfátylait lobogtatva a meztelen karja fölött. — De bizony baj, hogy itt vagy, hogy itt lézensz és bámulsz bele a világba, a szemembe, ha nézlek, a számba, ha eszem s nézed a lábamat, ha járok. Mért nem még dolgozni, mért nem segítsz apának a gyárban, a munkásoknak mért nem segítsz vinni a ládákat, nagy borjú?

Csak hallgatott, még gyönyörködött, élvezte a leány hangját, a kacagását, amelyben mintegy gyöngyök peregtek.

Aztán csendesen felelt:

— Oh nem is hallom mit mond, a szavakat nem. Csak a muzsikát hallom és a kezét érzem az arcomon. És nem is hiszem, hogy lehetnék még boldogabb életemben.

— Igazán? — kérdezte az ifjabbik leány, vonzódó meglepődéssel.

De Loli nem engedett.

— Voltaképen nem is ismerlek téged,

nem is ismerünk téged, — folytatta imá-
dandóan cudar szemekkel. — Állj ide elé-
m, hogy jól lássalak téged, hogy jól megfigyel-
hesselek téged. Állj ide, mint egy mártir,
akit kínoznak, te borjú. Rögtön fogsz fe-
lelni: ki vagy te?

A fiú térdreesett. Az ablak vörös virága
a szőke fejét tüzdelte tele a szirmok vérző
tömegével. A napfény mint egy gyöngyház-
felületen, eláradt a homlokán. A szeme kék
nedvekben fénylett. S a szája megnyilt, el-
tikkadva.

— Mit mondjak? — kérdezte aztán. —
Mit feleljek? Olyan különös az, hogy be-
szélnem kelljen, mikor minden fölösleges.
Hiszen tudja, hogy én mit mondhatnék. És
nem is merem elképzelni, hogy tudja.

— Óh, zshivány! — sóhajtozott a leány
s a fiú hajába markolt. — Azt mondjad,
amit kérdezek. Ki vagy te?

— Józsi vagyok, — rebegte megadással.

— Józsi? Hát aztán? Más is van, aki
Józsi.

— Hát persze, más is van.

— Kitépem a hajad, ha nem beszélsz.

— Marad még.

— Beszélj.

— Mit beszéljek?

— Valljál.

— Mit valljak?

— Miféle Józsi vagy?

— Hát tudom én? Semmiféle. Csak épen, hogy Józsi vagyok. Valamiféle. Nyilván vagyok valamiféle.

— Valamiféle! Hát beszéd ez? — dadogta a fiú üstökét rázva, mint a harangot. — Hát beszéd ez? — ismételte. — Hát megtudok én ebből valamit? Hát tudom én, mit akarsz te itt, nálunk? Hát tudom én, miért vagy itt?

És nekilendülve, a fehér keze, az öt ujja kéjesen elmerült a hajakban s kinyúlt, mint a csáp, mind nagyobb hajcsomók után. Izón s elkeseredve, a fiú kínját leste, gyönyörködve a szemébe mélyedt, mintegy rejtett s távoli fények után. De túlontan semmi sem derengett. Megadással s egy csöppet gyötrődve is, a megtépászott fej könnyedén követte az isteni leánykéz mozgását s kínzó játékanak lágyan átnegedte magát, mint egy ragyogó labda. Óh, nagy borjú, nagy állat, nagy kamasz és minden, az angyali kék szemével csak az öröme könnyeit sírta s egyébként mit is mondhatott volna, mit is vallhatott volna, mit is beszél-

hetett volna, szent isten, micsoda titkokat távoli éjszakákból, ahol elröpült, magányos porszem, tovasodródott, mint semmiféle, mint valamiféle, szegény, kis Józsi, aki lesz.

No lám, nem tudott mondani semmit, holott akart, próbált s nem tudott mondani semmit, legalább semmi újat. Egykorú volt az idősebb leánnyal, talán egy-két hónappal idősebb is nála. S csak arról emlékezett, amit a leányok is tudtak és békén ismételtette, amit már elbeszélt, de hányszor! Egészen gyerek volt, nyilván szőke és ostoba, hogyan emlékezzék! Mégis, persze, mint-hogy itt van, ide kellett, hogy hozták, egy régi este idehozták, mikor Beckerné már nem élt bizony... Addig hol is volt, hol is lakott, valami messzi kis utcában, ahol régi nagy udvarok voltak s egy mohos kút, ahol zengett a víz s púpos kőkockák az udvarban, a kút körül. S egy öreg aszony őrizte, egy öreg aszony, egy öreg seprűvel, amelyik utánalendült olykor, szent nyomorod, gyermekkor! Aztán, hát aztán — de bizony többet nem tudott. Még ezt se lett volna szabad, mert az öreg édes Becker egyáltalán megtiltotta, hogy a leányoknak regéljen. De a leányok lefoglák, a kisebbik elandalogva, az idősebb marcangolón, a

hattyúszerű Loli. Oh, gyönyörű tavaszi délutánok a virágos ablak mentén, a napfény és üde pofonok csengése, egy puha leánykéz, mely művészi kínzásokat tudott s egyszerre csak elernyedtt, kinyúlt s a felkúszált hajkoronából hirtelen aláomlott a homlok síkjára s a szemek fölé, gyöngéden, lágyan, felejtőn, mint a bársony.

— No nézd csak, ha szeretsz, Józsi, no, nézd csak...

Akkor, elkábulva, a lány formák, az elsikló kéz az arcán, még jobban gyötörték. Meghajszolva, emlékezni próbált, lihegőn, hogy elmondjon mindent. Távoli homályok előtt, elmosódott gyermekévek mögött elpedve idézgette, amit meg nem érthetett, amit nem is ismerhetett s ami oly messziről zengte át tiszta gyermeklelkületét. Egy fényképet említgetett, egy szegény kis sápadt fényképet, afféle külvárosi mű, megsárgult s fesledező s amit az öreg asszony előkotort vasárnap s vizsgált, vizsgált, vajjon mit is vizsgált? Az elmosódott vonásokat, a kihalt szemeket, az egész arc gyöngéd és bánatos oválját titkos hunyorgatással, sunyi hasonlítás-gatással az ő üde és ragyogó kölyökvoltához mérte, a kék szeméhez, mely figyelt. Akkor, egyszer, valami

durva ösztön az öreg nőnek lendítette s egy-kettő, mint a vadmacska, a fényképet kikapta a kezéből. A szeme rámeredt, neki-dőlt, mint a fény a végtelennek. Oly különös volt, mert semmi sem volt, kevesebb annál, amit remélt s mégis több mindannál, amit el tudott képzelni. Egy fiatal, egyszerű, szerény kis leánycarc, megviselt és odaadó, mint egy Mária-kép a templomokban, szegény és szent és nagyszerű, valami, ami minden nő fölött van, valami kimondhatatlan!

— Sohsem fogom elfelejteni, — rebegette a két leánynak, aki hallgatta elragadtatással. — Sohsem fogom...

S még beszélt volna, de eltikkadt a mul-
takban, mint egy nagy, forró pusztán a nap alatt, szomjan. Holott minden mögötte, a régi mohos qút, amelyik a vízesöppjeit gátározta, az udvar s a lompos kőkockák és a lompos kis öreg asszony is, az öreg seprű s a régi égbolt, egészen zavart és homályos emlék volt. De az arckép élt és virult a szemében, egy gyöngéden merev tekintetében, kiszögelve és ájtatosan, a lelke mélyén, kifejezhetetlenül. Remegőn és elborultan nem is merte kérdezni, kutatni, találgatni, szent isten, kicsoda? S mint egy nagy erdő zú-

gott benne: az anyám! az anyám! Valami nagy zengés, valami rettenetes végtelen kábította: az anyám... egészen biztos, az én szegény, szent anyám. És már sírt és már könnyörgött és már a körmét harapdálta.

— Ne beszéljünk erről, — dadogta remegően.

S hirtelen úgy elváltozott, úgy elsápadt, oly különös lett, feldult, letört s angyali, hogy a kis leány elfordult s otthagyt a magára, az ablak előtt, a fényben.

Azontúl, másszor is, csak hagyta vallasni magát és békén tűrte, hogy kínozzák és élvezte még, de hányszor, a hattyuszerű leány fehér kezét a hajában. Egyszer hozott neki virágot azokért a néhány koronákért, amiket az öreg, édes Becker csempészett a zsebébe. Néhány ostoba kis szegfűt, de hát mit hozzon, ha nem virágot s alig merte átnyújtani és a keze reszketett. Lolika elébe állott, egészen közel az arcához állott s pofozgatta, mint egy gép, csöndesen és kéjjel.

— Még Józsi, még, csak hagyjad, hogy pofozzalak, nagyon jól esik, még!

— Még, — morogta és hirtelen felhasadt szájjal, játszi eb módjára, a leány keze után kapott. Elkapta, de hogy! Mint egy

darabját az égnek, mint egy aranygyümölcsöt, mint egy isteni vétket és behúnyt szemekkel, egészen lágyan harapta, harapta. Egy nagyszerű perc volt, amint ittasan a kéjes pilláját megemelve, a leány szeme elébe tűzött, meglepődve és elragadtatással. Mégis szótlanul kiment a szobából. És az egész nap nyugtalan volt akkor. Valami maró vonzódást érzett s valami megriadt tartózkodást, micsoda különös borzongást, hogy a mellének dőljön, a szőke fejének a fejével. És hogy rögtön el is taszítsa magától.

De az idő elmúlt fölöttük. A tavaszi délutánok megenyhültek, a kíváncsiság elapadt s bár voltak még olykor hangos és epedő sírások titkos szögletekben, ahol a lehetetlen vágyakozás bontogatta a maaga megsebzett galambszárnyait, mégis, az izzó tekintetek elborultan oldódtak le egymásról, valami lappangó vétek ösztönében. Aztán, egyszerre csak, a leányok férjhez mentek s kivonultak, mint a bálványok, mint menyasszonyok, mint a fehér tornyok a fehér fátylak habjában az apai házból. S a guvernáns is elvonult, — az időm letelt — elvonult egy lapos, kis bőrönddel, nyilván Charing Cross felé.

Már nem maradt itt senki, csak az öreg édes Becker, gyöngéd és lírai, és a nagy borjú szegény, a kék szemével. Az ebédlőben, a lámpa alatt, ők ketten ültek magukban, békén és megpihenve. Az öreg tekinthetős, újságot olvasott, Józsi elmerengett s aludt nyitott szemekkel. Tünődő lelke gyöngéden azokat számlálgatta, akik elvonnak, az egész világot röpködté be és mindent, ami elmúlt. Az álmatag Róza, aki nézte, mint egy novella-hőst, mint egy talált gyermeket nyilván, s a másik, oh a másik, a nagy fehér, aki cibálta, csipdeste, gyötörte, martirizálta, oh a másik, akit imádott... Olykor elbolyongott feléje, csöndesen ment, mint a borjú a maga ismeretlen tragikumában s az utcák fényében ment, a sívár házak mentén s a lilaszín ívlámpák alatt, melyek elernyedő vonásait telefröncscentették a fények durva pazarságával. Várta, leste Lolit, az utcák mélyén, a terek közepén, az autóját, mely elrobogott immár megejtett aszonyi lényével, meggyűrt szemével, a nagy üvegsíkok mögött. Még nézett utána, be messze van már! Hazajött, sírdogált, a könnyeit harapdálta és minden nekiomlott, a falak, a bútorok, az egész ház, az utca kívülről, minden. Va-

lami nagy céltalanság, valami nagy veszteség, valami nagy zürzavar! És két kézre fogta a torkát és szorongatta és köhögött és hörgött, úgy szorongatta.

Olykor az öreg Becker vállon fogta:

— Mi lelt? — kérdezte enyhén.

Józsi nem felelt. A fejét csöndesen föl-emelte, a súlyos fejét titkos martiromságban. S a lámpába nézett, a fénybe, elepedve. Akkor, az ujságja alól, az öreg tekintélyes elmerengett rajta, loppal nézegette s amint feloldódott e nyájas szemlélgetésben, az ujságját elejtve nézte, szabadon, nyíltan, gyönyörködve és bólintgatott a fejével, mintegy távoli melódiákra. Csakugyan úgy tűnt, hogy túl a fiú arcán, túl rajta, micsoda éjszakákba vagy hajnalokba inkább, régi örömök, régi emlékek csöndes és zengő rajzásába, mint a virágok, amelyek nyílnak a színek csengésében. És csak bólintgatott a fejével s egészen ellágyult, elborult, öreg lírai, forró öreg ember és kicsattant:

— Nagy borjú!

Mégis jobbnak vélte, ha elhallgat, ha nem megy tovább, ha a szíve zengését beállítja. S már tompábban folytatta:

— Mért nem öltözködöl jobban? Mért nem próbálsz dolgozni az irodában, nálam? Mért nem mégy színházba egyszer, például, a Királyba, ahol a legszebb színésznők vannak és a „János vitéz“-t játsszák?!

Mért, mért, ki tudja! Csak a vállát vonogatta s unottan nyúlt az öreg ember húszkoronásai után. Aztán fölkelte, elment, végigkószált egy csomó utcán, hazakerült, aludt és reggel arra ébredt, hogy az öreg Becker örökre elaludt és már hideg az ágyában, az ellankadt szívével. Még délelőtt, fehérén és feketén ki is terítették és a két leánya férjestül odacsődült a ravatal mellé és gyönyörűen sírt elváltozott arccal, megnyúlva a fájdalomban s csöpögve, mint egy gyertya.

Bús és napfényes reggel volt, mikor Józsi is ment a halottas kocsi után, elveszve s bánatosan a többiek között, szegény nagy borjú, nagy állat s még mindig nagy kamasz és minden s ment, ment, csak ment az öreg Becker fekete öltönyében, melyet a szegény elhúnyt utolszor viselt volt s ott hagyott egy széken, az utolsó éjszaka, az utolsó ágya mellett. A többi ruháját is, igaz, mind Józsi örökölte, semmiféle, valamiféle Józsi, az egész úri garderoberot,

sőt néhány ezer forintot is kapott, az első komoly ezreket rögtön s a többi részletekben s azonfelül havonta talán kétszáz koronákat örök időken által.

Akkor, némileg a gyász után, a két leány megint előfogta a fiút s az arcának dőlt remegőn, forró és néma kutatgatásban. A hajdani délutánok izzó emléke kísértett s a kis guvernáns, aki varrt. De fehér szüziségök tovatünésén, elomlott leányalakjuk mögött heves és mohó aszonykák lihegtek s a hajdani kép üde meztelenségét, a kínzó ujjakat mint a csápok, csillogó gyűrűk fedték. S mint hajdan, most is hirtelen megnyhültek, de más-más irányokban már: jobb is nem tudni a valót s nem kutatni, ami kellemetlen.

— Hadd menjen, — súgta az ifjabbik nő. És Loli is küldözgette:

— Majd a héten, egyszer, elhívlak ebédre.

De Józsi megállott a küszöbön. Oh isteni fiú, a kék szemével, az ingatag mozdulatával, amint a zsebében kutatott s valami zöldselyem pihenőben egy rubintos ékszert vett elő.

— Az ezer forintomért vettem, — hebegte elsápadva s nyújtogatta Loli felé.

Emez közeledett, felbiggyesztett ajkkal, titkon gyönyörködve. Valami nagy melegség, akaratlan, megcsapta a szívét, hajdani leánylelke még egyszer felderengett. S míg pofon legyintette a fiút, már-már szájon csókolta volna, de hirtelen elfordult, megriadva.

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

EGY ÖNGYILKOSSÁG TÖRTÉNETE.

Amikor a finom kis Bexhile végre kikerült a hampsteadi kórházból, én a kapunál várakoztam reá. Egy szál rózsát nyújtottam át neki s gyöngéden megcsókoltam.

— Roszul tetted, — mondtam enyhe nehezteléssel. — Ha meghaltál volna, nagyon búsultam volna. És sokat kellett volna sírnom.

— Igen, — felelt szórakozottan és látszólag másra gondolt. Mert így folytatta:

— Most az a fő, hogy rögtön gyerünk a parkba. Sürgősen látni akarok egy leányt, egy szőke leányt, aki sovány — Hard Sylviát, aki már rég nekem ígérkezett. Ha jön a kocsiján, oh! oh! a tilburyján, gyorsan felülök mellé a bakra s rögtön elhajtatok vele oda, ahol jó.

A parkban egy padon ültünk, a fogato-

kat kémleltük, a lovakat mustráltuk s a nőket, akik ragyogtak. S vártuk Sylviát, oh! oh! a tilburyján.

— Amíg jön — szólottam — talán beszélgetnék?

— Igen.

— De miről beszélgessünk? — kérdeztem tétován.

— Amiről akarsz. Mindegy.

— No jó.

Előbb egy nagyot lélegzettem. Egy percet vártam is még. Aztán így folytattam:

— Hát szívem Bexhile, látod, én is Etonban nevelkedtem s már hétéves koromban gyönyörű cilindert viseltem s egy gyöngéd manicure háromszor hetenkint csiszolta a körmömet. Ez isteni nőtől sok minden finomat tanultam. Még sem tudom e percben, vajjon illik-e megkérdeznem tőled, miért is akartál öngyilkossá lenni?

— Oh csekélység, egészen lényegtelen, — felelt hanyagul, mint ahogy a párdue ásít, — rögtön elmondom, csekélység. Azaz, hogy inkább ostobaság, egy különös bohóság. Egy hóbort. Egy melankólia.

— Ez az, — mondtam érdeklődve. — Látod épen ez az, — tettem hozzá hangsúlyozva. — Ez az, amit nem értek. Analiti-

kus elme létemre engedd meg, hogy összegezzem vagy részletezzem a dolgokat. Életed szerzője: Lord Bexhile, a legvidámabb semmittevő Angliában. A Négyesfogatok Club-jának elnöke, elsőrendű golf-játszó, emberlenéző s gyöngéd állatbarát. A nagy csaholásokat, a híres pack-ja tömör csaholását jobb szereti, mintha a Tannhäuserben az összes karok énekelnek. Soha semmiféle szomorúságra oka nem volt: egynémely vádászati vagy sport-íráson kívül semmiféle könyvet nem olvasott s a drámairodalom dolgában is csak amaz ifjú s ruganyos hölgyeket ismerte, akiket a „chorus-girl“ elnevezés illet. Egyszóval úr, Lord Bexhile. S egyszer a királynéval is táncolt.

— Úgy van, — felelte már-már mulattatva. — Az atyámat kitünően föstötted. Szinte szagolhatom őt.

— Még nem fejeztem be, — siettem megjegyezni. — Most jön a következtetés. Tehát Lord Bexhile, — rendben van. Az ő vére a tied. Az ő szelleme a te szellemed, — ha merem mondani — a szíve, a lelke, a derüje, az életfelfogása, a pénze is, a tied. Ő nem más, mint te az idők perspektívájában; s te vagy ő, ez világos. Már most, hogyan jön ide kérlek, egy melankólia?

— Az anyámat elfelejtet, — felelt a finom fiú csendesen. — Elfelejtet. Lady Bexhile a legkitünőbb s egyben a legbájosabb galamblovész Essexben. A negyvenedik szürke madárnál, amelyet szárnyon puffant, mindig kijelenti, hogy meghasad a szíve.

— Szó sincs róla, — feleltem — ez igen finom szenzibilitásra vall. Remegő női gyöngédségre vall. Ezzel szemben tudjuk, hogy Lady Bexhile úgy éli át e földi életet, mint ahogyan a gyöngébb zongorázó a szövevényes Chopin-etüdöket játssza: egyszerűen kihagyva vagy ellapozva a nehéz részeket. Emlékszem, egyszer vendége voltam a Majesty páholyában. Macbeth-et adták. Soha nő oly kitünően nem mulatott, mint Lady Bexhile ez este. A szeme ragyogott s könnyezett a bolondos élvezettől. A legzordabb jelenéseknél majd megpukkadt nevéttében.

— Igaz, az anyám oly gyönyörűen tud kacagni, — felelt gyöngéden s elmerengve. — A kertünkben megállanak a madarak a fákon s hallgatják.

— Mindebből nem tudom kihozni a melankóliát, — mondtam határozottan.

— Apai részről, anyai részről nem is le-

het, képtelenség. Téves út. Ostoba és korlátolt, mint minden kutatási módszer és okfejtési mánia. A lényeg bennem van. És én lehetek igen szomorú ember teljesen függetlenül attól, hogy szülőim révén terhelt-ségképen micsoda bolondos csörgősipka van a fejemre húzva.

— Te nem vagy szomorú ember, — tiltakoztam.

— Voltam.

— Sohase voltál, — mondtam még erőlyesebben.

— Dehogyan nem. Sőt! Akkor nagyon szomorú voltam, mikor magamra durrantottam. Egy reggel volt ez, egy nyári reggel a napfényben. A vállam csak úgy ontotta a vért, mintha valami jófajta málnaszörp-pel nyakon öntöttek volna. Az én vérem, az én finom, illatos vérem. Az igen különös nedű. És az is igen különös érzés, mikor az ember meg akar halni, a nők dacára, a hajlékony és mohó nők dacára, akik még leköt-nék az embert.

— Tehát egy nő. A nő!

— Nem. Egy férfi.

Megremegve hallgattam egy percig. Valami zord és izzó titok lappangása volt. Fel-

zaklatott képzeletem sívár, heves s elriasztó képeket sodort a szegény vergődő emberi vágy lázas éjjelében. S a lombos úton előtünk, vidáman és ünnepélyes ügetésben a díszes fogatok valami tébolyt hömpölygettek a lázas kalaptollak s lobogó ruhák színeiben.

Bexhile a kezemet érintette.

— Emlékszel arra a nevezetes éjszakára — kérdezte — amikor Hard Sylviát ünnepeltük? A leány akkor lett tizenhatéves. A színház hátsó kapujánál vártunk rá, egy sötét utcán, egy egész sor motorkocsin. Amint kijött vagy kisiklott, a szoknyáját könnyedén megemelve, hogy egy gázlámpa mentén halványkék bokája felett, a lába hajlatáig láttunk, — emlékszel, egy percig habozott még s mi zajosan hivatgattuk. Egyenest hozzám szökött fel, az én kosimra, nyilván ösztönszerűleg. Én voltam Lord és Lady Bexhile gyermeke, a legkülönb, a legvidámabb, a leggazdagabb a társaságban. Az asztalnál is mellém került s a lakktopános lábával gyöngéden rugdalt engem. „Te leszel az első“ — súgta a fülembe. És sajnálkozva eltűnődött: „Kár, hogy a mamám rögtön itt lesz értem“. Már derengett ekkor. „Hát holnap“ mondotta

búcsúzáskor. És mindent elvégeztünk egy néma tekintetben.

— Még sokáig mulattunk akkor éjjel — vetettem közbe ostobán. — Rosley, halkan, a nagynénjéről beszélt, aki egy skót kastélyban lakott, dús fehér hajzattal, mint a Mont-Blanc, s akit olykor felkeresett titokban, mert imádta szerelemmel. Mások, többen, a pezsgőt már whiskyvel keverték, te is. És az asztaldísz skarlát rózsáiból koszorút fontál a fejedre.

— És felállottam akkor és meg is indultam! A lelkem tele volt dicsőséggel. Amiért epekedtem, ami vágyódásom volt, amit akartam, az arany kagyló, az egész álom — mind itt volt előttem. Az ideált a tenyereemben gyűrögettem, mint egy selyem zsebkendőt. Hard Sylvia az enyém. A tizenhat éves gyönyör elbűvölt s elkábított. Az ifjúság virágzásából valami könnyed s édes harmatot éreztem az ajkamon s távoli illatokat, amint rózsakoszorúsán végigjöttem az utcán, a magányos szürkületben. A lét öröme, az izzó reménykedés, mint egy nagy, vad kürt átharsogta minden porcikámat. Egy padra szédültem le a Temze partján. És bámultam a vizet, amint világosodott. De a rózsákat a fejemről lassan-

kint elhordozgatta a hajnali szél. És akkor jött az ember.

— Micsoda ember? — kérdeztem megajtva.

— Egy ember. valami sötét ember. Egy aszkéta. Egy próféta. Egy térítő. Egy papforma. Egy rettenetes ember.

— A „Salvation Army“ embere?

— A kiküldött gazember. Oh az, aki a halálraszánt férget az életbe tereli vissza. Aki kémlel s szaglász az éjszakában s a reggelekben, a folyó partján, ahol az örvény nyílik, s aki a zord búcsúzókat megállítja, a nagy ugrót lefogja, az öngyilkos vágyat megakasztja. Aki meggyőz, lebeszél, tanácsol, buzdít, vigasztal, megvált. Legott a kiküldött belém kötött.

— De hiszen te nem akartál meghalni!

— Én élni akartam.

— Szerencsétlen!

— A szavamat elvágta, a hangomat elfojtotta, mint egy nagy pók, gyöngéd mérgezéssel. A lihegő tiltakozásomat leszólta: „Ön tagad“! S koruolt, gyötört és ontotta belém a mérget, a fülemhez hajolt s súgta: vétek! S oly izzón súgta, oly tiltólag, oly vonzón, hogy eltikkadva megkívántam, mint egy aranybarackot. Az életem virág-

zásán átgázolt s átsiránkozott bús bölcselkedéssel, a mámorom édes hangulatán, a fátylakon, melyek a lét nyomorát takarták könnyörtelen végighasított valami sívár józanság fejszecsapásával, a lelkelem elé sodorta a nagy küzdesek freneziáját és hadart, elmerült, térített s lelkesített, a súlyos igát rázta meg, amelyet nekem is hordanom kell s a nagy kapun rúgott egyet, mely a rémületbe nyílt. Mindent letarolt, mindent szétszaggatott, s végül otthagya a Lord és Lady Bexhile gyermekét a padon, mint egy koldust, lerongyosodva. Még sítam is ott a napba meredve, mely a folyón túl ébredt, mint egy bibornokarc s a magasápadt világlását végigontotta az ébredő gyárak kötömegén, a végtelen partok minden nyomorán. S még egyszer a rózsák után néztem, melyeket ki tudja, hol kergett már a szél e rettenetes virradatban. És akkor volt, hogy magamra lőttem.

A TOULONI KATONA.

Rien ne sert de rien. —
Et, d'abord, il n'y a rien.
Cependant tout arrive:
mais cela est indifférent.
Théophile Gautier.

I.

Azt hiszem Lorontóban volt, valahol Trieszt mellett, ahol e gyönyörű nyári este az urak kikötöttek, a Flavia-villa verandája alatt. Odafönn, a lilaszínű akác illatában, néhány vendég az emésztéstől elborultan csoportosult az isteni háziasszony körül, aki egy ezüstszürke ruha peplumszerű ráncai alatt rejtegette néhány hónapos szerelmi terhét, és megejtett női lényének nedves tekintetével nézett ki az Adriára, ahol az urak méla bárkáit mintegy ezüst fáklákkal aggatta tele a hold.

Bizonytalan időközökben, egy szivar-szippantás s néhány csöpp kávé között, az

urak beszélgettek. Mások felvont szemöldökkel figyeltek; mint akik elkészülnek arra, hogy valamelyes véleményt mondjanak. Szó volt pedig, ha bevallhatjuk, a mindennapi élet ama naiv és közönséges jelenségeiről, melyeket a korlátolt érzés s fölfogás hömpölyget holmi primitív agyvelőkben. Vagyis szó volt bizonyos véletlenekről, csodás s fantasztikus véletlenekről és a többi... homályos előérzésekről, megsejtésekről, babonás ösztönökről s mindarról, ami ezzel jár nagy isten, micsoda?! Egy öntudatlan kézmozdulat, néhány könnyelmű szó, egy ostoba esti séta, akaratlan találkozás, néhány sor írás, amit a szél csap az ember elé s más efféle zord s bolond dolog, ami a lét gyönyörű plaszticitását valami képtelen és becsstelen zűrzavarnak mutatná.

— Egy reggel, — beszélt Felsner tengerésztiszt, aki Triesztben volt hajón — a főherceg-admirális váratlanul ott terem a toronyüteg alatt s valósággal belémbotlik, amint menne föl a lépcsőn. A fejét az orromnak szegve, mordul egyet s már harapna is, de az arcom ragyogott és kéklett, mint a kerti glória. Az ördög tudja, mért beretválkoztam meg korábban e reggel. Ma talán már vizen sem volnék. Holott fre-

gatta-kapitány vagyok. Az egész életemet, ami eldöntötte, egy buta angol beretva volt.

— Csalódik, — felelt egy sápadt fiatal ember a futóakác lila fürtje alatt s aki eddig egy szót se szólt.

A tengerésztiszt rámeredt egy pillanatra s mind nézték az ifjút meglepetve.

— Csalódom? — kérdezte Felsner és hirtelen elnevette magát. — Hát bánom is én, — tette hozzá a tengertjárók zengő nyugalmaival, — hát bánom is, ha csalódom. Ami még hátra van, ami van, ki tudja! Néhány korty víz, talán több a kelleténél s ami megakad a garatomon, valami nagy bál odakünn az óceánon, ha ugyan szegény osztrák tengerész kijut oda valaha! Vagy talán mikor épen csónakon uszkálunk! Ezt gondolja fiatal ember?

— Oh én nem gondolok semmit, — felelt elbátortalanodva, de olyan sajátságosan megviselt, lágy és omló hangon, hogy alig tűnt beszédnek, amint elveszett a térben.

— Mégis, — rebegte a háziasszony — mégis csak hadd halljam, — de a szava elakadt az epedésben. A meztelen karja megvillant az ezüst-szürke selymek alatt. Mind látták, hogy odaér a fiú kezéhez, remegő mozgásának oly érzéki s egyben oly

mennyeien tiszta gyöngédségével, hogy ez egyszerű kézmozdulatában egész női lényét, egész titkos anyaságát adta.

— No lám, — szólott az osztrák tiszt az ifjúhoz fordulva — ha ilyen szépen kérik, ilyen finoman mint egy költemény, mondhatnám. Ön is mondjon el nekünk valamit az életből, valamit az életből kérem, valami történetkefélét. Nyilván van Önnek raktáron, akarom mondani a szívében, ami a legfinomabb magazin, igazi lőporraktár, hiszen olyan érdekes fiatal ember, gondolom művész is, trubadur, nagybögőművész, (oh bocsánat, holmi rossz katona-vice) tudom jó hegedüs, a javából s aki bejárta a világot s aki hegedült a legszebb szemeknek a nagy hangversenytermekben mindenütt a külföldön.

— Hát persze, — bólintgatták az urak jelentős szemöldökkel s a kéklő veranda alatt morajlott a tenger.

— Hát persze, — folytatta Felsner — a nagy esték és minden és a nők rózsaszínű tüllben, akik várhatták a kis kapunál, *sortie des artistes*, gondolom így mondják Havre-ben, mert többször hajóztam ott, tehát a nők fiatal ember s az a nagy kerítővéletlen — és Ön nyilván a legjobban tudja,

micsoda véletlenek vannak, már nem is az én sheffieldi beretvámról beszélek, tragikus véletlenekről beszélek, az ember nem is gondolta, nem is sejtette, nem is álmodta, oh az ember, az ember, mit tudja az ember!

S egy titkos tekintetével, igazi katonatiszti szempillantásával, egy csöppet perfid szempillantásával oly jelentősen és bravurral hunyorgatott a háziasszony serkedő anyasága felé, hogy felesleges és röpködő szóáradatát egy izzó valóság emléke kíséerte azok szívében, akikhez beszélni akart. A nő ezüstben és az ifjú akaratlan összenéztek. Heves és erőszakos szerelmi örömükben az új lét felvirágzása csakugyan merő véletlen volt. Úgy ébredtek rá a nyár első reggelén, mint gyümölcsére a fa, egy néma parancsszóra, öntudatlanul.

II.

Akkor a fiatal ember felállott. Mind nézték, figyelték mosolygón és némi lágy és ártatlan rosszindulattal, az inferiorius emberek ösztönszerű bizalmatlanságával. Yzölt Tihamér volt, világhírű honfitársunk, az ifjú magyar művész, oh magyar, magyar, bár régi szász-ivadék, valahol Keszthelyre

kallódott maradéka ábrándos csavargóknak, távoli és romantikus nagyszülőknek, de gyönyörű fiú, az őseredet szépségében hervadó, kinyúlt és remegő, mint egy mártir. A veranda peremén, az illatozó akácindák alatt, kimagasodva s egyedül, csak a nagy tér volt mögötte, az egész nagy éjszaka a csillagok ezüstkincsével és a tenger, ahol a holdfényes naszádok mintha épen csak őt várták volna. Egy pillanatra megfordult, kinézett, ki tudja, micsoda vágyak hevében, micsoda titkos elepedésben ez isteni éjjelért. Aztán, hirtelen, visszakapta a fejét, mintegy rettenetes titkok elől, melyeknek nincsen megfejtésök. És közeledve, rögtön beszélt is a maga sajátságos hangján, bánatos és meggyötört csengéssel.

— Oh hogyne, — mondotta, — valamit az életből, oh, oh, valami kis történetkefélét, — mondotta a szavak apró pengetésével, mintha a hegedűjét hangolná, — egyszer, régen, megjelentem a marseillesi kikötőben, útban Toulon és Nizza felé s ebből igen különös dolog fejlődött s még ma is itt van az íze a torkomban. Én nem tudom, mi a véletlen s egyéb ilyen kiszámíthatatlan összecsengés az életben, mert én megtanultam a muzsikában, hogy minden rejtélyes,

a legegyszerűbb harmónia is rejtélyes és már az is valami kifürkészhetetlen titok, hogy kétszer kettő négy.

— Oh gyönyörű szerelmem, — rebegte az ezüstös nő elragadtatva, — de mikor volt maga útban Toulon felé a marseillesi kikötőben?

— Oh mikor, az nem is lényeges. A magamfajta ember jön-megy a világban s talán épen Nizzában hangversenyeztem s mindenki a vonómba őrült, főleg az agg nagyhercegnők, akik hazaloptak magukhoz az autón, mint egy bálványt, mint egy zenei jaguárt, holot a Tartiniktól holtrafáradtan s agyongyötört idegzettel csak az undoromat élvezhették, ragyogó hetérák, milyenek százszámra vannak még Jázon idejéből, a Földközi-tengeren. Voltaképen nem is tudom, mért beszélem el ezt, — tette hozzá a háziasszony elborult tekintete előtt, — csak épen, hogy jelezzek egy távoli hangulatot, mely úgy tele volt aggatva undorral, kétségbeeséssel s egyéb lelki fekéllyel, mint egy elpusztult kert rothadt gyümölcsökkel. A lényeg az, hogy hajnaltájt, egy padon, egyedül a roppant víz előtt, mely kelet felől rózsaszínű fodrokban hömpölygött felém, magam is, mint mondani szokás,

rózsaszínű ábrándokat szövögettem dicső jelenem gyalázata fölé és póz nélkül, szavamra, minthogy amúgy sem látta senki, az életem távoli horizontjait lihegtem vissza, a magam emberi hajnalát a tengeri reggel ébredéséhez. Mi is gyötört? Mit is akartam? Mire gondoltam? Nem tudom. Nyilván arra, amit megvalósíthatatlanul visszasajnál a szivünk, a dolgok és emberek hirtelen ébredő és idők múltán való felismerésében. Távoli örömök, mit tudtam akkor! És távoli helyek, ahol jobb volna lenni és mindig másutt volt jobb és mindig másutt volna jobb, talán! És már-már sírtam a tenyeremre hanyatló homlokommal, mikor a festő Bendsdorf jött a hátam mögött és csendesen leült mellém.

— Mi lelt? — kérdezte.

A hangjára, a csendben, megrázkódtam. Hát lehet ilyet kérdezni! Mi lelt? Istenem, hát lehet?! A magam érzésvilága, az egész lelkem feldúlva és megszaggatva, oly messze esett e kérdés banalitásától, hogy merőben értelmetlennek tűnt. Minden szó, minden beszéd lerongyosodva hömpölygött tova érzésemben. Csak a zajt hallottam belőle, valami kínzó és gyönyörűséges meg-némulásban válasz helyett. A nagy kéj

nyújtja olykor ezt az állapotot. Mégis, a hajnalban, amint átfújt a szél, csendesen összeszedtem magam az utolsó könnyemet pergetve.

— Mért sírsz? — kérdezte a kitünő ember.

— Csak sírok, — feleltem, — csak sírok, mert olykor sírni is kell, nem? Csak azért sírok, mert hogy az olyan semmi, hogy én itt sírok a tenger partján magamban.

— No lám, — felelt nevetve, — ritkán hallottam világosabb dolgot. Mit mondjak még? Azért is hal meg az ember, mert az olyan semmi, hogy élt.

— És kedvesen a kezemhez ért. Régi pajtásom, a kitünő Bensdorf szőke és kék és dús-gazdag s hogy itt ült mellettem a parton és a padon s hogy finom szakállát lengette a szél a rózsaszínű hajnalban, bizony meg se lepődtem. Minden fogékonyságom eltespedt a magam bánatában. Kíváncsiság és érdeklődés nélkül, alig viszonoztam a kézszorítását. Rettenetesen fáradt voltam. S szemben velem, odalenn a láthatár mélyén, véres rózsáit áztatta a nap, a kigyulladt vizekben.

— Láttam a nevedet a plakátokon, — folytatta a kitünő ember — és mindenütt kerestelek. Le se feküdtem az éjjel, nehogy

elvágtass reggelre. Csakhogy itt vagy, még ha sírva is, mindegy, csakhogy itt vagy. Ime a reggel! A nagy fény, nézd csak!

S egy nagyot lélegzett, epedőn, az általános ragyogásban, a nagyszerű festő.

— Most rögtön indulhatunk, ha akarod, a nagy fényben, nézd csak! Jössz velem, úgy-e, már hogyne jönnél, te gyönyörű! Megyünk a Flóri elébe, aki jön, valahonnan nagyon messziről, nem is tudom honnan, olyan messziről, csak jön!

— A Flóri? — kérdeztem.

Bensdorf nevetett. Már akkor mentünk is, egymásnak lendülve, karonfogódzva, egészen egyedül a reggelben, egészen egyedül s már-már vidáman a téren át, utcákon át, hol minden aludt még, a házsorok, a boltsorok, a lebocsátott redőnyök alatt s csak mi ketten voltunk ébren. És távoli virágok illatoztak.

— A Flóri elébe! — kiáltotta Bensdorf, a karomat szorongatva.

Elkábulva jöttem s oly boldogan, hogy a társam zavaros öröméből, homályos vendéglátásából nem értek semmit, nem tudok semmit s csak jövök előre és szaladok, mint pórázon az eb, a gazdája mellett.

III.

— Nagyon érdekes történet — mondotta az osztrák tiszt az ásítását leplezve, — holott ez nyilván csak az eleje, ügyebár?

De a háziasszony, ezüstszürkében, olthatatlan érdeklődéssel csüngött a fiatal ember ajkán s epedő képzelete valami rendkívülit várt, kéjes nézéssel a félig zárt pillák alól.

— Tovább, — mondotta alig hallhatóan.

A fiú felkapta a szót.

— Tovább, — mondotta maga is, gyöt-rődve s gyönyörködőn.

Valami titkos együttesendülésük volt ez, hogy így egymás után ismételték az egymás szavát, az egymás ajkáról. Valami érzéki harmóniájuk, amit csak ők tudtak ketten.

De a többiek is, az összes urak feléjük fordultak kissé elunottan.

— Hát mi lesz a Flórival? — kérdezte egy hang.

— Hát csakugyan elmentek elébe? — kérdezte egy másik.

Yzölt mosolygott és folytatta:

— Elmentünk, igen, sőt! Rohantunk, mint az ördögök a fehér országút porában, az autón. A Bensdorf kocsija volt, zömök,

súlyos, eszeveszett, hevesen fuldokló és törhetlen tüdejű mégis, amint masszív testében megkönnyülve, mint a fecske csapta az utat a felkavart por fergetegében, ami a fényben aranykődni kezdett. Előttünk az izzó végtelent a tenger ragyogta át s az olajfák mögött, egészen lenn a mélyben, egy távoli bárka vitorlája, mint a tört üveg csillogott. De Bensdorf nem mozdult. Meggömbölyödve s mereven a kormánykerékre dőlt, a nyakát előreszegve. Két vaskos keze az elnyűtt s kihajtott keztyűben olykor megremegett a kormány acélküllőjén s észrevétlen a szabályozókhoz ért, az iramot fokozva.

— Ki az a Flóri? — kérdeztem hirtelen.

De a hangomat elkapta a szél, a zaj, röptünk.

— Ki az a Flóri? — kiáltottam.

A merev fej megmozdult, felémhajlott egy pillanatra. Csak a súlyát éreztem, — vaskos emberi koponya, tömör, vibráló s szörnyeteg a bőrsisakban, két búvárablakkal a szemek helyén, a kinyúlt és nedves orr elevenje fölött. Az ajka is megmozdult egy széles ráncban. Valamit mondott, valamit felelt, a Flóri! a Flóri! de nem hallottam, nem is bántam már. De amint gurult

tova a szélben, a kidülledt homlok, az egész nagy gömbölyű fej mint egy elhajított labda, kicsapva, könnyed, röpülő, — elrettentem! Odaát már Marseilles ágaskodott a napban. A part felől jöttünk, ittasan. A víz, a kikötő, a hajók, az árbocok, a kihányt gyümölcsök s a sok színes rongy s a sok színes szemét a rakodók mentén s a halpiac vérengzőn: mind vártak violaszín aranyban s a halas kofák skarlát kezekkel s az emberek lihegőn s durva s tömör munkásasszonyok, haragos homlokkal s a sikoltó gyermeksereg, tarka s félig meztelen a ropant égboltozat alatt.

— Minden él és ujjong, — mondotta Bensdorf, miközben leszállottunk a motorról s megálltunk az utcán — és minden kavarok is valami ronda örvényben, ez Marseille, röviden, — és ami ázik itten a napban, a kéjben és a nyomorban, senki még le nem tudta fösteni. Ostoba panasz, egyébként, minek lefösteni? Valami nagyszerű és kifürkészhetetlen rothadás van a dolgok mélyén, amit lehetetlen visszaadni. A színeknek hangjuk van itt s a hangoknak színök. Minden meg van kenve hájjal s a halál is mintegy zsírban kirántva, zamatos, fullasztó, mit mondjak még, atyám

uram?! A magamfajta ember, a legfinomabb ember, valamit érez ebből a lelke titkos rezdülésével. Egy pillanatnyi mély és távoli visszhangja vagyok e rettenetes esendülésnek. Egy röpke görcsben a mások minden ösztönét fölérzem. Kissé fáradt is vagyok. Ha elmennénk egy korty italra, mi? A hajó, úgy hallom, késik. Flóri nem lesz itt, csak este.

— Flóri, — ismételtem, — hát nem különös az, hogy én is várom itten és nem különös az, hogy nem is tudom ki az?

— Oh egy nő, — felelt nevetve, — olyan egyszerű ez, egy öreg, meghurcolt nő, a Fontén Flóri! A legfinomabb nő.

— Oh a Fontén Flóri, — ismételtem — olyan kedves és ismerős ez, nem? Akivel meg kell ismerkedni, ha az embernek egy csöpp szerencséje van. S most még sajnós, künn van a tengeren, a legfinomabb nő.

Egy csöppet unottan, leültem a társam mellé egy szögletbe az utcán, ahol törpe babérbokrok mögött néhány asztal sorakozott. A fény elkábított. Az égboltozat mély és sötét kékjén óriás felhők nyúlnak el havas fehérben mint a hegyek s oly könnyedék mégis mint a hab. Ezek is világítottak tükörszerű sugárzással. A poharunk

az asztalon, az italunk is csillogott a megsebzett színek vérzésével.

— Oh persze, hát a Fontén Flóri, — kezdte ismét Bensdorf, nyilvánvaló vágyában, hogy csak róla beszélhessen, csak őt idézze, csak vele foglalkozzon, — valamit mondanék róla, amint itt ülök és várom és még ő künn van a nagy vizen, a legfinomabb nő. Valamit mondanék róla, ami az én életem, vagy több az életemnél, a nagy titok a létem gyökerén. Még semmit ki nem találtam e titokból s nem is fogok kitalálni soha. Mindössze annyit tudok, hogy önmagamát magyarázva: minden kívánságomnak e nő a megfejtése. Nem is tudom, miért vagyok másért e világon, mint érte. Amit látok, érzek, megértek és figyelek magamban, már nem is belőlem van és merőben elidegenedve önmagam előtt, csak e nő léte juttat vissza magamhoz, a lelkem fájdalmas ujjongásával. El vagyok veszve benne. Az öntudatomat, egy pillanatra való, izzó és rettenetes öntudatomat ott találom meg újra, ahol más ember mindent elfelejt: a gyönyörben, érted, a túlzott gyönyörben vele, halálra zokogom magam. Már semmit sem szégyellek, mert hiszen már ítéletem sincsen. De amit elvesztett ő

is, magam is, a nő egész ifjúságát s a magam álmait is; mindazt ami ragyogás és mámor van a nagy érzésekben, mindazt ami szédület és téboly van a szerelemben, oly lázasan könyörgöm el még egyszer, oly elkeseredetten rohanok utána, hogy csak zokogni tudok abban a percben, amikor más a kéjtől jajdul fel. Küzdök szóval és küzdök legyőzhetetlen elmulások ellen. A magam szegény emberi örömét védem meg lihegve az általános fájdalom előtt. Szeretve, úgy küzdök a létért, úgy küzdök, hogy mondjam, szerelmi kétségbeeséssel, mint más ember a homloka kínjával.

Egy percre hallgatott, aztán folytatta, magyarázta:

— Flóri elmarad időnként s eltűnik, szótlan kirepül világgá. Micsoda vágyak kergetik, micsoda gonosz ösztönök, ki tudja, tengerentúli csapszékekbe, távoli városokba, ahol az emberi hús mint az opál fénylik, nagyszerű és nyugtalan búcsújárásai a vándor szerelemnek földeken túl, keleti hajnalokban. Olykor felém hullajt néhány sornyí írást, ami úgy száll el hozzám, mint hervadt falevél az őszi fergetegben, messziről, gyűrött szélekkel s cudar illatokban, — oh hogy szívom fel magamba

e távoli vágy rozsdáját, a tulsó földrész levegőjét, a pálmák árnyékát, mely megérinthette az ujja nyomát, mely elsiklott a papiron! Aztán, egyszerre, hónapok múltán, félesztendők végén, két szó, mint egy sikoltás: „Jövök! Várj!” Akkor várok, akkor így várom mint most, arccal a végtelennek, a saját szívemnek, mely ki tudja honnan, ismét felém gurul...

Amint így hallgattam, amint néztem a babérbokrok mögött a fényben, elepedt s gyötrődő tekintetén vergődő érzésvilága a maga nyomorát szűrte át. Oly szép volt, oly különös, mintegy titkos sebekből vérző s oly áhítatos, amint leplezett remegéssel a fájdalmát ízlelte s mind növekvő vágyán izzó képzetekbe szédült.

— Rögtön amint megérkezik, — mondotta — beülünk a kocsiba s rohanunk vissza egyenest Nizzának. A legszebb lakásom nekem van ott, Riquier-en túl, a völgyben. Kilenc ablakom nyílik keletre s a tengert csak akkor látom, mikor felszáll rá a nap. A kertemben nincs csak narancsfa, tele gyümölccsel. És mind és mind és százával mind a sok narancs apró aranylámpának látszik, mikor hajnalban átszűri a fény. S az ágyamból látom a narancsokat.

— S az ágyadból látod a narancsokat, ismétellem, mert ez oly rítmikusnak tűnt.

— S mi van még? — folytatta lázasan — már nem is tudom. Ami vár reám, oly szédületes, hogy fuldoklok, ha elképzelem. Nem is tudom, mikép juthat számomra ennyi gyönyör a világon. A téboly isteni borzalmát érzem, amint surolja az agyamat.

Ekkor megfogtam a kezét, magam is lázasan s irígykedőn.

— Honnan jön az a Fontén Flóri?

— Azt hiszem Dél-Amerikából.

— Mikor ment el?

— Talán egy esztendeje.

— Honnan indult?

— Már nem emlékszem. Egy francia kikötőből.

— Havre-ből, mi?

— Havre-ből igen, mert odavaló.

— A *Sadi-Carnot*-n indult?

— A *Sadi-Carnot*-n, nem tudom, meglehet — mondotta elsápadva, — már igazán nem emlékszem.

— Oh én emlékszem! — feleltem fel-tüzelve s oly boldogan, hogy kegyetlen lehettem — én is a *Sadi-Carnot*-n mentem s ott volt a nő, a legfinomabb nő, micsoda véletlen! Öt nap alatt végiggurult az ösz-

szes kabinokon, az összes utasokon mind. A franciákon kezdte, mert hazafias volt s aztán az angol gyarmatosok karján pergett tova s jött-ment az éjben ágyról-ágyra, mint a kísértet a kéklő fedélzeten, fehér csipkékben s félig meztelen. Egy éjszaka végre, már Port-Said előtt, a kigyulladt rév s a parti tüzek gyémánt-miriádja előtt, leittasodva s egy végső lendületben már csak a kormányos szeretője lehetett, ott fönn a magasban, a hídon! Ez volt az apotheosis. S a csillagos égboltozat alatt a vörös haja lelógott a hídról.

— A vörös haja, — rebegette. — S azontúl?

— Azontúl, nem tudom. Én bejöttem Egyiptomba s a hajó ment tovább az óceánnak.

— Oh istenem, — dadogta eltorzult ajakkal — oh istenem, milyen nagyszerű ez és micsoda szégyen. Így mennek a hajók künn a tengeren s mit tudjuk mi szegény emberek, akik itt vagyunk a földön. Legjobb volna rögtön elkotródni innen és abbanhagyni mindent, nem?

— Csakugyan legjobb volna abbanhagyni mindent, — felelttem. — De ki cselekszi azt, ami a legjobb, vagy a legokosabb volna?

Most már csak várjuk meg, ha itt vagyunk, csak várjuk meg.

— Csak várjuk meg, — hagyta helyben.

És hirtelen, egészen halkan:

— Te is szeretted, mondd? Te is emlékszel a szemére, a szemére a gyönyörben, mondd?

IV.

A történet e pontjánál Yzölt Tihamér elhallgatott.

— No miért nem folytatja? — kérdezte a háziasszony, az irigykedő szerelem lapangó haragjával, mely minden kéjt magának akar, a multakból is magának mindent. Megterhelt lénye az ezüstszürke ruha derengésében megnyúlt s megremegett, amint hevesen az ifjúra nézett, puha kezével a szék karfáját szorongatva. — Maga is ott volt a hajón, — folytatta — magának is volt kabinja s magát sem kerülte el a hölgy. De vallja be, hogy maga is szerette, hogy maga is látta, — csattant ki kacagva — maga is látta a szemét!

— Oh én, — felelte enyhén — hiszen épen ez a különös, hogy amint ott ültünk és vártunk a marseillesi terasszon, kettőnk

közül, mindnyájunk közül, az összes hajdani utasok közül csak épen Bensdorf szerette e nőt, holott nekünk épúgy nyújtotta mindazt, amit neki s mégis csak ő szerette!

— Mi különös van ebben? — vetette közbe az osztrák tiszt, hideg józansággal. — Ez így történik mindennap, bizony. Száz ember birhatja ugyanazt a nőt s csak egy van, aki bomlik érte. Ez a trottoir költésze. Továbbá, véletlennek sem valami imponáló vagy rendkívüli, hogy épen Flóri jön a hajón s épen Bensdorf viszi magát oda elébe. Bevallom, ifjú mester, különbet vártam.

A többiek is, akik hallgatták, különbet vártak, az összes urak.

— Tehát? — kérdezte egy hang.

— Tehát Flóri megjött ez éjjel és rögtön megláttuk a hídon, megláttuk! A tömeg mélyén is kiválva a tömegből, mindenkinél nagyobbnak láttuk és ami fény gyulladt ki körülötte, a kikötő, a rév s a partok tüzei csak őt világították, a meztelen nyakát, melyről lekapta a fátyolkendőt, a keblét, mely pihegett, az egész alakját, amint már pusztá megjelelnésével ez éjben, a képzeletünket gyötörte. Rögtön, rettenetes varázsa, a gonosz epedések mérgét hömpölygette

bennünk, s messziről jövet, egész női mivolta, lappangó illatokban, még kízóbbnak tűnt. S amint tolongva a parton, heves térde hozzám ért egy percre: mint a kés úgy hatott, a húsomat perzselve.

— Oh! — rebegte ez intímus érintésre s villámló tekintetével felismerte bennem éjjeli társát a hajón.

De Bendsdorf már rohanni akart, hogy az öröme számára még lefogja az éjszakát.

— Itt van a kocsim, jól befűtve — szólt nevetve, — az út világos, fehér holdfény, déli holdfény, minden világos, gyerünk!

— Gyerünk, — ismételte Flóri s amint fellépett a motor hágesőján, a szoknyáját megemelve: drága bokája fölött imádandó hajlatában, az egész lába megvillant mint egy ércdarab, az izzó lámpások fényén.

— Jöjjön, — fordult felém mosolygón s a tekintetem vizsgálva, mely nagyszerű formáit epedte föl, — jöjjön ide mellém! úgy-e hogy ide jön mellém? Bendsdorfnak jobb lesz ott egyedül, elől. Ó hajt, persze!

— Persze, — dünyögte az ember s a sisakot a fejére kapva, torz feje kigömbölyödött.

Mi ketten, hátul, ezt a ritka fejet néztük,

e vad koponyát a zömök törzsön, amint meg-
gömbülve s mereven a kormánykerékre
hajolt. Már akkor robogtunk, a lámpáink
fénykévéit szórva el az úton, heves iram-
ban a homályt szaggatva s a holdat ker-
getve odafönn. S a Flóri keze csendesen
hozzámsimult az ülés fölött, az éjben.

Így jöttünk, lihegve. Egymásba font ke-
zünk, lágyan s omlatag, az egymás vágyát
gyötörte s minden titkot, minden örömet,
minden odaadást kivetett közénk a körmök
éles sebzésével. Oh forró, oh tiszta egyesülé-
sünk, így, kéz-kézben, a cudarságunk gyö-
nyörét adta, a perfidiák mámorát, hogy aki
közülünk csakugyan szeret, ott ül elől a
szörnyeteg fejével s az éjszakát száguldja
át! Behúnyt szemekkel, agyontördelt kezek-
kel egymás mellett, a vágyunk csak annyi
volt, hogy csaljunk. Az ő vágya főleg, iste-
nem, a Flórié, amint kihívón s haraggal
már, az ajkamat várta és hívta és akarta.

Oh persze, ha csak az volna minden, hogy
az ember hazug lehet s érzelmi komédiáját,
a legjobb perceket nem törnék meg kijóza-
nító valóságok! Az élet, úgy látszik, sok-
kal bonyolultabb, semhogy a jövőt beszá-
míthatnók s amikor hirtelen belebotlottunk
valami ostoba határkőbe, mely az út szélét

jelezte, egymásbafont kezünk hirtelen kirepült egymásból s minden ösztönünk csak a magunk számára volt. Egy pillanat rémületében egy nagyot zökkentünk, egy nagyot ugrottunk s a koci mélyében Flóri sikoltozott.

De Bensdorf, csodásan ügyes és gyakorlott, egy villámsebes mozdulattal rögtön fékezett s megállt.

— Semmi baj! — mondotta s leugrott a gépről a kereket vizsgálva.

Mi követtük. Flórit gyöngéden leemeltem, alázatos kezekkel a hajlékony derekán.

— Majdnem végünk lett, — panaszkolt a vállamnak dőlt.

— Semmi baj, — ismételte Bensdorf, nyilvánvaló készséggel, hogy rögtön robogjon tovább. Egy küllő megroppant, az első kereken egy küllő, nem is kettő. Mondom, semmi. S mehetnénk akár görbe tengellyel is.

— Mehetnénk, — hebegte Flóri, — de én nem megyek. Én félek. Ez egy jel arra, hogy féljek.

— Toulon itt van előttünk, — szólott az ember kérlelően, a közeli tüzeket jelezve.

— Annál jobb, ha itt van előttünk, — felelt a nő — én megyek gyalog Toulonba.

Meg is hálok ottan, az *Arany Zergé*-ben, édes.

— Oh, — rebegte válaszképen.

— Reggelre aztán, nem bánom, mehetünk tovább, a világ végére, akár Nizzába, a házadba, a narancskertedbe, ha akarsz, — folytatta Flóri. — De ma éjjelre már vége. Ma éjjelre már félek. Mondtam már, hogy félek. Ez egy jel arra, hogy féljek.

És lassan megindult az úton, a határkövek mentén, az olajfák alatt, a fátylait lobogtatva, egyedül az éjben. Egy percig néztünk utána, én a kocsi mellől, Bendsdorf már ismét a helyéről a kormány előtt s indulásra készen.

— Eredj vele, kísérd el, — szólott le hozzám enyhén. — Én megyek előre az *Arany Zergé*-be s rendelek szobát, hogy legyen.

— S rendelek szobát, hogy legyen, — ismételtem, hogy mondjak valamit az örömben, mely kísértett.

Azontúl, mit tudtam már, hogy jön-e, marad, vagy végleg elakad az úton, s oda-roskadva négy kerék alá, a tengely alá, a műszereit kapkodja és tűr és fúr és csavar és kalapál, összekuporodva a földön, sötét tömeg, mely él s vonaglik mint a féreg, elátkozott kovács, lihegőn a porban!

Az éj nekem nyílt, a nő és Toulon vörös tüzekkel a bástyák peremén, égő s nyugtalan vértömegek a homályban, mint a megsebzett szívek, kiszórva!

— Nézd Flóri, — rebegtem, — nézd a nagy falakat, Flóri. Alattuk mi egészen törpék vagyunk. Nézd Flóri, mi egészen elveszünk a sötétben.

— Nem, még nem, — felelte, — nem akarok. Az *Arany Zergé*-be gyерünk. Itt nem akarok.

Mégis, hirtelen, az utcán megállott, egy gázlámpa mentén, csendesen.

— Mi lelt? — kérdeztem.

Egy toronyóra kongott fölöttünk, komor és dallamtalan, megrekedt üst hörgése.

— Éjfél, — mondta a nő — pont éjfél és Toulon és minden milyen különös! A lábam mintha idenőne az utca kövéhez, amit ismer. Holott még sohasem voltam itt s mégis mintha mindent ismernék. A gyakorlat, aki sokat járt az utcán. A stratégia, mint egy tábornok. Oh, hol van egy katona, egy egyszerű katona, akit meg tudnék ölelni!

— Gyерünk, — kérleltem lázasan.

— Oh egy katona, — csattant ki kacagva, — oh nem is az, amit maga gondol, gyönyörű! De nézze csak, a tört kerék, a küllő,

csak még nem is kettő, mit tudom én, de nézze csak, hogy épen idejöttünk, hogy itt rekedtünk, hogy elakadtunk, hogy épen Toulonban maradtunk, hát mondja, nem-e különös? Itt van valaki, egy katona, egy katonám, maga nem is tudja, nem is tudja, egy katona, akit megölelnék, ilyen öreg aszszony vagyok! Itt van a fiam, aki katona.

A gázlámpa alatt felkacagott, kéklő fogakkal, melyek az ajkát harapdálták. A szeme elborult s az ösztönszerű anyaság minden vonását átszűrte holmi távoli idők tiszta és heves derengésével. Gyötrődő arca, a sárga fény lágy érintésén még maróbb szépségűvé vált s amint pihegő mellét, a vállait, egész hosszú alakját a fátylak alatt, mintegy régi szerelmek és régi bűnök árnyékolták valami rejtélyes és megkapó háttér csodálatos színjátékával, csakugyan úgy tünt, hogy ő a legfinomabb nő.

— A fiam, aki katona, — folytatta — közkatona fönn a várban, a tüzérségben, az imént jutott eszembe. Az imént, hogyne, a bolond fejemmel, amit felkavart a szél, mert hogy olyan gyorsan jöttünk és Ben hajtott mint az őrült! Különben, persze, hogy is szabad fuvoláznom ilyen zsöngé érzéseken, anya, mama, jó kis mama, — az élet sokkal

komolyabb! Én mentem úgy-e és gurultam és szerettem és úgy jött velem a fény mindenüvé, a szerelem, amit adtam. Hogy a jó isten is beleszólt, hát tehetek róla? Kövér kölykőm s milyen dühös, na nézze meg az ember! A muzsikám, a glóriám, a touloni katonám!

— És elfakadt sírva. Mi volt ez? Micsoda rémület ébredése, micsoda megsejtések, lázas titkok hirtelen fölérzése, miközben messziről, zúgva mint az erdő, tompa morajlás támadt s meg-megszakadozva egy-egy élesebb hang kergette egymást, a várfalakon túl, odafönn, rejtőző és fájdalmas hangtumultus a hold alatt, mely elfehéřült. Micsoda borzalom volt, amelynek szilaj arcát nekiszegezte az ajkak csöndes vonaglásával, micsoda rém a komor falak tövében, melyeket az ormokon vörös tüzek ékeltek ki hunyorgató rezgéssel, mint elkallódott emberi szívek.

— Gyerünk, — rebegtem, a karját érintve.

— Még nem, még várjunk, oly nagyszerű ez! — felelte.

— Mi van itt nagyszerű? — kérdeztem elkábulva s tanácestalan.

Oh istenem, ellepedve, megkínzott vá-

gyam aggódón számlálgatta a muló percek fölöttem, az időt, mely elvonul. Ha az a másik ott az út porában ismét fölkerekedett volna időközben, ha már jönne is, ha megelőzött volna! Az éjszakám örömén lihegve, mely már-már elveszettnek tűnt, valami cudar gyűlölségem támadt e fantom-fattyú ébredésén, mint aki kijátszott s megakasztott. Csöndesen és forrón, a lelkem legmélyére temetkezve, izzó átkokba foglalgatam e hivatlan anyaságot, a haragom apró részletezésével, gyönyörködő inyenc-pepecselésével, mint a gyémántot holmi förtelmes sárkarikába, s a felidézések, a bekövetkezések oly sorvasztó erejével, hogy már-már magam is szédültem belé. S felkavart művészképzeletem, amint e síró női arc mellett még jobban megihlette s amint a csalódásom is átmérgezte már, micsoda csodaságokat emelt e vártüzér dicsőségének, mily ragyogó imfámiákat az éj mélyén rengő lidérc-alakjának. A leszármazása gyalázatában, terheltén s megbélyegezve, vajjon merre hurcolta végig féktelen ifjúságát s a mérges vére örökével micsoda szemétre roskadt a szerelmi-gyermek kálváriáján? Hol csatangolt az éjszakában, egyedül holmi zord utcákon, vagy együtt a

többiekkel, a fajtájával, zshiványhadával, hol lapult meg házszögletekben, holt falak mentén, hogy leüsse, aki arra jár. Oh mért ne, mért ne, a kövér kölyök, a muzsikám, ahogy Flóri mondta, a glóriám, a toulonii katonám! Hibáktól férges, bűnben tobzodó, nyilván ott fönn a tüzérségen is csak salak, mindenek alja, a legutolsó, az éji patkány, aki elkúszva a padlón, míg a társai alusznak, mint a bunda, prédára jár a sötétben, meglopja a tarisznyákat, szegény kicsi bőrdöket, a ládákat s még többet akar, felhevült agy s rettenthetetlen, még többet, mindent, az irodák pénzét, a várterveket, a citadellák minden titkát, hogy kihányja, magányos árny a várfalon!

— Oh ez nagyszerű! — ismételte Flóri.

— Csakugyan, — rebegtem az arcába meredve.

Már hittem neki, leittasodva e lázas idézetekben. Az óra kongott fölöttünk s a hajnal hirtelen oly közelnek tűnt. Egy lovascsapat pattogott a mélyben. Egy szekér gurult. A zaj megnőtt s ellankadt végül, mint egy rengeteg hullám morajlása az éjben, a kifutása zengő fodraival, magányos hangok tremolói. A tűz az ormokon feléledt s örködött. Egy magányos lámpás megvillant

s szaladt, micsoda végzetek elé? S hirtelen, messze, egy csomó puska koppant meg valami távoli kőburkolaton, egy csomó puska, egyszerre, mind.

— Hallotta? — kérdeztem remegve.

— Hallottam, — felelte Flóri.

— Egy dob is pereg.

— Igen.

— Jőjjön. Mit is hallgatjuk ezt. A várban készülődnek. Mindjárt reggel lesz. Maga fáradt s lázas, drága lélek. A nagy út, a tenger, a tört kerék és minden. Az *Arany Zergé*-be gyerünk. Jőjjön.

— Megyek.

S amint megindultunk az utunkat keresve, valaki jött mögöttünk. Oly szapora és nyugtalan léptekkel jött, hogy önkéntelen megfordultunk. Egy fiatal tüzértiszt. Már el is haladt mellettünk, némán és sietve. De egy ideges oldaltpillantással, nyilván ösztönből s kíváncsian is, Flórit fürkészte s a szemébe nézett. A nő is, megviselt arcával s a selyemfátylakban, a tiszt is, látszólag elborult s mintegy céltalan, oly szokatlan jelenség lehettek egymásnak, titokzatos bolyongók, éjszaka, a kihalt utcákon. Most jöttünk a tiszt után lassan. Egy pillanatra már nem is láttuk, aztán ismét

ott tünt föl a sarkon. Egy gázlámpa alatt, hirtelen, kissé túlzott mozgással, az óráját kapta elő s vizsgálta. Aztán ment tovább s ismét megállott az első útmenti fény derengésénél. S ismét az óráját nézte.

— Hol van az *Arany Zerge*? — kérdezte Flóri elunottan.

— Nem tudom. Csak gyerünk.

— A tisztt után gyerünk, — rebegte.

A tisztt után, hát persze! Az arca felderült, a járása megkönnyült, a fátylait lobogtatta, a legfinomabb nő. Már-már úgy volt, hogy elmaradok mögötte, megtörten s elesigázva. A lelkem mintegy megroppant az éjben. Ha Bensdorf jönne legalább, ha jönne! Az idő mult s a tisztt az óráját nézte.

— Hol van az *Arany Zerge*? — ismételte Flóri már hangosabban, nyilvánvaló célzattal, hogy a tisztt is meghallja.

Csakugyan, rögtön megfordult, igen készségesen s könnyedén köszöntve, mondta:

— Itt van a szomszédban. Magam is odatartok. Ha parancsolnak velem jönni.

Kissé idegesen szólott, a szavait kergetve s mégis látszólag megenyhülve, hogy beszélhet, boldogan a női fátylak előtt, sőt nekem is örvendve, hogy itt vagyok vele, hogy megyünk vele, Flóri is, én is, az *Arany*

Zergé-be. Szinte mámorosan szegődött mellénk, a mozdulatainkat figyelve, a hangunkat élvezve, mint aki kínzó eszmekörét velünk üdíti föl, epekedőn hozzánk simul, reménykedőn hozzánk menekül ki tudja, micsoda gyötrelmek, micsoda lidércnyomás elől. Egészen fiatal tiszt volt, üde, finem és rejtélyes, az elegáns leszármazás minden stilusával, remegő s kivételes, nagy vér mint egy versenyagár, kéklő leányszemek, merengő s átöröklött mint egy skót tekintet, egy skót tó a reggelben. Rögtön, sugalló ösztönöm, a magam lelkén indulva, egész ismeretlen lényét kibontotta előttem, egész gyöngéd és vibráló lényét, epedő mágnás-előkelőségét az alantas szolgálat nyomorában, tűrve, engedve, elviselve, amit e harci mesterség brutalitása kirótt rá durva kötelességekben, alantas szolgatevésben, az ízlése ellen, a hite ellen, az egész világa ellen, a szerencsétlen!

Oh édes *Arany Zerge*, mélabús kis fogadó a városszélen, már akkor ott ültünk a számozott szobaaajtók mentén, a tornácon, és iddogáltunk.

— Izgalmas este, — mondta Flóri és mindent elbeszért a tisztnek. — Annyi minden, — folytatta sóhajtozva, de a fiáról hall-

gatott, a touloni katonáról, már mást akart, már hiú volt. Nyugtalan tekintete, a kéjes pillák alól, örvendezve kémlelte a fogadó magányát és érzéstelen siklott el rajtam, aki esdeklőn néztem rá.

— Izgalmas este, — ismételte most már lappangó értelmekkel, — tudjuk is, nem is, hogy mért.

— Csakugyan, — felelte a tiszt, megre-megve.

S ismét az óráját nézte. Ködös elborulását hirtelen, kínzó elmerengését, melyben finom vonásai gyötrődve eltorzultak, most egészen közeli-ről láttam. Micsoda rémlátás, micsoda véres fantazmagória hömpölyget-hette oda elébe a legrondább emberi sors végső hullámverését, amelyben meg kellett, hogy fürödjön, holott a szennyje elől undor-ral fordult el. Fiatal szeme rémüldözve kö-vette az imminens tragédia minden irtóza-tát s a lelke megrázkódott. Micsoda díszle-tek vonultak el itt s kellékek, színek, han-gok, alávaló hatásban! A halál a mélyben, a halál lépcsője, oh a vesztőhely, az édes! S a puskacsövek célzó merevsége az áldo-zat előtt, félig meztelen emberi rongy, for-mátlan már s még lihegő, bekötött szemmel, megrogyant térddel egy violaszín hajnal-

ban. Űri hadnagy, skót tekintet és minden, mi része volt ezekben, mi része lehetett? S az óráját nézte, kétségbeesetten.

De ekkor, az asztal alatt, lágyan s omlatag, a Flóri térde az övéhez ért, a konturok pontos kiválásával az imádandó simulékonyságban. A tiszt megborzongott. S a szemét lezárva, ájuldozva átsiklott a túlonnan mámorába, szegény gyötrődő emberi lélek a legnagyobb szerűbb megváltás előtt. A nőt látta-e, aki várta, aki akarta, a szemek mélyén villámló vörhenyes tüzekkel, vagy inkább elveszett s elbódultt benne a tiszta megbocsájtás, az isteni szeretés csúcsain, oh hogyan tudjam, hogy fejthessem meg, amikor ott előttem, szédűlten és felsikoltva, mint két világ, mely egymásnak roskad, az ajkuk összeforrt.

Elvonulva mellőlük, mint az árny nesztelen kiválva, még láttam, amint tovasodródnak, amint eltűnnek az ajtók mögött, a nő, a tiszt, oh főleg a tiszt, mennyei öntudatlanságban.

Kimondhatatlan réműlet fogott el. A vágyaim, a csalódásom, a haragom is hirtelen elsűppedt sohasem érzett remegésekben. Elmaradva és különválva, már nem is voltam, nem is akartam lenni. De ami kívülem

történt, micsoda, szent isten?! A két ember a mélyben. A tiszt, a nő, a legfinomabb nő, akik egymásba ölelkeztek, akik szeretnek, ők ketten! Visszafojtott lélekzettel, valami rémes talánynak szegeződtem, az értelmeket kutatva s fuldoklón már, hogy semmit meg nem értek, megkergetve és megtépázva e tébolyszerű zürzavarban. Ők ketten s hogy épen ők, a tiszt, a nő, hogy épen ők! S mind növekvő borzalommal követtem a magányuk titkos örömét. Hogy épen ők! Mindössze ennyi volt ami rikító csengésben a lelkemet átköpködté, hogy épen ők, oh muzsikám, oh glóriám, szegény kis touloni katonám! Mert hogy hirtelen ő jutott az eszembe, miközben a város ébredt már s a vár felől éles trombitaszó csattant a nap felé.

Akkor, feldúlva s még ittasan, a nő hevétől árnyékoltan még, a tiszt megjelent. A küszöbön, az ajtók közül a Flóri karja utána nyúlt, meztelen mint egy fehér fáklya. Még egyszer a tiszt ráborult e karra s felcsókolta egész langyos bőrfelületét. De rögtön feleszmélt, az óráját nézve. És elsietett.

Már akkor követtem, magam is mintegy tovasodorva. A város ébredt. Opálos foltok-

ban már-már derengett a reggel s az ég elnyúlt, mint az olvadó viasz. A harang kongott fölöttünk, a repedt üstök hörgésével. Egy fecske röppent féloldalt borulva. S a mélyben, vajjon hol, láthatatlan utcák tömkelegében, megnyílt falak és kapuk mentén zord tömegek törtek előre, álmosan s feldőlvén még, vad fejek a várnak szegeződve, fenyegető morajlás, hallucináló kézmozdulatok, amint odafönn a várfokon a tüzek kialudtak s a nappali fény csapkodta meg a csipkedő széleket. A tiszt rohant, az óráját nézve.

Akkor, hirtelen, szemben vele, a bástyák alatt, a másik is lihegve jött, feléledt szörnyeteg a felfrissült kereken, Bensdorf, drága szívem! No végre — s milyen kétségbeesetten! Még robogott, amikor felszöktem mellé az ülésre, azzal a vakmerő ügyességgel, amit a szélső izgalom segít.

— Ott megy a tiszt! — vihogtam a maszkara-arcába s kidülledt szeme rámmeredt a bűvársisakban, az egész fej mereven mint a sphinx. Holott rögtön megértette, — a tiszt, a nő, a legfinomabb nő, aki nem tudja bevárni tétlen. Megedzve minden cudarságok ellen, talán el is volt készülve e nyomorra. Amíg ő kalapál a porban, amíg ő el-

marad egy órára csak! Fanyar humor, rendkívüli nő s vastagon felkacagott.

— A hajnal keserű illata ez, — mondotta megremegve. — Gyerünk.

— A tisztt után gyerünk.

— Mindegy már. Minek mennénk a tisztt után?

— Hogy megnézzük! — dörögtem.

S elszánt kezem a kormánykerékbe markolt. A várkapun át, a megdöbbent őrszem előtt, akit alig láttunk az iramban, mint az ördögök repültünk, vakmerő becsörtetők és minden büntetésre készen.

— A tisztt! A tisztt! — kiáltottam, hogy ott tűnt el a mélyben, az udvar végén, egy vaspántos fakapu mögött.

Kívülről éktelen zshivaj, a falakat ostromolta. Pokoli zengésben, a tömeg megsebzett lelke, valami véres nótát harsogott. Egy jajveszéklő hang, egy agonizáló sikoly repült föl olykor egyedül s kiválva a tumultusból, mindennél élesebb s üvöltőbb, a téboly trillája, nagyszerű s rettenetes! Itt fönn, a kapu mögött, szöges lépések durva kopogása szólott. Egy trombita bődült el, komor, megzaklatott s kihívó a távoli horizontok felé. S egy csomó dob pergett a csendben.

— A tiszt — rebegtem, — nézd, a tiszt!

Oh láttuk, mindketten láttuk, egymásnak dőlve s meghajlott fejjel az ajtórésen át. Halálsápadtan, gyönyörű kék szemének kusza tekintetével, elundorodva s ájuldozón, egész finom lényének mintegy levélrezgése volt, amint a puskás front előtt féloldalt fordulva, a maga hóhérszerepét várta, míg mögötte, gyors és szaggatott mozdulatokkal, megkötözték az áldozatot. Egy szegény kis vártüzér volt, fiatal, karcsú, a nyomorban ragyogó, meztelen mellel, melyet a szívverése ijesztően kidagasztott, a lenyírt fejével, melyen a fülek fénylettek, amint a hajnal felkente rá, izzón és tündökölve, az ébredése skarlát színét. Az egész fej, az egész arc, a szemek főleg, oh a szemek, merő üvegnek tűntek.

— Oly ismerős! — rebegette Bensdorf, megejtett festő-érzékével.

— Oly ismerős, igen, — feleltem.

S alig mertük kérdezni egymástól: kicsoda? amint csak elsuttogtuk.

— A katona, — vallottam be remegve.

— A katona, igen.

— Micsoda arc!

— Micsoda szemek!

— Oh istenem...

— Megismered e szemeket? Elváltozott fény, elragadó! S a halálos tekintet!

— Igen, igen... Oh ismerem!

— A Flóri szeme a gyönyörben! Az ő szeme! A végtelen!

Csak néhány perc volt még s a szemeket bekötötték. Sietve elfordultunk, a tiszt vezényelt. A gépre szállva, szótlan kisiklottunk.

Egészen lassan jöttünk, az oszladozó tömeget elkerülve, bánatos kis mellékutcákon, ahonnan a tengert láttuk, a távoli bárkákat, az éjszakából hazatérve. És sokáig hallgattunk és igen sokáig jöttünk s már nem volt miért sietnünk s nem volt miről beszélnünk. Valami nagy csend, valami nagy megnyugvás volt bennünk, amint egészen lassan jöttünk, mint a bárkák a tengeren, mint az éjjeli halászok, akik hajnalban visszatérnek. Már a nap is süttött.

Mégis, a fogadóhoz érve, Bensdorf megszólalt:

— Flórinak ne szóljunk semmit. Minek izgassuk, már amúgy is oly remegő, szegény, heves, drága lélek! Magunk is felejtsük el a tisztet és a katonát. Az élet oly nagy, oly gazdag, oly szép, keressünk benne mást, mit gondolsz, egy kevés irgalmat.

No jó. Aztán mehetünk is rögtön tovább, úgy-e? Akár le is szálljunk.

És bekiáltott a tornácra:

— Flóri! Flóri! Gyerünk haza a kertbe.

V.

Ez volt az Yzölt Tihamér, kitünő honfitársunk elbeszélése.

Mire a végéhez ért, imhol a jeles urakat már abban az angyali elszendergésben látta, ami a lomha és alantas elmék menedéke a gondolkodás kínja elől. De Felsner, a tengerész, a nagy vizek unalmához szokva, hősiesen kitartott és el volt ragadtatva!

— Gyönyörű történet, — mondotta közeledve, — és soha gyönyörűbbet nem halottam és ilyen kiváló előadásban, úgyszólván az élet rezgésével, az élet sebével rajta. Igazi művész és minden, szavamra, — és főleg az a gyönyörű, amint a sok mindenféle véletlen incidensek egymáshoz csoportosulnak és egymásba fűződnek s az ember igazán nem képzelné, mi minden történhetik a nagyvilágban, amikor egy vörös hajnalban kivégeznek egy katonát. S ami a leggyönyörűbb, nem is hinné, a leggyönyörűbb, hogy épen nekem beszélte el ezt,

épen nekem, tetszik tudni, aki annak a touloni katonának nyilván az apja voltam, miért ne és csak azért is, hogy az apja voltam! Mert lássa, hajdan, egy csillagos éjjel a havre-i révben, én is ismertem a Flórit, sőt talán én ismertem elsőnek őtet s innen van, hogy emlékszem reá. Mindenesetre igen hálás vagyok s nagyon örülök, hogy a fiamról ilyen kitünő híreket hallottam s most már, hogy mondjam, impressziókban meggazdagodva térhetek haza Triesztbe.

Azzal mosolyogva köszöntött és a többiek is ébredtek már s egymásután lejöttek a lépcsőn, a bárkásokat hivogatva. Akkor a háziasszony, ezüstszürkében s oly lágyan, mint az árny, Yzölt Tihamérhoz ért. S hirtelen, szájjal a száján ráborult, kiolthatalan kívánczósággal.

AZ ASSZONY ÉS A SÍRÁSÓ.

Egy este a kikötőben, a dohányos-bárcák körül, a nagy barna árnyékban, tömör és keserves verekedés támadt. Úgy volt, hogy Górr Tamás, a szikár barom, e földi sorsán javítandó, egy marék dohányt akart lopni több társával egyetemben, akik mindannyian nyomorult rakodómunkások voltak a zord parton és a köveken. Viszont a méla bárcán, amint petyhüdt vitorlákon az éjszakában horgonyzott, állítólag syriai nők hortyogtak, a görög partok szerelmeiben rég kipróbált nagyszerű hetérák, olyan dús kebelrel, mint Charlemagne mellkasa páncélostul; s mind ennek a vizek mentén titokzatosan hire kelvén: a kéjsóvár hajósok elsápadtak és magukon kívül voltak.

Ott tolongván s ott fuldokolván a feljáróhíd körül, a szívek e forró versenyében: Górr Tamás, a szikár legény, riválisnak tünt. A szívek el voltak vadulva nagyon és a kedélyek hasonlóképen.

Dohány, asszony, mind efajta vészes gyönyörűség a halált táncoltatta az emberek közé s mély leheletű összekapásuk, durva férfihangok bűgásával, a vad surlódások és zord zuhanások gyötrelmes akcentusával, mint komor és olthatatlan zenemű hangzott a roppant tér csendjében. Górt Tamás, bár kitartó harcos volt, mégis rögtön gurult s véres feje megkoppant az éles kövön, többször.

A többiek már rég elszéledtek és elvesztek az éjszakában. De Górt Tamás itt fektült, egyszerűen és mereven, a bevégzett sor fenségében és a vérnek pompájában. Odább a nagy hegyek némán tűnődtek az éjben, de hirtelen, az éles csúcsok legtetetjén a fehér hold ragyogva megjelent.

Ekkor felszedték az embert és vonszolták egyenest a korcsmába, mert a templom és börtönön kívül aligha volt ez eset számára nyilvános épület.

A korcsmában, a törpe falak között ült az asszony, Górt Tamásné és a sírásó, a kedvese. A hosszú asztal legvégén, csöndesen összekönyökölve és egy keveset a falnak támaszkodva kitűnően megvoltak ők egy rumos üveg előtt s a füstölgő mécs világában, mely csak a fél arcukat érte, enyhén

s füstösen, a fénynek ama halovány és keserű derengésében, ami a hollandi festők képein a szenteket veszi körül.

Az embert hozták, senki sem mozdult. Az asszony csak megborzadt, kicsit megcsúszott a széken, s inkább a kedvesét nézte meggyötört és aggódó tekintetével, mintegy ösztönszerűleg a sírásót epedve föl magába, a sírásót! Hej bizony jó isten bizony a távoli helység silány viszonyai nem kedveztek holmi finnyás válogatásnak s a parton kínlódó férjén kívül legfőlebb valamely zsandárt szerethetett volna, de ezek durva urak voltak. Fájdalmas asszonyi lelkét nem is a ledérség irányítá epedő vonaglásában, inkább a sivár tengődés s az öntudatos szenvedés váltotta meg magát a vér haragos hevében, hogy egy órányi feledést találjon, egy percnyi vad örömet a keservek rengetegében. És sápadt arcának, amint eképen a kéjt és kínokat visszatükrözte, olyan maró akcentusa volt és tragikus feje láttára, a súlyos barna hajakkal, szinte látományszerűvé vált, mint roskadhat le a nyomorok mélyéből abba a még mélyebb örvénybe, ahol keserű asszonyi mivolta, néhány pillanatra, szinte szétzúzza magát.

De a rumos üveg előtt, a mécsvilágban, erős körvonalaival, a véres fej kísértett. Górné Tamásné mégegyszer a sírásót nézte, most már nyugodtabban, de a válla rándult, jelezvén békés megadással: ennek így kellett történnie. A sírásó helyeslőleg bólintott és arra a friss gödörre gondolt, amelyet az éjjel ásni fog. Mert ő egyszerű ember volt, tiszta, kék szemekkel, barátságosan lecsüngő bajusszal és olyan súlyos, medvetalpszerű kezekkel, mint mindazok, akik a földet turkálják és a rögöt hányják, szegény népek, földművesek, béresek, cselédek és sírásók az ásó mellett. Higgadt és megbízható hullavető léte, aki soha semmit nem feledt odakünn, föltétlen hatalma volt a temetőben s békén uralkodott s olykor gondtalan pipázva pihent a kapanyélnek támaszkodva, mint a halottak juhásza. De most, mielőtt elméjében végkép elhatározná ez új sír méreteit Górné Tamás számára, halkán szólt:

— Vajjon él-e még?

Nagy és szent kérdés volt ez a sírásó ajkán: egy ember, vajjon él-e, vagy vége már?

Aztán hangosabban szólott, a mécset megemelve:

— Górné Tamás! Haj!

Az ember nem mozdult. Akik még ott voltak, méla kíváncsiak, elkotródtak békén, és mögöttük az ajtó nyitva maradt. Oda-künn a nagy víz ragyogón halovány volt s remegő színén, mintha lezuhant csillagok vonaglottak volna kék és ezüst színekben. Egy csónak siklott, messze egy ember járt s a keleti révben halászok örködtek s olykor egy háló suhant a víz fölött s eltűnt a habokban, s minden elnémult újra, de úgy tűnt, hogy a holdnak hangja van s ezüst fátylai omlásával mindent betölt, mindent megejt s bűvös fájdalomával át-zengi az éjszakát. És a parton, valami érces-kék lendületben a hitvány kis virágok megszépültek s vékony száraikban kiegyenesedve, rejtelmes lényük merev csodálattával néztek bele az égi sugárzásba, földi gyötrelmükből. S a petyhüdt vitorlásbárka a lányokkal, egészen fehérnek tűnt a fényben, s míg némán felszerelődtek rajta s indulni készültek valami titkos ünnepre odaát: nagy terhei, a szürke zsákok és dohánytömbök kápráztató ezüst masszák voltak.

— Nézd! Nézd! — szólt Górné Tamásné, zord özvegy, s az embert lágyan, sőt szűzies mozdulattal, mint a gyermeket, magához

vonta a küszöbre. De kéjes elragadtatását nyitott szájjal lehelte magába s míg a homlokán végigsimított holdfényes kezével, elbűvölt lelke elepedt a tündéri naszád felé. A törpe korcsma förtelméből, a szétroncsolt fej irtózatából szinte áttombolt a fénybe s tragikus fejét, a kibontott barna hajakkal, mintegy odaverte az üdv ragyogó kapujához. E kigyulladt világ amarra mintha az ő számára bontogatná a fehér tüzek varázslatát s valami szédítő ígéret lobogna az éjnek mélyén, a vizek fölött, a bárka ezüstös tömbjein.

— Boldogság! Boldogság! — suttogta öntudatlan, aggódó ámulással, hogy efajta szokatlan sikolyra talált s amiért a hangjának olyan sajátságos csengése volt... De lázas hevét a sírásó békén megakasztotta holmi szerény ölelésekkel, és szilaj szárnyalását visszaterelte ide, ahol ők ketten éltek egyszerűen. Mert mire gondolt a sírásó? Arra az éjjel ásandó gödörre gondolt és szegény Górnak Tamásra, aki meghalt.

— Boldogság! Boldogság! — ismételte csendesen az asszony szavait holott tréfálkozó szándék nélkül. És súlyos kezével ő is végig sepert a homlokán. Aztán folytatta, a nagy fény felé mutatván:

— De hát miért is mennénk mi amarra, hiszen sohase szoktuk, nem a mi utunk. A part mentén roppant hosszú a járás és hol van a vége! talán a halászok se tudják... A bárkára pedig... dehát, hogy gondolsz ilyet? Ott állanak az örök és bennünket is leütnek. Nagy, vad kutyák is vannak ott bizonnyal. És minden olyan rettentően világos. Ne sírj... majd egyszer megyünk csónakázni. Egyébként hajnal lesz nemsokára, — a pap, a szolga és az éneklő gyerekek rögtön jönni fognak a kereszttel. Nem tréfa! Imhol a harang is szól. És Tamásért még egy lapátnyit sem ástam. Ej-haj, cudar munka: az ember hosszú, a lapát rövid, a föld kemény, a nagy melegek óta, Szent Madonna! S az egész éjjel nem aludtam. Aztán vajjon hova is rakjam szegényt, hogy nyugta legyen végre. Alig akad már hely odakünn... kicsi a kert és túl van tömve. Az ember nem is tudja, szegény ember, mennyi helyet foglal el a földben.

Így szólott a sírásó, szakértelemmel.

Aztán kézen fogta az asszonyt és csendesen megindultak a temető irányában.

TARTALOM.

	Oldal
A pékné	5
A tallér	70
Floria Tosca	79
Meleg történet egy szegény nagy borjuról	100
Egy öngyilkosság története	115
A touloni katona	124
Az asszony és a sírásó	166

OSZK

OSZK

UNIVERSITY OF SOUTHERN CALIFORNIA

OSZK

Central Széchenyi Library

